

СВОБОДА НАРОДАМ — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК

THE HERALD

Суспільно-політичний лісатник

ЗМІСТ

	стор.		стор.
Розплутувати чи розрубувати?..	1		
Д. Донцов — Невсих Невтихович — соціальним реформатором	3		
I. В-к — Конвульсії імперії	7		
M. Ю. Олежко — До природи сучасних політичних процесів	11		
Евген Ярвич — Спроба польського об'єднання.....	15		
C. Петрович — Назрівають великі зміни	17		
I. Я. Хамуляк — Дуже знаменне явище	13		
Проф. О. Оглоблин — Трагедія Батурина	19		
Dr. Ol. Соколович — Політичне			
значення „Книги Битія Українського Народу”	21		
Федір Одрач — Полісся	24		
I. Федорович — Україну готують	27		
4-та Конференція ЗЧ ОУН	28		
I. Хорольський — Руйнувати чи зміцнювати?	28		
I. Федорович — Досуверенились	32		
Підкомісія схвалила	36		
Звернення до Української спільноти в ЗДА	37		
D. Донцов — Лист до Редакції ..	38		
Червневі дати	36		
Конференція голів ООЧСУ	38		
C. Петрович — Визначне джерело	39		

ВІСНИК
Орган Організації Оборони
Чотирьох Свобід України

ВІСНИК

Розплутувати чи розрубувати?

В Панмунджомському наметі підписано угоду про перемир'я. Військовий матч скінчився ніби ні в чию. Той же 38 рівнобіжник ділить на дві частині тіло корейської нації. За що ж бились? Защо спустрошено Корею?

Політики й публіцисти говорять, що за принципи, за перемогу великих принципів колективної безпеки. Російська й китайська комуністична преса твердять, що „вояки демократичної Кореї й китайські добровольці воювали за їхні ідеали свободи”. Ті, які говорять про перемоги принципів колективної безпеки дсволять, що чамірів своїх Москва в Кореї не здійснила, не захопила її. Але ж вона безпосередньо в цій війні нічого не втратила, а ведучи її китайськими руками, зміцнила залежність Китаю від себе, посилила військову окупацію Маньжуруї, розбудувала там військові бази, зміцнила штаб своїх дорадників, інструкторів і інше — все то „братня московська допомога”.

На надзвичайній Сесії ОН, скликаній для розплутування корейського клубка дискутують над тим, чи допустити, чи не допустити СССР і Індію, як невтральні країни на політичну конференцію, яка б мала з 27 жовтня мирно розплутати корейський вузол. Вже на попередній комісії виявилися розбіжності між представниками країн. Представник Америки, яка понесла найповажніші втрати, оберігаючи в корейській війні принцип колективної безпеки, погоджувався, щоб Советська Росія брала участь, як воююча сторона, вважаючи, що її участь у корейській війні доведена. Англійський представник підтримуваний Францією, Канадою, Новою Зеландією та іншими, домагався, щоб СССР та Індія були запрошенні на політичну конференцію, як члени ОН. А що буде на політичній конференції, яка має розв'язувати проблему мирного об'єднання розрізаної на двоє Кореї? Поруч з корейською проблемою, яка сама не до розплутання мирним способом, постануть інші, не менш важливі, тяжкі до розв'язки. Стане питання про допущення Китаю до ОН, про Формозу й китайський національний уряд, разом з тим про долю Індокитаю і цілої Південно-Східньої Азії. Політики, які бачать, що проблема об'єднання Кореї мирними засобами є не до розв'язки, висловлюються за збереження

існуючого стану, встановленого перемир'ям. Мовляв, Корея залікує поволі рани при економічній і моральній допомозі світу й тоді якось після довгого процесу дійде до злиття, чи об'єднання країни.

На одну найістотнішу річ закривається очі. В Кореї ці три роки велась не звичайна війна держави проти держави, а війна одної частини нації проти другої, за якими (частинами) стояли протиставні іноземні сили. Оце поєднання звичайної війни з горожанською є істотним. І то не тільки для Кореї. Воно є властивим для багатьох вузлів піннішнього напруження. Його маємо в Німеччині, Індокитаю, Китаї й інш. На невеликому корейському півострові переплуталися світові напряння, а нитки від корейського заплутаного клубка ідуть в різні столиці світу. Всі знають, що проблеми світової напруги не розплутуються, а розрубуються. Проте на конференції будуть пробувати їх розплутувати, дивлячись на Корею очима столиць. Чи вдасться?

Найбільші успіхи, яких можна сподіватись від політичної конференції, — це оформлення стану: ні мир, ні війна. І ще добре розуміють корейці, які прагнуть єдиної Кореї, без чужих політичних мірничих. Тому то президент південної Кореї, звертаючись в серпні до свого населення, заявив: „Уряд південної Кореї використає перемир'я, щоб підготувати південно-корейську армію до наступу. Коли через три місяці після скликання конференції, ніякого рішення в справі об'єднання Кореї не буде досягнуто, то нам доведеться відмовитись від спроб мирним способом досягти об'єднання країни. Південно-корейська армія, флота і авіація мають бути посилені”. Політичні мірничі, пляючи з інтернаціональних позицій повоєнний світ, провели не одного рівнобіжника по живому тілі націй надіючись таким способом підмінити ідею нації міжнаціональними комбінаціями.

Змаг двох принципів інтернаціонального проти національної ідеї показав, що не зважаючи на величезну енергію й затрати, зужиті для утвердження інтернаціонального принципу, національної ідеї не вдалося невтілізувати. Навпаки, на очах ітернаціоналістів вона об-

єднала народи Азії, Африки й Європи й нині не тільки протиставиться але й перемагає, пerekреслюючи плани й схеми інтернаціональних межових. Націоналізм, вірніше націоналістичні рухи в різних країнах і частинах світу, зайнявши свої позиції, не тільки протиставляться інтернаціональним мірничим, за якими часто ховається імперіалізм в практиці, а й змушують до відступу, чи перегляду дотеперішньої політичної практики. Націоналізм, як ідейна сила: протикомуністична, протиімперіалістична і антиінтернаціональна, з кожним днем міцніє, увиразнюється, оформляється і з його тиском змущені чиститися ті, що межували карту світу, на інтернаціональний копил. Інтернаціональний принцип побудови світу облегчив зовнішньо-політичну агресію Советського Союзу, поміг комуністичній Росії закріпитись в світі після другої війни. Боротьба, ведена так званим вільним світом проти комунізму з інтернаціональних позицій, в якій не доцінювалось роль націй, а зокрема поневолених советською Росією, досі була малоуспішною й допровадила світ до політичного хаосу. І з позицій інтернаціоналізму світ не має виглядів оборонитись від навали московської комуністичної імперії.

Американський журналіст Г. В. Болдвін на сторінках Нью-Йорк Таймсу з 2. серпня, приходить до висновку, що дотеперішня політична дія (мова йде про ЗДА) не відповідає тій новій ситуації, що витворилася у світі. „Націоналістичні тенденції в Європі, пише він, які стали на перешкоді для ремілітаризації Західної Німеччини й затримали розвиток НАТО, є найбільшим ворогом інтернаціонального комунізму. Вони відзеркалюють силу далеко більшу й багато стабільнішу, як це можна було спостерігати в Європі три-четири роки тому”... Ствердживши, що „заіснувала третя сила в світі”, автор приходить до висновку, що „є ясним, що наступний розділ в бою за світ, мусить основно різнятися від минулого”. Американська політика була успішною в закріпленні збройних сил, доводить Болдвін, але „ми не були в силі оформити нову коаліцію”. Коли йде про Росію, то, на думку автора, вона багато осягнула, але не осягнула найважливішого, бо „вона не змогла добитися інтеграції своїх сателітів і союзників в одну інтернаціональну советську імперію”. Тому, твердить автор „ні Сполучені Штати, ні Советська Росія не можуть продиктувати форм завтрашнього дня... Сили націоналізму, традиційна противага в кожній формі інтернаціоналізму чи то під впливом комунізму, чи ні — без сумніву в цілому світі значно гостилася. Це є великий удар для інтернаціонального комунізму, але це також удар для Об'єднаних Націй, для НАТО, для європейської армії, для коаліції альянтів”.

Істину, яку усвідомлює Західний Світ після того, як в кількох місцях земної кулі дійшло до горожанської війни, а спроба об'єднати Європу на інтернаціональному принципі не тільки не посунулась, а й не має великих виглядів, Москва усвідомила давно на внутрішньому імперському досвіді.

Другий заплутаний вузол протиріч, які прийшли після другої війни, пробуватимуть розплутувати на конференції великої чвірки: ЗДА, Великобританія, ССР і Франція. Напередодні запланованої Бермудської Конференції Черчиль захворів і конференцію відкладено.

Тепер, либо ж, видужав і бере діяльну участь в складанні відповіді на советську поту в справі конференції. Передконференційний стан у Європі не близкучий. В Італії парламентська криза, у Франції вона не припиняється, а Німеччина вступила в період передвиборчої боротьби.

Советський Союз пропозицію про конференцію прийняв, але... на Заході сподівалися, що в Кремлі прийде до нового курсу. Та новий колективний диктатор 8 серпня, виступаючи на Сесії Верховної Ради, отверезив і похлюпав холодною водою миротворців і примеренців. Маленков, як звичайно, говорив про мир, співчував труднощам європейських країн. До кожної найшов тепле слово, давав дружні поради. Франції він радив, як вихід з тутика, „повернутись до самостійної зовнішньої політики”, це урятує її від смертельної небезпеки, яка нависла над нею від мілітаристичної Німеччини. Маленков зізнав, що говорити. Кремль добре зорієнтований у французькому страхоподібстві, знають добре у Москві й силу міщанських французьких політиків, граючи на страхоподібстві яких Москва має надію при допомозі їх відірвати Францію від союзу з Америкою. Не забув загадати советський прем'єр і про стару дружбу з Францією, натякнувши, що договір про взаємну приязнь між нею і ССР „може бути за базу для розвитку і зміцнення відносин і сприятливе розвиткові європейської безпеки”. Багато обіцяє і Італії. І вугілля, і хліб, очевидно не з етнічної Росії, і замовлення для промисловості. Говорив і про об'єднання Німеччини, тільки, щоб вона не брала участі в жодних союзах і коаліціях. В Кремлі, як запевняв Маленков, згідні взяти участь в розмовах великої чвірки, але при передумові, що Захід зрештесь Атлантического пакту, відмовиться від озброєння Німеччини й допустить до участі в конференції Комуністичний Китай.

В Лондоні готують примирну відповідь на офіційну пропозицію Москви в справі конференції, і Англія відстоюватиме, щоб червоний Китай було приято до ОН. А лідер республіканців в сенаті Ноуленд, в своїй промові заявив,

Д. Донцов

НЕВСИХ НЕВТИХОВИЧ — СОЦІАЛЬНИМ РЕФОРМАТОРОМ

(„Нова заповідь” В. Винниченка)

Публіцистична і повістярська творчість В. Винниченка — є типова для автора-соціаліста. Його головні теми: **соціалізм і сексуалізм**. Таким був він, такими були його духові побратими в Європі: Поль Маргеріт, Андре Жид, Е. Золя, Арагон, Цвайг, Манн, а в українськім письменстві Коцюбинський і Косач. Соціалізм і сексуалізм — це були іх і їх адораторів ідоли, довкола яких садила свого розперіданого гопака здеклясована, атеїстична інтелігенція останнього півстоліття.

Політична кар'єра В. Винниченка знана: соціаліст, приятель московської „демократії”, короткий час — проти волі — її нерішучий противник, дальше новонавернений комуніст, впovні апробував терор компартії на Україні, по розгромі визвольного руху поїхав в 1920-х роках в ставку червоної Орди, запропонувавши їй свої послуги: „помагати москалеві Мати катувати”. Недоцінений Кремлем, обезцінений своїм минулім, вертає до „згнилої буржуазної Європи”, де друкує два романі — утопії: по першій війні „Соняшну Машину”, а по другій, в 1950 р. „Нову Заповідь”. По невдалі прощі до московських червоних святынь, трохи „розчарувався”; властиво не в них, а в дрібних дефектах механізму машини. Як видно з останнього роману — в комунізмі закоханий і вмер, бачучи в нім можливого союзника своєї ідеї.

Чи правильно назвати романом цей твір в 500 стор. малої вісімки? Не зовсім! Це напівроман, напів-публіцистика. Герої виголошують агітаційні промови (хоч нудні та довгі), формулюють своє „вірую” в стилі газетних статей, або захваляють ідею автора — „колектократію”. Причім треба відразу догадатися, що цей термін взяв автор не від слова „колективувати”, „колекціонувати”, а від слова „колектив”.

Що таке колектократія? Це такий соціалістичний рай, де власникам фабрик і варстатів (село його не цікавить) — мав би бути не „буржуй”, не партійний бюрократ, — а колектив робітників. Як той рай запровадити? Це — „пльовоє діло”. Старою методою М. Драгома-

що коли Китай буде прийнято до ОН, то ЗДА того ж дня вийдуть з ОН.

Клопотів багато в столицях світу через інтернаціональний принцип. Найбільше думають над тим: розрубувати заплутані проблеми, чи розплутувати?

Стан ні миру ні війни, яким закінчиться надія на мир з СССР, світові напруги не розв'яже. Проблему таки доведеться розрубувати.

нова: переконати противника! Треба тільки соціалістів, комуністів і капіталістів переконати, що колектократія зразу ж спричинить зрост „продукційних сил”, мир і добробут у світі. Чого ж ім ще більше треба? Хіба ж може бути якесь інше щастя, опріч матеріального? „Буржуї” отою колектократією куплять собі у соєтів мир, бо нацо ж тоді Москві воювати? Вона ж, думає автор, воює не за владу, не за панування, а за визволення „трудящих”! Совєти ж за ціну занехання війни осягнуть — дешевим коштом — соціалістичний рай не лише в СССР, а й поза його межами. Чистий інтерес для обох сторін. Аби вони послухали Винниченка! Скажете, це занадто просто! Але ж все геніяльне є просте. Кожна сторона має поробити тільки дрібні уступства. Большевизм мусить тільки відступити від жадоби влади (тільки від цього!), а капіталісти — дати гроші на цю імпрезу і зректися своєї власності. І все буде гаразд та ще й без всякого проливу крові. Чи ж це не геніяльно?

Це — так би сказати — ідея роману. А зміст такий: героя його, Панаса Скибу, комуніста „із малорософ”, з його товаришем Грицем Савенком посилає Кремль з таємним дорученням від партії в Париж, з фальшивим пашпортом. Панас стає Петром, а Гриць — Кіндратом. В Парижі ж отворив свою штаб-кватиру американський — не мільйонер, а мільярдер містер Стover. Ніби-то організує він всеєвропейський пацифічний рух (всесвітній мир!). Та москаля не обдуриш! На ділі, Стover просто підготовляє війну проти СССР. Врятувати СССР від цієї напasti й післано двох хохлів. Мають вони дістатися в середовище облудного „вормонджера” і винюшити, чим він дихає, які підлі заміри плетеють проти миролюбної совєтської демократії? Дальші герої роману — це один соціалістичний лідер Жан Рульо і його шкільні товариши, комуніст Жак. Винниченко не був би Винниченком, коли б його герой не були дубльовані різними дамами. Жан — має утриманку — артистку Люсен, Жак — товаришку Матільду, Стover — місс Стover, свою небогу (або — за автором — „небіжку”, хоч в романі виступає вона живісінькою), — яка стає вибраницею Петра. Різними карколомними фокусами Петро пролізає в оточення мільярдера, який робить його начальником своєї особистої охорони, і навіть усиновити хоче. Взагалі цей Стover вийшов в автора стопроцентовим ідіотом.

Будучи партійним шпіоном при Стoverі, Петро, очевидно, зараз же закохується в Мабель,

а вона в нього, соціалізм переплітається з сексуалізмом. В орбіту Стровера влітає і Жан — винахідник стоя колектоократії. Він хоче навернути янкі-мільярдера на свою віру, а Стровер хоче притягти видатного соціалістичного лідера до своєї акції. Та коли Жан пояснює, що для щастя людськості Стровер має поділитися з соціалістами своїми долями, янкі викидає його за двері. Тоді Жан позискує для своєї ідеї комуніста Жака з Матильдою. На зборах французьких комуністичних шефів, Жан виголошує агітаційну промову в дусі думок Винниченка та кличе комуністів з'єднати для цих думок Москву. Та з усього виходить „пшик”. Комуністичні товариши висміюють Жана з Жаком і доносять на цих „ворогів народу” Москві. Діставши звідти директиви, вбивають для певності і Жака і Жана. Історія, м. і., зовсім неймовірна, бо, „ліквідуючи” своїх небезпечних противників, большевики рідко звертають увагу на сентиментальних Манілових...

Ця афера і власна розвідка дали Петрові досить матеріалу про діяльність Стровера і він заміряє вертати до свого московського начальства, коли Мабель рішила інакше. Довідавшись, що Петро ідейний московський шпіон, вона зразу пропонує йому завезти його в Москву власним літаком, аби він взяв її за жінку. Геройчний шпіон пручаеться і не піддається спокусам буржуазної Цірці. Тоді закохана Місс — через щоденник одного обдуреного більшевиками французького „товариша”, якому вдалося накивати п'ятами з Москви — відкриває Петрові очі на брехню комуністичної практики (перед тим бідолаха про це не знав). Коли ж партія мала вже досить паризьких вихилісів свого агента-хочла і перш „попросила”, а потім силоміць скотіла його схопити і вивезти „на родину”, — Петро „розчарувався” в нації Маркса-Леніна і став „невозвращеним”. Переконаного тепер в єдиноспасенності колектоократії Петра, підприємчива місс Магель везе до Америки: — переконувати грубих „буржуїв” помогти нещасній людськості. Happy end!

Отже, „Нова Заповідь” — роман в стилі дешевих голівудських фільмів, з шляхетними героями-шпіонами, з чорними характерами, з вампами, або ніжними самичками, з убийствами, з детективами, з нещасним коханням, втечею, з людоловством, з гонитвою в автах, з револьверами і альковами; і нарешті з щасливим кінцем, коли сексуалізм тріюмує над соціалізмом. Коли-то, — як казали німці — герой і геройня „Kriegen Sich”. В старі часи такі романи звалися „Hintertreppe-Romane або „бульварними”. В наші часи їх видає і ними зачитується „прогресивна” інтелігенція. Витяги з цього роману друкували „Українські Вісті” і „Східняк” (однакові смаки!), а цілість видала Видав-

ництво „Українські Вісті” і „Україна”. Хоч про Україну там не знайдете буквально нічого.

Малює нам роман типи незмінних винищеніківських Марусь і Гриців, наївної, сентиментальної української інтелігенції, 50 літ тому, з часів т. зв. „відродження”, початків ХХ століття. Не треба дуже здаватися на етикетки, наліплеї на автором своїм героям і геройням. Хоч вони і звуться Жанами, Жаками, Люсенами, Мабелями, та все це маскарада. З їх мови, жестів, психіки, заховання, емоцій, зразу ж пізнати давно знаних з новель і драм того ж автора — „рідних” Гриців і Марусь з Лубень або Пирятини. Навіть Петро і Кіндраг, це не комуністи, які перейшли сталінську муштру (таких тута Москві закордон не висилає). Це наївні, перечулені й кохливі „Енкі” з царських університетів. І навіть отої містер Стровер не так подібний до американського мільярдера, як до гоголівського Сквозняка-Дмухановського. Він ручкається з кожним гостем, „тикає пальцем”, вимахує руками, уноситься, не має найменшої самоконтролі, стукає кулаком по столі і дає себе дурити кождому пройдисвітові, як городничий Хлестакову.

Мабель, як хоче звернути на себе увагу хлопця, — губить хустинку, як за часів Основ'яненка провінціальна панна на Україні. Або — по просту — штуркає хлопця ліктем, як колись Гапки на сільських вечорницях. Не хочу критикувати цих метод зближення прекрасної половини людського роду до непрекрасної, кажу тільки, що не є вони мабуть притаманні товариству вищої фінансієри.

Про Петра — Винниченко пише з захопленням. Це мабуть його друге Я. Готеляр, в якого в Парижі замешкав Петро з товаришем, но туте про нього: „видно відразу, що хорошого роду людина і дбайливого панського виховання”... І тут же оповідає автор, що Петро часто „посміхався на цілу губу”, а навіть в ресторані „заходився таким реготом, що всі озиралися”. Так Винниченко уявляє собі „дбайливе панське виховання”...

Всі герої роману — комуністи, чи соціалісти (з „малоросів” чи французів), хотів був сказати: мужчини і дами, а треба сказати — хлопці й дівчата, нестримні в виявах своїх скроминуних почувань, страшенно „ніжні”, сентиментальні й неймовірно балакучі. Петро з Кіндрагом — це пара воркуючих голубів. Атлет — Петро, при кождій нагоді (і без неї) усе „ніжно обіймає” Кіндрага, або в нападі радости, — „легко як подушку підносить його аж під саму стелю”; ніжненько зве його „Грицинятком”. Чулий Кіндраг відплачую йому такою самою розманіжністю.

Жан і Жак також не обходяться без сахаринових чулостей. Вже від самої фізичної близкості приятеля, Жанові стає „тепло і спокійно”,

як іде з ним по-під руку. І Жак в такі хвилини — зразу ж „розкрохмалюється”, йому „затремтіла губа”, і він теж „притискає руку (приятели) до себе”, а в розмові між ними — все миготить „милій і ніжний усміх”... Ну просто захочана пара в парку! — оті революціонери. Петро є тут вже Паном, Гриць — Гриценятком, панна Люсен, Люсенькою, а Мери — Меринькою. Все заправлене солодко-мармеладним соsom сентиментального хохла часів Панька Куліша або Квітки. Звідусль вилазить з тих героїв незищима туга наших Петрусів і Марусь за іділією і спокоєм, за теплотою і пестощами.... щоб, як кота на грубі, почухали їх за вушком...

Як розхристані й неопановані їх розливні почуття й настрої, — так розхристана й нехлюйна є й їх мова. Роман написаний русско-малоросійським жаргоном, колишньої української інтелігенції. В романі рясніє від таких слів, як: вірно, подходяща, конешно, вокзал, давай, дайош, без надобности, наганяй (догана), придане (віно), пожильці (мешканці), ранувато (раненько). понятно, безжалю (немилосердно), дурачок, дурня виробляти (з москов. „дурака вавлять”), сліжка (з москв. слежка). Такою мовою колись балакали царські фельдфеблі-малороси, вертаючи в своє село.

Такою ж мовою, мов з „топленого масличка” (вираз Г. Квітки) балакають герої роману і про свій соціалістичний рай, колектократію. Деклямує Кіндрат: — хоч би Вол-Стріт і відкинув його ідею, — „ну, а наші (цеб-то большевики) не так поставляться, Паню. Я глибоко, я всією душою вірю, що наш рапорт буде принятий Москвою. Ого, Паню! Як вони підхоплять цю ідею колектократії! Як вони розголосять її по всій планеті, як вони виставлять її у тих Об'єднаних Націях! Нехай тоді всі Вол-Стріти спробують одхилити пропозицію Советського Союзу! Ану! Ага, скажуть їм іхні трудяці, так ви одкідаєте таку умову миру на землі! Ї ні, голубчики, дайош розброяння, мир і колективізацію! Правда ж Паню?... А Панас скрикує: „Молодця, Грицю! Єй-бо молодця! Правильно діялектуєш!”...

Такою вульгарною, хамсько-босяцькою мовою йде балачка наших пирятинських парубійків про справи світової політики. Петро „всією душою” вірить, що Москаль принесе щастя всім „трудящим”, як всією своєю плебейською душою вірили в це в 1917-19рр. і сам автор роману, і ціла хмара українських соціалістів з-над Дніпра і з-над Дністра. Вірить, в рабській душі своїй, Петро і в те, що всі справи соціально-політичні мають за українців вирішувати „вони” — москалі. Вірить з тупою, глупою наївністю Стороженкового Данилка („Не в добрий час”); так, як Данилко дивився лише на свого пана, так сліпо задивлений в свого пана й Петро...

Часто не знаючи кого вибрати, опиняючись в становищі ні в тих, ні в цих.

Таким способом думають здійснити свою ідею оті Петруси. Така є психіка їх, реалізаторів тої ідеї. Саму ту ідею автор і не думає роз'яснити детальніше. „Мир, роззброяння, колектократія” — цеб-то одна з форм соціалізму — це й все. І це якраз те, що тільки й цікавить ідилічних Петрусів; аби мати матеріальний добробут, ідилію вічного миру — без змагань і боротьби — й сидіти тихо в своїм закутку. Під одним, чи під другим паном і володарем.

Винниченко писав свій роман по українськи, головні дієві особи — українці, видавництво, яке випустило роман, називається, як вже згадав „Україна”. Але ні в змісті балачок, проектів і акцій — не знайдете ні України, ні взагалі нічого українського.

Герої тільки говорять своїм утраквістичним волопюком. Але весь їх патріотизм вичершується отою „рідною мовою”. Коли говорять — „ми”, „наш”, „у нас”, то це значить советські люди, Есесерія, та й тільки. Вони просто советські патріоти, і автор роману відко увахає це за річ нормальну. Для Кіндратів і Петрусів є лиш дві сили в світі — Волл-Стріт і Кремль. України, хоч би як потенціальної сили в їх концепції нема. Ні під оглядом політичним, ні соціальним, ні культурним. Вона — в їх уяві — просто п'яте колесо до воза — того чи іншого. Немає й інших сил — ні націоналізму, ні церкви, ні селянської стихії. Є європейські соціялісти та вони й комуністи — це лише посвярені брати.

В тім, видженім крізь окуляри партійної політограми, в світі і відбуваються пінкертонівські пригоди обох винниченківських Невсих Невтиховичів. В політиці для них є лише дві сили — Москва і Вашінгтон, а в суспільнім життю: пролетаріят і буржуазія. Селянин? Відома річ, що це той самий буржуй, куркуль, адоратор приватної власності. Колектократи, як і комуністи в своїх проектах ним пехтують. І одні й другі просто хочуть сісти йому на шию. Що цих буржуїв є на Україні до 70-80 проц. всієї людності, цим Петрусі не журяться. Вони так засліплені штучним блеском чужої і ворожої Україні ідеї, що від неї тільки шукають спасіння. До тої степені, що їх навіть не цікавить, хто ж тут ідею буде на Україні здійснювати. В чиїх руках там має бути влада? Чи Україна має стати державою, чи лишитися чужою кольонією? Уважаючи себе за інтернаціоналістів, обидва московські агенти є звичайними провінціялами, що живуть ідеями, занесеними в їх глухий закуток столичним агітатором. Зрештою віллу, в якій Винниченко писав свою утопію, він так і охрестив „Закуток”. Чисто затумінкова наївність Петрусів така безмежна, їм так далеке почуття якоїсь національності, чи осо-

бистої гідності, що вони так і кажуть: як іх ідею прийме Стover, вони готові кричати: „Слава Стoverові”! А прийме Сталін, тукатимуть — „Слава Сталіну”! Слава чужому панові! Їх цікавить система, яка „забезпечує найбільшу видатність праці”, та щоб не було „буржуїв”. Поняття свободи — особистої, чи національної, недоступно психіці раба.

Ціла філософія роману — справді великий „прогрес” в порівнанню з „Кобзарем”! Там є передусім Україна, є любов до неї, ненависть до її гнобителів, віра в Божеську силу, яка дає силу її нашим рукам. В рабстві Шевченка обурює не так економічний визиськ, як моральне пониження, ганьба і для особи і для нації. Ні одного з тих моментів нема в романі. Тільки питання шлунка і — „миру” під одним, або під другим чужинцем. Щастя „трудящому люду” принесе або Сталін, або Стover, або Об'єднані Нації. Ідея боротьби власними силами не ворушиться в мозку тих „революціонерів”. Це тип тих бунтарів, які нераз рвуться до бунту, але в яких (вираз І. Франка) мозок і серце лишилися мозком і серцем раба-плебея.

І Петрусь з Кіндратом і Жан з Жаком, як вже загадано, не про революцію мріють, а про те, як би переконати комуністів і буржуїв погодитися на їх геніяльний плян. Коли б вони тільки дали себе переконати...

На цім „**колиб**” спирається вся акція винниченківських героїв. Жан каже: „**Коли б** ми соціялісти і всі комуністи **плюс** радикали погодилися на ідеї кооперацізації господарства, то ми б законодатним, безкровним шляхом” за кілька літ ощасливили б світ! А коли б ті партії не погодилися, тоді що? Революція? Нізащо! — каже Жан, бо „збройна революція — це самогубство”! (Так думав Винниченко і в 1917 р.).

І знову: „**Колиб** обидва противники (буржуї й комуністи) могли б зійтись і подати один одному руки”... **Колиб** обидва щиро хотіли мир, а не свого панування над світом..., то велика мета буде осягнута! Ну, а коли ні один противник, або хочби й один з них — не схоче подати руку? Або не схоче зректися панування над світом!

Знову: „**Коли** Москва дійсно хоче соціалізму на землі” то їй треба запропонувати... і т.д. А коли Москва того не хоче — або хоче та лише під своєю диктатурою, тоді що?

„Ну, уявіть собі (каже Жан), що комуністи згодилися на роззброєння”! Мета ж (соціалізму) у всіх одна — і в соціалістів, і в комуністів, „ріжниця, виходить, тільки в засобах. Так давайте (?) погодимо наші засоби!” Москва мусить погодитися, бо..., „**коли** советський Дракон відмовиться, то цим покаже перед усім світом своє обличчя, не Юрія, а просто Дракона!” Засоромити, отже, Москву хоче Винни-

ченко.. На такі сугестії є мудра притовідіка: „завстидалася, як кобила, що віз перезернула”.

Та блаженний в своїй наївності автор романа навіть не бачить всієї смішності того, що пише. Уявляє, що світові конфлікти можна погодити так, як суперечку між гоголівськими Довгочхуном і Перерепенком. І це кретинство автора — не випадкове, а застаріле. Ще в 1922 році писав він, що він і його однодумці — „ні хвилини не припускали, що Україні силою доведеться виборювати свої права”. („Відродження Нації”). Наївний Панца вірить, що комуністи не „владолюбні дегенерати”, що в Москві і „чесні комуністи” є. Вірить, що Кремлеві йде прощаля людскості... Вірить, як провінціальний міщух, що грізні проблеми нашої цивілізації можна розв'язати парламентарним балакунством... Що вовка можна вмовити вирвати собі зуби...

В нестямі перепоховані Панци мечуться в романі Винниченка — між ріжними силами (як теперішні Панци в життю), за яку б їм вчепитися, — Москва, Америка, Об'єднані Нації. Парламент, — без почуття гідності, без тіни думки в голові. Просять, благають, стукають в усі двері... І навіть, коли всюди їх скидають сходами в діл, і тоді в їх головах не засвітить думка стати з „хамових синів”, або чужих агентів, — людьми, що вірять у свою правду, що ставлять чоло ворогові, що боряться...

Це люди з умерлим інстинктом самоохорони з атрофованим мужеським первнем, не люди, пасивна глина.

Роман Винниченка — це заповіт нашого Невсих Невтиховича, переляканого на смерть „жорстоким життям”, шукаючого рятунку в цих і в тих або в мріях про ідилію. Точно так, як і в „Соняшній машині”: Як гарно було б, коли б Москва перестала бути Москвою, комуністи комуністами, хижаки — стали б овечками. Та-ж і „герої” тої „Машини” теж мріють, як то було б гарно втекти від страшного життя кудись в гори в затишну хатинку, „кинуть вороже напруження” цього життя і жити „без розливу крові, без боїв, без великих стрясень”...

І коли цю безглазду балаканину підносять нам, як „Нову Заповідь” — соціалісти і радикали (що її видали, або автора рекламиують), — коли згадати, що автор був, з своїм почетом, на чолі України, пробудженої подіями з віковічного сну; коли згадати, що вони тоді, а Винниченківці тепер — мали й мають претенсії презентувати Україну, стояти на її чолі, як партнери в смертельній розгрі з Ленінами, Сталінами, Жуковими і Маленковими, краска сорому заливає обличчя.

Віє від роману задушне повітря якогось тривіяльного сентименталізму, незнищимого туподумства з тugoю за ідилією, розхристаністю дум-

І. В-к

Конвульсії імперії

Шостий місяць кремлівські володарі, поборюючи один одного, шукають виходу з великої кризи, яка уяскаравилася після похорону Сталіна. Було б помилкою пояснювати події в Кремлі тільки боротьбою за владу. Боротьба там є, як була й завжди, але не вона зумовляє кризу, вона є тільки вислідом тих процесів, що мають місце в Совєтській Росії. Важко повірити, щоб Маленков, Булганін, Жуков і Молотов не розуміли, що останні потягнення в Кремлі підточують підстави олігархічної диктатури. Коли верхівка йшла на них, то, очевидно, змушені була їх прийняти, як останній засіб, сподіваючись через них устабілізувати захищану рівновагу Імперії.

Хоч офіційні повідомлення про події в Кремлі дуже завуальовані, але й в них пробивається натяк на основні причини, що змусили Маленкова з соратниками йти на ці кроки. Берію обвинувачують в багатьох гріхах і всі вони однаково невигідні для влади, бо ними тільки підтверджується стан кризи в імперії. Про захистання дисципліни в партії говорилося на XIX з'їзді, про це багато писала преса і про це саме говорив Берія над труною Сталіна. А через три місяці йому приписано, що він „галъмував виконання вказівок партії й уряду, пробуючи їх перекрутити”. З продовольчих труднощів імперія ніколи не виходила. А, згідно з обвинуваченням, Берія „намагався створити труднощі в продовольчому постачанню країни”. Хоч яка велика була влада міністра терору, він безпосередньо не керував ні партійними кадрами, ні сільським господарством, ні постачанням. Він своїм апаратом тільки пильнував, підганяв, щоб хтось не гальмував і не шкодив. І тому всі обвинувачення тільки стверджують дійсність, для переборення якої знайдено козла відпущення — Берію.

Серед обвинувачень — двоє, які вказують, що є найголовніше в нинішніх труднощах Імперії. „Різними підступними засобами Берія намагався підірвати дружбу народів СССР — основу многонаціональної соціалістичної держави, посіяти різниці між народами СССР, активізувати буржуазно-націоналістичні елементи в

ки, повним браком волі, характеру й почуття людської гідності. огидним матеріалізмом, рабською психікою плебея. Саме видання „Нової Заповіді”, рекляма її та її авторові свідчить про моральну її умову дегенерацію тих кол і про повний заник в них почуття національної гідності.

союзних республіках”. І друге: „цей авантюрист, наймит імперіалістів, виношував пляні... замінити політику, вироблену партією за багаторіків, політикою капітуляції, яка б привела кінець-кінцем до відновлення капіталізму”.

Справа, очевидно, не у відновленні капіталізму, яким там все лякають, а в „підірванні дружби”, в отому напіненні між народами і московським центром. З тим ніколи централістична держава не давала ради. І може тому, що Берія, серед теперішніх володарів, найдовше стояв на сторожі централізму, очолював апарат терору, покликаний тримати союзні республіки в покорі й підлегlostі центрів — його й обвинувачено за „підступні засоби”, якими він ніби хотів підірвати дружбу народів. Проблема „дружби народів”, це бото відношення між центром і республіками, силою прилученими до Москви, ніколи не сходила зі сторінок советської преси, вона завжди непокоїла імперських володарів, в ній вони повсякчас бачили найбільшу небезпеку. І то не тільки в нинішній імперії, а і в царській.

Царський міністр Століпін добре розумів небезпеку національних рухів, а тому на делікатні домагання українців в Державній Думі заявив: „Росія з XVII століття постійно боролася проти українського руху й буде боротись далі, бо він загрожує цілості держави”. Монархіст Шульгін передбачав, що „народ чорної землі і білих хаток”, як він називав українську націю, „рано чи пізно встремить ножа в спину Росії”. А французький посол в Москві Палеолог в січні 1915 р. в розмові з міністром Созонтовим висловив своє здивовання і приятельську пересторогу щодо відносин у Росії такими словами: „Те, що найбільш мене дивує з того часу, як я рік тому приїхав до вас і про що найменше собі здають справу за кордоном, це значення **нерусских народів**, що їх обіймає Імперія. Я не кажу про їх числове значення; тут головним чином мова йде про сильну свідомість їхньої етнографічної окремішності і про їх вимоги добитися окремого від **русскої маси** існування. Всі ваші інородці терплять від централізації вашого управління, тим більше, що у вашої бюрократії важка рука. Рано чи пізно, ви будете змушені дати їм автономію”. Дипломати, як знаємо, не належать до балакучих людей, і спостереження Палеолога, а тим більше його приятельська пересторога є цінними й важливими. Французький посол звертає увагу не на економічні неполадки, що вже тоді були в Імперії, а на окремішність народів, їхнє прагнення жити окремо від рускої маси. Навіть патріотичний

чад перших місяців війни не зменшив того прагнення, а тяжка бюрократична рука з Петербургу ще більше підсилювала його.

Царська бюрократія дуже добре розуміла це, і того ж місяця Палеолог почув від міністра хліборобства Кривошіна таке: „Монархія — це наймогутніший зв'язок усіх різних елементів, які зібрали вікова робота стародавньої московської держави, монархія одна тільки забезпечує нашу єдність. Викресліть цей могутній принцип і ви негайно побачите, як Росія розділиться, розпадеться”. Через два роки після цієї розмови, монархічний принцип було перекреслено і Росія розпалась. Наша публіцистика чомусь мало уваги приділює отому розпадові, що стався зараз після перекреслення принципу монархії, а говорить про лютневу й жовтневу революцію, як про дві російські революції.

Справді ж були національні революції народів, зокрема українська національна революція і революція московська. Московська революція після розбиття монархічних обручів шукала способів, як утримати цілість Росії. Українська національна революція, як і революція народів Кавказу та інших, стреміла кожна до оформлення свого народу в незалежній державній системі, окремій від русської маси. Були різні взаємно себе виключаючі завдання, різна природа в тих революціях, хоч в соціальній площині мали вони спільні моменти. Характеристично, що розпад Імперії й, зокрема, відокремлення України були процесом стихійного оформлення українського, духовно окремішнього народу в політично-державній формaciї. Процес ішов знизу, з гущі народної, а політичні сили, які мали його оформляти, пленталися в хвості розгублено, не знаючи, на котру ступити. Сила української національної революції була в її народовості, почутті відрубності від руської маси, що ним перейнята була народна гуща. Тим то большевицькі інтернаціональні лъзунги, перейняті соціальною демагогією, були чужими українській народній гущі на початках революції. Нація не спокушалася на пригади соціалізму і стихійно вилонила з себе піввійськову організацію „Вільне Козацтво” для охорони себе від соціалістичного хаосу, в якому опинилася етнічна Росія з перших днів революції. І то не в одній якісь частині, а в усій Україні. Навіть в промислових центрах, зокрема в таких, як Київ і Катеринослав (Дніпропетровське), виникає вільне козацтво з робітництва. Перший з'їзд робітничих селянських і солдатських депутатів в грудні 1917 р., скликаний большевиками, перетворився в демонстрацію української національної ідеї. Сотня делегатів, прихильна до большевиків, тонула серед півтори тисячі селян і робітників, які прибули на з'їзд, щоб придушити большевизм. Це була

перша проба сил після жовтневої перемоги руського большевизму в Петербурзі. Вона показала большевикам, що підложка української революційної стихії глибоко національне, що воно вміщує в собі її соціальні моменти.

Опанувавши ситуацію в Москві, большевики розважають над способами встановлення диктатури в Україні. Спеціальна комісія розробляє тези українського питання і в них стверджує, що: „**Встановлення пролетарської диктатури на Україні**, з огляду на незначне число пролетарія, відсутність розкладу серед селянських мас, незначний вплив комуністичної партії і, зрештою, з огляду на надто сильний розвиток професійного повстанчого руху і національну боротьбу, — можливе тільки за допомогою Радянської Росії й російської комуністичної партії”. В 1920 р., коли етнічна большевицька Московія вела війну проти України, ніби за встановлення пролетарської диктатури, Сталін в статті „Політикаsovєтської влади в національному питанні” („Правда” ч. 226) програму большевиків сформулював ще виразніше. В цій програмовій статті підкреслено, що основною небезпекою для перемоги большевиків є недовір’я і відчуженість окраїн до центру. І завдання ставилось тоді ясно: перемогти, зліквидувати замкненість окраїн, змусити їх вірити її любити центр, бо „совєтська влада не є владою, відірваною від народу — навпаки, вона є своєрідною єдиною владою, що вийшла з русских народніх мас і рідна, близька для всіх. Необхідно, щоб совєтська влада стала так само рідною й близькою для народніх мас окраїн Росії”.

Можна б навести більше тверджень з постанов тих часів і всі вони підтверджують, що післяжовтнева боротьба, ведена большевиками за встановлення диктатури пролетаріату, була нічим іншим, як війною московського центру проти окраїн, щоб змусити народи визнати її полюбити той центр. В тій жількарічній війні всі політичні сили в Московії годились, визнавали її підтримували большевиків в їхній війні проти окраїн, хоч мали різні погляди щодо внутрішнього устрою. Це полегшило большевикам, як найбільш динамічній централістичній силі, завершити формування влади в формі диктатури, яка заступила монархічний принцип. А коли, спираючись на підтримку всіх політичних московських сил, большевикам удалося підпорядкувати центральні відокремлені в національних революціях окраїни, вони взялися ліквідувати сили неспівзвучні Московії. Як тоді, так і тепер між руськими національними політичними силами не існувало різних поглядів щодо народів Імперії. Та однозгідність була і є виявом русского характеру, в якому, за окресленням Ф. Достоєвського, завжди „виступає здібність високосинтетична, здібність вселюдськос-

ти. Він (руssкий характер Ред.) з усім уживається і в усе вживається. Він співчуває всьому людському поза різницею національності крої й ґрунту". Знаючи добре прикмети русского характеру, Достоєвський ще в 1861 р. писав, що: „Русска ідея стане синтезою всіх тих ідей, які Європа так довго і з такою впертістю виробляла в окремих своїх національностях".

Спираючись на отої русский характер, большевики в своїй національній програмі генеральним завданням поставили: „злиття націй через ліквідацію національних перетинок". Війна московського центру проти окраїн була довга й жорстока. В ній перемоги чергувалися з відступами, не раз доводилося іти на поступки. Але всі ті поступки, на які змушені був іти московський центр і йде подекуди ще й нині, ні в чому не змінювали імперської засади. В загадуваній статті „Правди" про це написано так: „Совєтська автономія не є щось абстрактне й вигадане, не можна її вважати порожньою декларативною обіцянкою. Совєтська автономія є найбільш реальна, найбільш конкретна форма об'єднання окраїн з центральною Росією". Формулювання надто чітке, виразне й одверте. В ньому сказано, що московський центр допускатиме всі можливі форми співживиття з окраїнами, аби об'єднати їх з ним. І ось уже понад 20 років центр здійснює оту генеральну програму, міняючи декларативно форми, але ні на крок не відступаючи від засади — імперськості. Автономія, федерація й союз республік — то форми, а суть — змусити окраїни полюбити центр. Для здійснення цієї програми большевики допускають в практиці для форми подвійні конституції. Одні для першого перстеня, для республік, завойованих в 20-х роках, другі для республік, завойованих після другої світової війни. Конституції республік другого перстеня, що їх Москва „визволила" після останньої війни, то переходовий етап до включення їх в „братерський союз". Та ї в першому, давнішому перстені Москва змушені припускати різну „декларативну конкретність" до окремих республік, залежно від ступеня й сили спротиву, та відповідно до тактики, запланованої в зовнішній політиці.

Під час другої світової війни „національне питання" набуло такої гостроти, що Москва змушені була шукати нової форми для утримання союзних республік. Тоді, поруч з відродженням культу Суворова, Кутузова та інших, почали гльорифікувати Богдана Хмельницького і запровадили бойовий орден його імені. Змінено було також конституцію. Як відомо, перед війною союзні республіки не мали навіть формальних зв'язків з закордоном. Союзний уряд презентував всі республіки перед світом у міжнародних взаєминах. Жадна респуб-

ліка не мала свого міністерства військових справ. Під час другої війни в конституцію внесено грунтовні зміни. При союзних республіках створено міністерства зовнішніх і військових справ. Молотов на засіданні Верховної Ради 1 лютого 1944 р. заявив: „Справа йде не про перетворення двох наркоматів... це перетворення означає більше розширення діяльності союзних республік, яке стало можливим внаслідок їх політичного, економічного й культурного росту, інакше кажучи, — внаслідок їх національного розвитку... Є, наприклад, чимало специфічних, господарських та культурних потреб у союзних республіках, які не можуть бути повною мірою охоплені всесоюзними представництвами за кордоном, як також договорами та угодами Союзу з іншими державами. Ці національні запотребування республік можуть бути задоволені тільки через посередництво прямих відносин республік з відповідними державами". Проголосивши це, Молотов додав, що „питання про вихід на зовнішню арену діяльності набрало вже для ряду республік життєвого значення", і що це „не тільки не протирічить інтересам зміцнення нашого Союзу, а, навпаки, переводиться в ім'я і для **дальншого скріплення великої держави**". За 26 років, що відділюють цю заяву від програмової статті „Правди", щитату з якої наведено вище, було проголошено кілька декларативних форм для народів, насильно включених до Советської Імперії, і в усіх їх зберігалася одна засада — затримати їх при центрі.

Навіть побіжний перегляд документів, в яких віддзеркалено політику Москви супроти „воз'єднаних народів", приводить до висновку, що большевицький централізм, названий пролетарським інтернаціоналізмом, і націоналізми народів, прилучених до Росії — це два непримиренні світогляди, які взаємно себе виключають. Боротьба між ними не припинялася ніколи, а в нинішній кризовий період, вона є основою всіх процесів в СССР. Хто цього не бачить, той не добачає суті процесів, що відбуваються в імперії.

Вислід боротьби цих двох взаємно себе виключаючих сил буде вирішальним фактором і в грядучих подіях. Досі ні одна чистка в СССР, ні одна зміна в тактиці центру не проходила без того, щоб не зачепити так або інакше національного питання. Політичний характер большевицької диктатури, советський тоталітаризм і все з ним зв'язане зумовлені в першу чергу боротьбою цих двох сил. І поки існує імперія, муситиме існувати прес диктатури для утримання ціlosti. Національне питання завжди було Ахілевою п'ятою всіх імперій, а в Советському Союзі воно є тим тираном, що вдає і кінець-кінцем розіб'є тоталітарні обручі.

Зміни в советській конституції роблено в Москві перед новою окупацією України, яка мала прийти після перемоги над німцями. Тоді в Україні УПА і Революційне Підпілля вели розгорнути боротьбу проти німців і підготувались до боротьби проти нового окупанта. Змінюючи конституцію, Москва сподівалась злагіднити спротив українських національно-визвольних сил. Обґрунтовуючи проект зміни, Молотов заявив, що „такі питання вирішуються не за шаблоном, а для кожної республіки зокрема”. Докладнішого означення він не дав. Та це зробив Сталін. Із свідчень Бірса і Стеттініюса довідуємося, що на Ялтинській конференції Сталін зажадав від Рузвелта і Черчіла включити до Об'єднаних Націй Україну й Білорусь. Що тут ішло не про кількість голосів в ОН, а саме про збереження єдності СССР, якій загрожувала боротьба українських визвольних сил, видно з того, що Сталін погоджувався відповідно збільшити в ОН і кількість голосів ЗДА та Великої Британії. В лютому 1944 р. підсоветська Україна одержує від Москви гімн і пропор, третина якого вже не червоного, а блакитного колору. Цими „пряніками” Москва хоче послабити національне напіння. А того ж місяця, в день Червоної Армії, війська НКВД, керовані членом Комітету Оборони СССР Берією, оточують головні населені пункти Кабардино-Балкарської та Чечено-Інгушської реопублік і Карабаївської автономної області, виарештовують населення і виселяють його на Сибір та до Середньої Азії на вимирання. В тій же Чечні року 1877-го, під час російсько-турецької війни, царська Росія, утихомирюючи всенародне національне повстання, робила те саме. Генерал Свистунов писав тоді до начальника військової округи: „Коли тільки підтверджеться, що Ума (один із провідників повстання — ред.) роз’їздить по селах Шатаївської дільниці, або десь переховується, або виявляється будьякі ознаки лихих помислів у Шатаївській дільниці, то всі аули цієї дільниці, не вагаючись, знищити, себто населення вигнати поголовно за Терек, не даючи йому часу зібрати свого майна. Коли б же населення не підкорилося й розбіглося в ліси, — знищити аули, збіжжя на пні, скот і все майно, а мешканців переслідувати, не даючи пощади ні кому й нічому так, щоб обернути всю дільницю на пустир”. Наступного дня цей же генерал писав: „Коли ж вони будуть спротивлятись, то доведеться все населення знищити, перебити. Нема ради, мусимо й на те рішитись”. (Исторические записки Академии Наук, 1941). Генерал Свистунов виселяв з рідних земель до центральної Росії чеченців, щоб примусити їх полюбити Москву, а маршалові Берії довелося через 67 років ліквідувати пілі республіки.

Полковник Токаєв, спираючись на докумен-

тальні дані, переповідає, як під час останньої сатанинської розправи з чеченцями й інгушами, жінка, тримаючи на руках дитину, кинула московському старшині, що переводив екзекуцію, слова: „Так стріляй же ти, русский”!. І то знаменно! Чеченська жінка називає енкаведиста „русский”, бо він переводить політику Росії. А пропаганда вищості „великого російського народу”, яку бузугаву ведуть з Кремлю, отої незамаскований російський шовінізм, русифікаційна політика, яка докорінно заперечує конституційні приписи, — все це лише допомагає народам пізнавати своє національне „я”,увірважює їхню окремішність, прискорює процес національного становлення. Воно обганяє імперські заходи, подумані і добирані для утримання при центрові Окраїнських Республік.

Це є природний закономірний процес розвитку. В боротьбі з ним Москва, не вагаючись, фізично ліквідує малі народи — мужчин, жінок, дітей. Але мусить застосовувати іншу тактику супроти України й інших більших республік, аби утримати їх при центрі. Формально й правно населення України є громадянами Української Держави, і кожний школяр знає про суверенність України. А в дійсності кожний бачить, що ця держава не має в СССР жадних прав, не має їх і в зовнішньому світі, хоч її „представники” і засідають разом з представниками вільних націй світу. Такий стан неминуче мусить привести до того, що в народі чимраз більше наростилим бажання це формальне право зреалізувати. Всенациональний протест проти центру в кожній союзній республіці знайде свою розв'язку в національно-визвольних революціях.

Про те, що розвиток подій іде саме в цьому напрямку, видно навіть з советської преси. Обороняючись від наростаючого національного тиску поневолених народів, Москва змушенна була винести національну проблематику в саму їх гущу, — на заводи, в шахти й колхози. Помилково було б нинішню кризу в СССР пояснювати тільки боротьбою між кремлівськими володарями за владу. Той, хто так дивиться, приймає наслідки за причину. Кремлівська диктатура переживає кризові корчі, зумовлені в першу чергу національним спротивом завойованих народів. Взаємопожирання кремлівських володарів дедалі більше послаблюватиме режим і посилюватиме цей процес, активізуватиме відцентрові сили союзних республік, наблизятиме вульканічний національний вибух, а з ним і розпад імперії.

Досі в боротьбі за збереження єдності імперський центр спирався на партійний апарат і на всемогутнє НКВД з його армією. Третя імперська сила, армія, трималась подалі від внутрішніх напіння. Навіть в рр. 1946-47 Кремль боявся посылати проти УПА звичайні дивізії, а ки-

М. Ю. Олежко

ДО ПРИРОДИ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Припинення корейської війни, або може точіше перерва в воєнних діях, примусило багатьох замислитись над природою тих процесів, які мали місце в Кореї й сприймались всіма під спільним поняттям війни. Лише тепер, на тлі розходжень між союзним командуванням і президентом Сінманом Рі, стало всім ясно, що в тій трирічній боротьбі відбувалися два відмінних між собою явища: війна збройних сил Об'єднаних Націй з комуністичним агресором і громадянська війна корейського народу, яка творила собою певну стадію національно- і соціально-візвольної революції. Поки йшла боротьба спільними силами на єдиному фронті проти спільного ворога, ця відмінність не відчувалася, але вона повністю окреслилась, коли стали на черзі цілі боротьби. Прийшло те, про що міцілій час казали: не наявність спільного ворога, а спільні цілі боротьби творять дійсну єдність дій. Приклад Кореї в тому відношенні надзвичайно повчальний. Пройти попри нього не вдається ні кому. Демократичний світ мусить переконатися, що сама по собі ідея звільнення людства від комунізму силами гноблених ним народів, про що сьогодні говорять, як про генеральне спрямовання політичного курсу, вимагає визнання шляху революції. Чим іншим, як не революцією може бути того роду чин на-

дав на боротьбу відповідно вишколені війська НКВД. Нині відцентровий тиск окраїн набрав, треба думати, таких розмірів, що Кремль мусить спиратися на цілу армію. Вночі 27. червня, коли проводарі компартії й уряду сиділи в операційному театрі, ніби втішаючись музикою, війська на танках і вантажних автах, з'явилися на вулицях Москви й забезпечили порядок після арешту Берії. Демонстрація військової сили вказує, що кремлівська криза увійшла в нову фазу, в якій вирішальне слово належить армії. Це значить, що армію втягнуто у внутрішньополітичну боротьбу і вона виступила на авансцену, як політична сила. Показовим є й те, що „Правда” з 16 липня підкреслює, як важливу річ, що ЦК партії користується підтримкою комуністичної армії. Для цього міністер оборони й найстарші маршали опублікували заяву про свою готовість підтримувати захітану диктатуру. Армія ж складається з народів, а їм належатиме останнє рішальне слово в завтрашній революції, яка відбудеться на виразній платформі боротьби поневолених народів за свої держави з соціально-політичною свободою в них проти імперії і її об'єднувачів большевицьких чи КЦАБ-івських.

родів, і то незалежно від того, чи буде він проходити відокремлено, відбуватися самостійно, чи йти в сполученні з іншої природи діями сторонніх сил. Суть справи не зміниться від того, що революції будуть відбуватися одночасно з війною, чи поза нею. Природа цього соціально-ї явища буде та сама. Це змінить перебіг революції, розмах їх та цілу стратегію боротьби, але не їх зміст.

Народ стає до політичного бою під тиском тих умовин, в яких він перебуває. Отже, умовини стають причиною революційної боротьби. Вони можуть бути однакові у декількох народів, чи відмінні, але однаково нестерпні, і тому можна говорити про єдність причин революцій, а звідси й про їх органічну спорідненість. Але не можна перетворювати причин боротьби в її цілі, не можна казати, що ціллю боротьби є прагнення позбутися наявних умовин. Саме це прагнення зароджується в людині, як усвідомлення нестерпного протиріччя дійсності з її життєвим ідеалом. А той ідеал спирається і на загальнолюдські прикмети, властиві людині, як Божому створінню, і на те, що вона, як одиниця національної спільноти, набула її сформувала в собі протягом своєї національної історії. Отже, зміна умовин не може розглядатися, як статична категорія для даного моменту, ставати ціллю. Це лише чин, породжений прагненням до цілі. А тому й т. зв. „непередрішенство” є нонсенс, який свідчить або про небажання людей замислитись над суттю політичних явищ, або про свідомий намір викривити ту суть, сковати за цією формулою інші, противні їй цілі.

Останнє повною мірою стосується до російської еміграції в її намаганні окреслити візвольну боротьбу підбольшевицьких народів, як чин, спрямований лише до скинення комунізму, знищення нестерпних умовин життя. Тут ми маємо ніщо інше, як свідоме, подиктоване імперіальними намірами, прагнення заступити цілі чину причинами його виникнення. Вони при цьому просто грають на тому, що ці причини для всіх зрозумілі та базепірні. Але не російська еміграція з її приреченими на провал намаганнями нас зараз цікавить. Справа йде за тих, хто не хотів застановитися над дійсною природою революційного процесу, хто ігнорував його відмінності, хто заспокоював себе тим, що наявність спільного ворога і об'єднана боротьба з ним є достатнім підложям гармонії дій на всіх етапах процесу. Для тих Панмунджом, хочуть вони того чи ні, стане великою школою. Хоч скільки не заявляв би Черчіл, що він не хоче „дивитися на Корею очима корей-

ців", але й йому і кожному, хто спиратиме політичну перспективу на розгорненні революції в підбольшевицькому світі, доведеться числитися з тим, що революції будуть іти в напрямку своїх цілей. І тих цілей нічим ані заступити, ані затушувати не вдасться. Панмунджом це довів наочно. А спирати генеральний курс світової політики на революціях підольшевицьких народів неминуче, бо що ж залишається поза ними? Війна й нічого іншого. Або заперечення твердження президента Айзенгавера, що людство не може існувати, коли половина його перебуває в рабстві, і прийняття большевицької формули про „мирне співжиття двох світів” з усіма наслідками того „співжиття”, себто знову ж війни, але вже приреченої на поразку.

Однак, на досвіді Панмунджому треба було б багато чого повчитися й нам самим. Ми самі повинні переконатися тепер в тому, що нашої цілком правильної класифікації трьох сил, які творять сучасну світову історію, — замало. Треба глибше розібратися в соціально-політичній природі основних діючих в світі процесів, щоб не тільки зайняти до них становище, а й усвідомити собі їх майбутнє та окреслити, який перебіг їх був би найбільш відповідний нашим інтересам і нашему розумінню правильних шляхів поборення комунізму.

Передусім ми повинні твердо і постійно пам'ятати, що існує не один, а два фронти боротьби проти комунізму, не лише здовж заливої заслони, а й поза нею, перетинаючи як демократичний так і комуністичний — світ. Це розуміють всі, але вага противставлення двох державних комплексів часто затемнюю значення внутрішніх фронтів. Їх не доцінюють, про них іноді забивають, а головне їх розглядають відокремлено в той час, як всі ці процеси творять цілість і в тій цілості визначають історичну добу людства.

І ще не одному нам треба поважно застаровитися: на політичній природі тих процесів, бо не одним моментом зудару з комунізмом вона визначається. А політична природа — це те найголовніше, що визначає, які закономірності діють в тих процесах і при яких умовах можна розраховувати на розгортання чи згасання їх. Серед усіх соціально-політичних процесів, що окреслюють сучасну епоху, на першому місці треба поставити те, що з повним правом повинно бути віднесене до категорії війни і що розміщується по лінії заливої заслони. Ми при тому маємо на увазі не лише периферійні війни — в Кореї, В'єтнамі, а всю систему організацій державних збройних сил по обох боках, незалежно від того, чи та організація переводиться в цілях зудару, чи в цілях запобігання зудару. Ми взагалі говоримо не про ту або іншу форму вияву процесу, а про характер спрямовання і зосередження енергії суспільства. В

тому розумінні всі пакти, союзи, розбудова баз, військові бюджети і т. п. є ніщо інше, як складові елементи того, що визначає участь народів мас в державному чині, метою якого є забезпечення політики сили, чи в формі прямого застосування, чи в формі застрашуючого тиску її. Тому це й має бути окреслене, як війна. Вздовж всього фронту цієї війни — спокій. Обидві сторони накопичують сили, щоб унеможливити одна одній розгорнення дій, і лише на окремих відтинках фронту, де противник виявляє активність, ідуть бої. Так буває і в звичайних війнах. Відмінність полягає не в розмаху застосування сили, а в тому, що сила не є єдиною формою дії, як це буває у війнах. Поруч з силою, ще зберігає чинність право, хоч і дуже умовну, в дипломатичних стосунках обох сторін між собою, в спільній участі в організаціях тощо. Але не про ті відмінності нам зараз іде, як рівно ж не про те, чи може довго затриматись таке становище.

Фактор, про який іде мова, обсягом сили є наймогутніший серед усіх інших факторів, що визначають сучасний момент історії, але чи спроможний він стати вирішальним не щодо розмаху своїх можливостей, а щодо змісту, який вкладає в нього суспільство демократичного світу, бо хочемо розглянути всю справу в аспекті суспільних процесів і їх відзеркалення в свідомості суспільства. З цієї точки зору всі воєнні заходи й акції здовж заливої заслони безпосередньо й просто не ведуть до розв'язки основної проблеми світу. Основна ідея, покладена в них — запобігти збройному зударові — приводить фактично до того, що цей процес організування сили, або війна, як ми його назвали, мусить бути виключений з того, що можна вважати фронтом боротьби проти комунізму. Тут, не зважаючи на концентрацію колосальної уваги, енергії й засобів суспільства демократичного світу, ніякого поборення комунізму не відбувається. Іде боротьба проти проявів комунізму поза лінією фронту, іде боротьба не за знищенння його, а за те, щоб примусити його в міжнародних зносинах підкоритися нормам права. Ужиття сили йде в напрямі ствердження панування права. Отже, хоч це й звучить парадоксально, в суті речі на цьому фронті іде боротьба за здійснення большевицької формули „мирного співжиття”, тільки не в облудному розумінні Кремлю, а в правдивому розумінні, скріплениму нормами міжнародного права.

Таким чином цей процес не веде до знищенні двоподілу світу, лише до регламентації чинності обох сторін, до перетворення комуністичного світу на чесного партнера.

Єдине, що на цьому фронті можна розглядати, як поборення комунізму, це той посередній тиск, який приходить у висліді змагання в ор-

ганізуванні сили; при хворій комуністичній економіці таке змагання спричиняється до відчутного поглиблення кризи комунізму, яка в дальшому значною мірою обумовить його поразку.

Отже, доводиться прийти до висновку, що вже й зараз дійсна боротьба проти комунізму, як суспільний процес, відбувається лише на фронті революції. Кажемо революції не в тому розумінні, що вони здійснюються різними національними спільнотами і по різних місцях, а хочемо в той спосіб зазначити відмінну природу тих процесів, як рівно ж і відмінну роль у них комуністів.

Схематично можна поділити всі сучасні вияви революційних процесів на три категорії, або точніше на дві, бо третя не є революцією, а є тим, що розуміється під поняттям заколот. До першої з них треба віднести революції по цей бік залізної заслони, до другої — революції в комуністичному світі. Ми свідомо називаємо внутрішню боротьбу за заслоною революціями тому, що, незалежно від того, в якій стадії ця боротьба перебуває і незалежно від форм та розмаху її вияву, суспільно-політична природа її виключає будьяке інше її розуміння.

Обидві ці категорії революцій мають багато між собою спільного, але ще більше такого, що суттєво їх відрізняє одну від одної. Спільне між ними те, що всі вони по праву можуть називатися масовими суспільними процесами, які включають в свою орбіту найширші народні маси з різних соціальних прошарків суспільства і всі вони спираються на національний ідеї і спрямовані до національно-соціального визволення. Але на цьому їх подібності скінчується. В усьому іншому вони істотно відрізняються одна від одної. Передусім в їх ставленні до комунізму: в підольсько-радянських країнах вони спрямовані проти комуністичної системи, історично викінченої, що є редукційною силою. В колоніальних і залежних країнах по цей бік заслони революції в своїй істоті не мають відношення до зудару двох систем — демократизму та комуністичного тоталітаризму — і переносяться в цю площину ходом історичних подій. Вони спрямовані також проти віджилії системи, але боротьба з цією системою має інший характер. Хоч тут і там вирішальною ознакою революції є боротьба за національно-політичну незалежність проти імперіяльної системи, але в той час, як тут ця система стремить до збереження існуючого стану і тому виступає, як консервативна сила, там, у комуністів, вона поповнює в модернізованому вигляді частину колоніального рабства, а тому є темною реакцією. Справа не в самому окресленні тих сил, проти яких спрямовані революції, а в тому, що залежно від того, створюється відмінний тип революційного процесу і відмінні шляхи його розвитку. В кожній революції поруч з націо-

нальним моментом діє і соціальний. Боротьба ведеться за національне і соціальне визволення, за встановлення нової системи соціальних відносин. Але для колоній демократичних імперій соціальний устрій метрополії не є ворожим. Навпаки, ціллю революції є запровадження соціального ладу, подібного до існуючого в метрополях, з відповідним пристосуванням до місцевих умовин і національних традицій. Отже, боротьба йде не за заступлення одної соціальної системи іншою — капіталізму соціалізмом тощо, а за виборення прав від метрополії. А це означає, що всі ці революції не є історичною конечністю, що шлях революційної розв'язки справи не є неминучістю, лише постає у висліді згаданої нами консервативності. Повоєнні роки дали вже не мало прикладів іншого вирішення подібних проблем в Індії, Пакистані, Цейлоні і ін. Тут революційний шлях історичного періоду може бути заступлений еволюційним, умовини, що породжують революцію, можуть бути усунені і це не знищує ані самої бувшої метрополії, як національно-державної спільноти, ані її соціального укладу, лише приводить до подіктованої історією зміни системи міждержавних зносин.

Не те маємо в революціях підольсько-радянських народів. Там справа йде не лише про виборення національних прав, а й про цілковите знищення комунізму, як соціальної системи, а тому ніякого іншого шляху, крім революції, там немає і бути не може. Отже, революції підольсько-радянських народів, себто внутрішній фронт в самому комуністичному світі, є єдиним фронтом безпосередньої боротьби проти комунізму, як соціальної системи, а тому й поразка його може прийти лише на цьому фронті. Величезною її багатою на згубні наслідки помилкою є трактування деяких революцій в колоніях демократичного світу, як фронтів боротьби проти комунізму. Вона, та помилка, постає знову ж з небажання замислитися над природою процесів і характером складових сил тих процесів. Ми вже казали, що ті революції приходять поза площиною протистояння двох світів, і що в їх соціальних цілях, як в революціях національних, спертих на національну спільноту, а не окремі прошарки їх, відсутня ціль знищення демократичної соціальної системи і застулення її комуністичною. Що ж спричиняється до того, що ті революції стають комуністичними фронтами? Тільки те, що комунізм, реакційна, вже віджила й приреченна на загибель система, закорінюється в тих революціях як провідна політична сила. Вона приходить туди не як носій певного соціального ідеалу, сприйнятого революцією, а як динамічна, добре зорганізована пробоєва сила, потреба якої диктується ситуацією боротьби. Якби боротьба за національну волю не набуvalа форм революційної

боротьби, не було б і ґрунту, на якому закорінюються і паразитує комунізм, створюючи ілюзію у себе і назовні своєї життєздатності. А ми вже казали, що такої форми національно-визвольна боротьба набуває лише у висліді консерватизму колишніх імперій. Отже, доводиться констатувати, що ці фронти зудару з комунізмом — не органічного походження, а створені консерватизмом самих демократій.

У що ж перетворюється при таких умовинах боротьба проти комунізму на цих фронтах? Оскільки, як сказано, сам по собі процес не має комуністичної природи, остільки її боротьба проти нього є боротьбою не проти комунізму, а проти революції. Самий факт наявності такої боротьби перетворює консервативну силу в реакційну, а це веде лише до поширення ґрунту для запліднення комунізму. Отже, того роду боротьба проти комунізму веде не до знищенні його, а лише до скріплення. І в цьому ми всі маємо можливість переконатися: повсюди в колоніальних країнах, де виникла така боротьба, бачимо скріплення комуністичних впливів. Якби навіть і довелося мати перемогу на такому фронті (прикладів чого повоєнна історія ще не дала та й чи дасть), то і в цьому випадку це не було б поразкою комуністичної системи, бо, як сказано, саме явище не має комуністичної природи. Звідси сам собою напрошується висновок, що єдиною дійсною формою боротьби проти комунізму на цьому відтинку є не поборення революції, а розв'язання їх, усунення тих умовин, що породжують революцію. В цьому сенсі позитивне розв'язання, наприклад, справи державної незалежності В'єтнаму, Ляосу, Камбоджі, буде неспівмірно більшим ударом по комунізмі, ніж багаторічна збройна боротьба з Го-Ші-Міном. Навіть якби таке вирішення справи й не припинило збройної боротьби там, де вона вже йде, це внесло б докорінну зміну в саму природу твої боротьби: вона перестала б бути революцією і перетворилася б у заколот, боротьба з яким має зовсім інші перспективи.

Нарешті, декілька слів ще про один відтинок фронту боротьби проти комунізму, всередині самих демократій, де комунізм виступає, як політична формація самого суспільства. Ми вже сказали, що свою природою цей рух мусить бути схарактеризований, як заколотницький. Революцією він не є і ніколи стати не може, і не лише тому, що не несе ідей соціального поступу, а й тому, що існує в демократичних умовинах. Що є одною з найтісніших ознак революції? Це політичний чин більшості населення проти правлячої меншості, коли ця меншість силою не дає можливості більшості ствердити свою суверенну волю.

В демократичному правопорядку таке становище створитися не може, бо саме поняття де-

мократизму полягає у визнанні суверенітету більшості. Отже, застосування сили та ще й збройної сили, що властиве революції, як засобу вирішення соціальних конфліктів, у демократичній системі є нонсенсом, насильним накиненням волі меншості більшості, зламанням самої системи. А якраз в тому пляні йде організація комуністичної дії в демократичних країнах — і інших шляхів у неї нема. Ми не говоримо за ті більші чи менші маси населення, що в тій або іншій формі співчувають комунізмові. Ті симпатії аж ніяк не можна розглядати в аспекті прагнення комуністичних ідей. Вони постають у висліді різного роду соціальних неполадок, несправедливостей, і боротьба з ними повинна йти в напрямі оздоровлення соціальних і економічних відносин. Говоримо про комуністичний рух в прямому розумінні цього слова, рух заколотницький. Він існує і організовує досягнення своїх цілей тому, що перебуває під конституційним захистом твої демократичної системи, яку і має на меті знищити. Тому сам собою напрошується висновок, що боротьба проти комунізму на цьому відтинку має полягати в позбавленні його цього захисту, іншими словами в боротьбі з комуністами поліційними заходами. І це, знаємо, зустрічає найбільше заперечень з тих мотивів, що це йшло б у повному протиріччі з самим поняттям демократизму, з гарантованою ним свободою переконання і політичних союзів. Таке сприймання і оцінку наведеного заходу в боротьбі проти комунізму можна визначити правильними тільки тоді, якщо підходить до справи абстрактно. Недавно один з членів американської конгресової комісії для поборування антиамериканської діяльності сказав, що усунення професорів-комуністів з каледжів і університетів є не порушенням, а захистом академічної свободи. І хто, знаючи, яку академічну „свободу“ несе комунізм, може не згодитися з такою заявою? Комунізм — злочин проти суспільства, і суспільство має виправдане право поводитись з комуністами, як зі злочинцями.

Але при тому треба пам'ятати, що навіть і при успішному застосуванні такої форми боротьба (а вона без сумніву принесе успіх) — це вже буде лише розгром заколоту, а не перемога над комуністичною системою.

Отже єдиним фронтом безпосередньої боротьби проти комуністичної системи є фронт внутрішніх національно і соціально-визвольних революцій в самому комуністичному світі. Тут прийде до генерального бою і тут ця система зазнає ницівної поразки.

Тут мають бути зосереджені і пляни вільного людства в його боротьбі проти комунізму.

Евген Ярвич

СПРОБИ ПОЛЬСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ

Кілька місяців іде серед польської еміграції акція, яка має завданням довести до об'єднання польських політичних центрів, а саме Ради Народової, Ради Політичної та Польського Народового Комітету Демократичного.

Ініціатива до цієї акції походить від групи пілсудчиків та голови стронництва народового др. Тадеуша Белєцького. Ціль акції: створення одного політичного центру, який репрезентував би польську еміграцію.

Взявся за це діло визначний пілсудчик ген. Казимир Соснковський, який вибрався із своєї фарми в Канаді й роз'їжджає по Канаді, ЗДА та Англії, де веде розмови з представниками польських політичних груп і закликає їх до об'єднання.

Ініціатори акції висунули на місце „цивіля”, старого польського дипломата, Августа Залеського — ген. Соснковського, людину військову. Він мав би по завершенні своєї акції стати президентом польського екз. уряду в Лондоні.

Чому саме доручено це ген. Соснковському, коли є ще й другі визначні польські генерали, як ген. Андерс при Раді Народовій, а при Раді політичній генерали Юзеф Галлер і Бор-Коморовські?

Ген. К. Соснковський народжений у Варшаві, політичний емігрант, рр. 1905-6, був під час польських визвольних змагань в час 1-ої світ. війни найближче до маршала Ю. Пілсудського. Разом з ним він зорганізував парамілітарне товариство „Стшелець”, а опісля польський легіон, який входив до складу австрійської армії й воював на російському фронті. Разом з Юзефом Пілсудським в 1918 р. — сидів у німецькій в'язниці в Магдебурзі, а по звільненні з неї, вони разом організовували польську державу. За влади Пілсудського — ген. К. Соснковський перейшов всі найвищі ступені військової кар'єри й знаний був, як фанатичний прихильник маршала. За президента Ст. Войцеховського ген. К. Соснковський був міністром військових справ. Він був близьким до польської ендесії, яка вважала його за „народовця”. Це вияснює, чому тепер сане польська ендесія підтримує його.

Після упадку Польщі в 1939 р. — ген. К. Соснковський емігрує до Лондону, де за часів президента Рачкевича і прем'єра Стан. Міколайчика став начальним вождем польських збройних сил.

Був в ті часи там же другий визначний генерал Владислав Сікорський, не пілсудчик, а „ендек”, який через свою опозицію до табору Пілсудського мусів емігрувати 1936 р. з Польщі. Ревалізація між двома генералами в польському екзильному уряді в Лондоні закінчилася смер-

тю ген. Вл. Сікорського в таємничих обставинах. Він згинув в летунській катастрофі на Гібралтарі. Випадок цей скріпив становище ген. Соснковського і згортавши біля нього пілсудчиків та приніс йому номінацію на начального вождя. В часі варшавського повстання в 1945 р., за неоглядну критику англійського уряду в справі допомоги повстанцям — ген. К. Соснковський був змушений податися до демісії. В останній час він поселився в Канаді на фармі, звідки продовжував свою діяльність. Пілсудчик Т. Кательбох в своїх мемуарах „Сповідь покоління” наводить слова Пілсудського, який сказав: „Ген. Соснковський надіється знаменно до праці, однаке ніколи на становище провідника, бо провідник, зауважує Кательбох, повинен уміти не лише пірвати загал до чину, але теж уміти нести відповідальність за свої слова і діла. Без іронії, а з смутком називано в колах пілсудчиків ген. Соснковського — Гамлетом”.

Ось така, в коротких рисах характеристика лідера польської акції об'єднання.

Згадані три польські політичні центри не є оперті на політичному зріжничкованні, яке є серед політичних груп новочасних держав, тобто на лівиці, центрі й правиці. Польські політичні центри подібні між собою, в усіх їх є організації праві, ліві і центральні. Раду Народову, яка є продовженням старосанатійного краєвого уряду очолює ендек Б. Подоскі, Раду Політичну соціаліст Томаш Арцішевський, а Польські Комітет Народові Демократичні людовец Стан. Міколайчик.

Об'єднати ті три центри — справа нелегка. Ген. К. Соснковський прийняв у своїй акції тактику стратега, що йдучи вперед залишає нездобуті ворожі твердині. Він виключив, як партнера своєї акції Стан. Міколайчика, мовляв: — „З тими, на яких тяжить незмиваємий гріх вбивства матері — він не бажає розмовляти”. В тих його словах є натяк на політичну минувшину Ст. Міколайчика, б. прем'єра польського екз. уряду, який на пропозицію В. Черчіля виїхав був в 1945 р. до окупованої більшевиками Польщі, щоб там працювати в умовах, створених ялтанською умовою з 12. лютого 1945 р. Противники Міколайчика твердять, що тим самим він погодився на постанови ялтанської умови, у якій Рузвелт, Черчіль і Сталін устійнили східні кордони Польщі по менш більш т. зв. лінії Керзона та віддали етнографічну Польщу під окупацію советам. Ст. Міколайчик, переконавшись, що в совєтській системі — демократизм є фікцією, втік з Польщі. Тепер він перебуває у Вашингтоні, де очолює ПНКД. і є лідером т. зв. зеленого інтернаціона-

лу, куди належать представники селянських партій середньої Європи, Прибалтики і Балканів. Ст. Міколайчик розуміє добре сучасну світову ситуацію, за якої немає виглядів, щоб західні великороджави університети якісної умову. До його голосу прислухаються американські політики більше, як до голосів польського екз. уряду в Лондоні. Тому, — виступаючи проти Ст. Міколайчика, ген. К. Соснковські допустив великої тактичної помилки й зараз на початку засудив свою акцію на неуспіх. До групи Ст. Міколайчика, яка стала в опозиції до акції ген. Соснковського, прилучилися чільні польські політичні діячі й організації.

Згадати б тут визначного польського публіциста і б. в'язня Берези Картуської Станіслава Цаг-Мацкевича, автора, виданої в 1941 р. в Лондоні Історії Польщі який в дітройтському „Дзенініку Польськім” помістив статті проти акції ген. К. Соснковського, а недавно написав на цю тему брошурку п. н. „За кулісамі резигнації президента”.

В польськім щоденнику „Народовець” з квітня ц. р. поміщені були статті В. Тискі, — в яких наслідком обличчя польської ендесії в минулому та закулісна гра ген. К. Соснковського. Проти акції ген. К. Соснковського виступив голова об'єднання польських соціалістів проф. Ст. Прагер, а теж б. воєвода Дзядош і ген. Токаревські. Цікаво, що в ряди опозиції став, маючи хвилево, ген. Влад. Андерс, і група військово-політична, яка видає в Лондоні тижневик „Ожел Бяля”.

Та найбільше акцію об'єднання скомплікувала заява президента польського екз. уряду, Августа Залеского з 16. травня ц. р., в якій він заявив, що без огляду на вислід акції об'єднання, він уступить зі свого становища щойно за рік, тоб-то 9. червня 1954 р., що є згідне з приписами польської конституції з 23. квітня 1935 р.

Свою заяву узasadлив він у промові, в якій сказав чимало гірких слів на адресу польського громадянства, згадавши про те, що майже на всіх голів б. польської держави та польського екз. уряду були замахи, зневаги і терор — від своїх громадян. Президента польського езильного уряду, Вл. Рачкевича, зневажив чинно полковник Веруш-Ковальські, а теперішній президент від 6-ти літ зазнає атак, який утруднює йому працю.

Ген. К. Соснковські перебуває далі в Лондоні, де виготовив компромісовий проект для об'єднання Ради Народової з Радою Політичною у новий центр, що має називатися „Рада єдиносъці народовей”. Має вона складатися з 110 членів, серед яких мають бути заступлені організації політичні, суспільні, представники духовенства й особи покликані через президента

екз. уряду за його вибором та в порозумінні з Радами народовою й політичною. Цей проект вручив він президентові Августові Залескому.

Та коли б навіть дійшло до об'єднання — то буде воно тільки частковим, неповним, бо проти нього стоятиме сильна опозиція. До цього невідомо, чи през. А. Залескі погодиться змінити своє становище й уступити раніше зі свого уряду.

Доведеться мабуть ген. К. Соснковському дещо пождати на фотель президента і на позичку 250.000 дол. від банкіра Варбурга.

Тимчасом події в Європі, повстання поневолених Советами народів розгоряються. Після України, яка перша стала до боротьби з московським окупантам — підняли проти нього зброю Сх. Німеччина, Чехія, Словаччина, а останньо Польща.

Цей факт може вплинути так, що керму польської еміграції — проти голосів опозиції, обійтиме таки ген. К. Соснковські.

Для нас, українців буде продовження польської імперіялістичної політики, якої ціллю буде реституція польського „моцарства” не лише в кордонах з 1939 р., але побільшеного на заході по лінію Одри й Нісси.

Мов макабричні марева минувшини можуть віджити їх появитися ті темні сили, які не так давно загарбали західно-українські землі й вели на них свою кольоніальну, екстермінаційну політику, винищуючи нас фізично — духовно. А перед у тих діях вели під покровом несення на наші землі ніби-то високої польської культури, маршалок і голова Польщі Юзеф Пілсудські та його політичні однодумці, серед яких ген. К. Соснковські обнімав одно із найчільніших місць.

Недавно спроба об'єднання натрапила на нові труднощі. Польська Політична Рада домагається включити в об'єднання і політичний центр Ст. Міколайчика. На те не годиться Рада Народова. І об'єднання не посувается. А його лідер, ген. Соснковські даремно жде у Лондоні, чи бути польському „Моцарству” — чи не бути.

В грудні ц. р. вийде з друку книжка

**„ПЕРЕЯСЛАВСЬКА УМОВА 1654 Р.”
проф. О. П. ОГЛОБЛІНА**

Ціна книжки розміром 80 ст. — \$ 1

з пересилкою \$ 1.25.

За попереднім замовленням 10% знижки.

Видає ООЧСУ та ЛВУ.

Замовлення надсилайте на адресу:

— V I S N Y K —

P. O. Box 304, Cooper Sta. New York 3, N. Y.

С. Петрович

НАЗРІВАЮТЬ ВЕЛИКІ ЗМІНИ

Маємо на увазі закордонну політику ЗДА. Кожному, хто не тільки читає нпр. про роздачу американських харчів для виголоджених німців східної (советської) зони або про підписання перемир'я в Кореї, або про конференцію міністрів закордонних справ у Вашингтоні — але ще й шукає якихось загальних ліній такого чи такого поступовання уряду ЗДА — кидається у вічі дуже характеристична річ. А саме: Америка гарячково від 2-ої світової війни шукає методів й зasad своєї закордонної політики. В цій роботі беруть участь не тільки спеціалісти, не тільки правлячі кола, але на формування закордонної політики ЗДА має вплив суспільство. Можна погодитись з одним американським політологом, який твердить, що „закордонна політика стала непрошеним гостем в кожному американському домі”, вона відбивається на кишені податковця, вона забирає не одно молоде існування.

Серед вчених і політиків, які аналізують теперішню ситуацію та закордонну політику ЗДА, пробуючи найти синтезу зовнішньої політики ЗДА, викристалізувалися три засадничі школи, або напрямки. Одні хочуть і переконують уряд та суспільність, що треба досягти цілей американської закордонної політики через натиск за допомогою господарських багацтв та військових сил. Другі радять досягати мети не через прямий натиск, а через переконування (персвазії) та т. зв. наголошування на ідеологічних моментах. Треті шукають посередніх шляхів та радять примінювати тактику достосування. Практика уряду більш-менш узгіднююється з третім напрямком. Хоч між членами уряду є немало принципіалістів, які переборюють спротив союзників і голоси свого суспільства, наставленого назагал опортуністично, — політика теперішнього уряду, який заповів гострі зміни, йде по лінії достосування до змінної міжнародної ситуації.

Саме тепер, після підписання корейського перемир'я, в міжнародній ситуації заповідаються зміни. Коли ж прийняти, що в загальному вислідна політика теперішнього уряду буде покриватися з пляном достосування до зміненої міжнародної ситуації, то в недалекому майбутньому прийдуть такі зміни, що їх можна буде сміло назвати великими, через їхні наслідки.

Спінімось коротко над тими пунктами на гльобі, в яких відповідно до зміненої міжнародної ситуації, доведеться змінювати американську зовнішню політику. Корея. Залишаємо політичну суть корейської справи, біля якої буде багато дебат і в ОН і в британському парламенті, не згадуючи про Політбюро КП в Мо-

скві чи Пекіні. Візьмімо до уваги передовсім мілітарний аспект. Якщо після перемир'я більших військових з'єднань в Кореї не можна буде тримати, то Америка ще більше розбудує свої бази на острові Окінава, в Алевтах та Марінах і в Японії. Окінава вже став найміцнішою базою на Тихому океані, звідкіль літаки легко покривають більшу частину Сибіру. В Індокитаї не видно кінця війни. Америка не думає чекати, склавши руки. Щоб погасити вогнище війни тут, треба не допустити червоних опанувати Малія та Індії, — це змусить ЗДА перебрати на себе більшу участь у веденні війни проти Го-Чі-Мінга.

В Середньому Сході щось тяжко родиться тзв. МЕДО, або середньо-східна оборонча команда, а тому ЗДА змушені будуть підсилити ролю Туреччини в тому районі. Як відомо турки — народ воївничий, з довгою державною традицією й завжди були противником імперіалізму Москви.

Тому, що НАТО і європейська армія твориться дуже поволі, то ЗДА не будуть вічно переконувати Францію, але змушені будуть більше покладатися на Німеччину з її армією, або через включення її до НАТО, або й без того.

Оскільки члени європейського Союзу НАТО не дуже спішать збільшити число сухопутних дивізій, то ЗДА змушені будуть посилити розбудову своїх повітряних сил, щоби можна було на них покладатися. Оці наші спостереження й думки про зміни в зовнішній політиці ЗДА подаємо на підставі матеріалів, вміщених в „Ньюйорк Таймсі”, зокрема на підставі карти від 2 серпня 1953 р.

Так само думає Америка зустрінути й іншу велику проблему в Африці. Немає великої певності, що Америка може вдергати там летунські та морські бази, а тому ЗДА можуть підписати договір з Еспанією — Франко. Як пригадуємо, то Франко має досвід в поборюванні червоних.

Зібралиши це все разом, скажемо те, що вже десь в іншому місці доводилось нам раз стверджувати: в зовнішній політиці ЗДА мусить наступити перегляд системи союзів й напевно дійде до того, що замість слабих, нездецидованих ворогів большевизму, як Франція чи Італія, ЗДА рішаться тісніше співпрацювати з отими випробуваними, можна сказати, „заприсяженими” ворогами большевизму, як Німеччина чи Еспанія — Франко, хоч як це не до вподоби різним соціалістам в самій Америці.

Так то міжнародний розвиток подій доведе прегматиків-американців до висновку, що тре-

Закінчення на 18 ст.

I. Я. Хамуляк

Дуже знаменне явище

Большевицька система існує формально вже понад 35 років. Однак, якщо аналізувати її щодо сили й росту, тоді мусимо ділити її на кілька періодів. Лишаючи на боці усі інші можливості її поділу, ми візьмемо під увагу лише такі моменти, в яких та система особливо була виставлювана на пробу. Такими моментами уважаємо: здобування влади Леніном, в рр. 1917-1920, смерть Леніна, боротьба за владу в р. р. 1926-1930 та вкінці тепер смерть Сталіна.

Власне такі „переходові” часи повинні б простудіювати добре зокрема ті, які хотіли б пізнавати силу і слабість тої системи. Бо звичайно тоді ніхто ще не закріпився, вони мусять числитися із власною суспільністю, мусять їй обіювати щось такого, чого вона хоче.

Ленін в рр. 1917-1919, кидав гасла, якими кликав народні маси бувної російської імперії до боротьби по його боці, обіюючи: національну свободу для народів, які були в складі російської імперії і новий соціальний лад. Що ті гасла мали рішучий вплив на перемогу, то про те не будемо спорти, бо історія сама сказала вже. Року 1924, після смерті Леніна, серед кандидатів на його місце були теж різні ідеологи: Троцький і Зінов'єв, представники інтернаціонального комунізму. Вони програли в боротьбі зі Сталіном, будівничим „соціалізму в одній країні”. Але в тому самому часі ми потуємо, хочби й в Україні такі явища, як українізація й т. п. Значить національне питання й тоді стало основою програми в боротьбі за владу.

Недавно помер Сталін. Русифікаційна політика большевицьких можновладців дійшла до верши. І здавалося, що росіяни Меленков, Молотов, Хрущов і т. п. задушать жида Кагановича, грузина Берію і т. п. і російська шовіністична лінія політики ще дужче закріпиться. Тимчасом — на велике розчарування усіх російських імперіялістів і білих і червоних — Маленков і Ко хоче закріплювати свої позиції ні чим іншим, як поступками в національному питанні. Це дуже знаменне явище, яке ми не все належно розрізнаємо. Нові кандидати на диктаторів в ССР самі стверджують, що досі велася офіційно русифікація неросійських народів, і тим самим посередньо ніби засуджують самого Сталіна. Можна ті

речі різно пояснювати, можна б їх навіть утотожнювати із намаганнями інтернаціоналізації партії і т. п., але ми особисто переконані, що тих прийомів вжито в першу чергу для внутрішнього вживання, для відпружнення на якийсь час національних тисків серед народів Союзних Республік. Маленков і Ко ще далекі від того, щоб думати про світову революцію. І в деяких відношеннях не можна не подивлятися тих нових майстрів, як вони вміло лягірують між засадами дотеперінніх політиків, — бажанням власного населення та їх власною шкірою.

Власне ті „поступки націоналістам” в часах, коли влада слабшає, це важливий факт, бо він унаглядило де найбільшіше місце Советського Союзу і унаочнило значення і силу поневолених Росією народів. Правда, можна б сперечатись, чи росіяни самі підуть тою дорогою, чи вони, скажімо, не найдуть собі якогось провідника, який потрапить здушити оті „поступки” власним шляхом. Не виключене, що є ще й „партія в партії”, цебо російські елементи й неросійські, та може бути, що саме та російська кілька імперіялістична в партії „згодилася” на нову лінію. Це дуже можливе теж. Але це все підтверджує, що національне питання, якщо не одиноко, то основно передішує справу сили або слабости не тільки партії, але цілого ССР.

Російська антикомуністична, як теж і комуністична пропаганда беззугаву твердить, що в ССР національна проблема не існує, що тільки соціальні моменти важливі. Тим часом большевики офіційно признаються до русифікаційної політики, вони заповідають теж зміну в „користі” націоналістів.

Ми кажемо: треба з'єднувати собі неросійські народи, бо вони є могильниками большевицької імперії.

Ми далекі від тих, які вірять, що в ССР дійсно є якісь особливі зміни в політиці. Це старі „трюки”, випробовані Леніном і Сталіном. Та живе життя формує протиімперські сили, незалежні від маневрів у Кремлі.

Не виключене теж, що українські й інші неросійські націоналісти дорого ще заплатять, доки прийде до розв'язки. Це повинно дечого багато навчити американських політиків та всіх, що претендують на „совєтознавців”.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”

■

ЧИТАЙТЕ, ПОШИРЮЙТЕ ТА ПРИЄДНУЙТЕ
НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „ВІСНИКА”

До джерел державницької думки

Проф. О. Сглоблин

Трагедія Батурина

Багато, занадто багато трагедій відміряла злая доля українському народові на протязі його тисячолітньої історії. Але їй серед цього сумного „багатства” є одна історична подія, що, не зважаючи на свою майже 250-літню давність, тяжкою раною ятриться в пам’яті українського народу. Це — трагедія Батурина.

2 листопада (ст. ст.) 1708 року московське військо на чолі з Меншиковим, за допомогою зради, захопило столицю Української Гетьманської Держави — Батурина. Резиденція гетьмана Івана Мазепи (1687-1709) з усіми державними установами, скарбом та архівом, з церквами й палацами, які він збудував, з такою близькою Мазепиному серцю бібліотекою й збіркою зброї, що її рівну не легко було знайти в цілій Європі¹⁾), з усім тим, що за двадцять років свого панування зібрал там великий державний і культурний діяч України, — стала жертвою вогню й московського варварства. Найбільш дошкульною була втрата цілої державної „армати” (артилерії), що її так плюкав Гетьман, великий знавець гарматної справи. „Ревно плачав над Батурином Мазепа”²⁾), коли 10 листопада, йдучи йому на підмогу, побачив тільки руїни, згарища та купи трупів оборонців і людності столиці.

„Історія Русів” подає докладний опис руйнації Батурина Меншиковим. „Меншиков ударили на горожан беззбройних і в домах їх бувших, що ні мало в задумі Мазепиному участі не брали, вибив усіх їх до ноги, не щадячи ні полу, ані віку, ані самих немовлят. По цім тривав грабіж міста від війська, а іхні начальники та кати займалися тим часом покаранням перев’язаних сердюцьких старшин та цивільних урядників. Звичайною карою їхньою було живих четвертувати, колесувати і на палю садовити, а далі вигадали нові роди тортурів найжахливіших. І чи дивна ця жорстокість в такій людині, як Меншиков? Коли він був пирожником і розносив по Москві пироги, то аж надто ластився до тих людей, які пироги його купували, а коли став князем і полководцем, то аж надто по-варварськи мордував людей, що лишили йому перевеликі скарби. Трагедію свою Батуринську скінчив він огнем і жупелом: ціле місто і всі публічні його будівлі, себто церкви та урядо-

ві установи з їх архівами, арсенали і магазини з запасами, з усіх боків запалив і обернув на попелище. Тіла побитих християн і немовлят кинуто на вулицях та майданах міста „і не бі погребаяй їх!” Меншиков, поспішаючи з відступом і бувши чужий людяності, залишив їх на поталу птицям небесним і звірям земним, а сам, обтяжений незліченними скарбами та багатствами міськими й національними і забравши з арсеналу 315 гармат відійшов з міста і, переходячи околиці міські, палив і плюндрував усе, що йому траплялося, обертаючи житла народні на пустелю”³⁾.

В „Історії Русів” є чимало легендарних оповідань і взагалі історична наука давно вже дала належну оцінку цьому вікопомному творові української національної публіцистики початку XIX століття. Але оповідання про Батуринську трагедію — не легенда, а „мітичні... звірства Меншикова при здобутті Батурина”, як називає їх сучасний московський публіцист⁴⁾ — аж ніяк не міт. Хоч не всі подробиці в Батуринському оповіданні „Історії Русів” є точні (прикладом, кількість гармат, що їх узяв Меншиков у Батурині, була значно менша — десь понад 90 —⁵⁾), але воно і в цілому, і в багатьох деталях не викликає жадного сумніву.

Щойно Петро I довідався про перехід Мазепи на бік Карла XII, він наказав Меншикову захопити Батурина, де була українська артилерія („пушечной великой снаряд”), з великими запасами пороху, набоїв тощо, а також генеральний скарб і архіви українського уряду. При цьому Меншикову була дана виразна інструкція знищити Батурина.

В листі до Меншикова 1708 р. 5 листопаду Петро I писав так: „Іще підтверджую свої листи, що коли тримати Батурина, мусите так урядити, як писано Вам. Однакож в тому маю сумнів, що, коли ми скоро взяли, то Шведи також можуть взяти. І для того зручніше артилерію вивезти половину до Глухова, і другу до Євська, а Батурина в ознаку другим на пострах спалити увесь. І мусиши управлятись, не гаячись, бо ворог уже вчора річку зовсім перейшов і сьогодні, думаю, буде маршувати до вас”.⁶⁾

Петро I не міг не знати, що Батурина, як фор-

³⁾ „Історія Русов или Малої Россії”, Москва, 1846, ст. 206-207.

⁴⁾ „Возрожденіе”, тетрадь IX, Париж, 1950, ст. 188-191.

⁵⁾ „Мазепа”. Збірник, т. II, Варшава, 1939, ст. 28.

⁶⁾ Письма и бумаги імператора Петра Великого. т. 8, в. I, Академія Наук ССР, 1948. стр. 274.

¹⁾ Див. І. Борщак, Мазепа людина й історичний діяч. — „Записки Наукового Товариства ім. Шевченка”, т. 152, вип. I, Львів, 1933, ст. 29-30.

²⁾ А. Лазаревський, Описаніє Старої Малороссії, т. II, Київ, 1893, ст. 257.

теця, не мав великого значення. Ще року 1700 московський піп Іван Лук'янов, що переїздив через Батурин, звернув увагу, що „город не добре крепок, да еще столица гетманская”.⁷⁾ А на початку р. 1708 генеральний суддя Василь Коцубей, у своєму доносі на гетьмана, писав Петрові, що „Батурин двадцять років стоїть без направи і тому вали довкола нього всюди побусувалися та обвалилися; з тої причини і одного дня неприятельського наступу відсидітися неможливо”⁸⁾). Це стверджують і інші сучасники.⁹⁾ Укріплений був „знатним валом” тільки „подварок” Гончарівка, де був палац Мазепи¹⁰⁾. Отже повна руїнація Батурина не була актом воєнної конечності — лише політичного терору й помсти. Недарма Мазепа, довідавшися про загибіль Батурина, сказав Орликові: „Тепер усе піде інакше: Україна, настрашена долею Батурина, буде боятися триматися з нами заєдно”¹¹⁾). Шведський учасник походу Карла XII на Україну — полковник Ілленштієрна каже, що руїна Батурина стероризувала цілу Україну”¹²⁾). А московський прислужник Федір Лисовський, що його призначив Петро I за протопопа у Гадяч, погрожував р. 1709 гадячанам: „что с Батурином сталося, то потщусь сотворити і вшим городам!”¹³⁾.

Московська помста над Батурином засвідчена численними й безперечними документальними даними. Про тотальне знищення Батурина та його людності оповідають шведські учасники походу, які бачили на власні очі згарища цього міста.¹⁴⁾ Про це повідомляли свої уряди чужоземні дипломати в Москві. Прусський посол Кайзерлінг писав своєму королеві 28/17 листопада 1708 р., що Меншиков у Батурині „alles massacrirt... das Schloss und die Stadt geplündert und nachtmahls eingäschert worden”.¹⁵⁾ Інший чужоземний дипломат — Вебер пише в своїх спогадах (вид. 1720 р.), що „князь Меншиков зайняв Батурин збройною рукою і зрівняв мало не ціле місто з землею”.¹⁶⁾ В офіційній французькій реляції того часу писали: „Московський генерал Меншиков приніс в Україну всі страхіття помсти та війни. Всіх приятелів Мазепи безчесно катовано. Україна залята кро-

в’ю, зруйнована грабунками і являє всюди страшний образ варварства переможців”¹⁷⁾.

Про знищенння Батурина та його людности цілком одверто оповідають тогочасні російські джерела. Зокрема, дуже цікаве докладне оповідання Новгородського ІІІ Літопису під 1709 роком про події в Україні 1708-1709 років. Автор оповідання, закидаючи Мазепі (він називає його „гетьман Черкаський Іоанн Стефанов Мазепа”), що він „великого государя... Петра Олексіевича... зрадив і перекинувся з усією потугою своєю до німецького короля, і привів його з усією силою шведською в Малу Росію, хоча з ним рушати на царствуючий град Москву і полонити його, також і всі міста російські сплюндрувати, і святі церкви зруйнувати, і віру християнську викоренити, і все православне християнство мечем вигубити, і многое кровопролиття роду християнському учinitи”, скромно додає: „Гетьмана ж Іоанна Мазепу великій государ звелів смертю покарати, і місто його столичне (Батурин,) зруйнував дощенту, і всіх людей повбивав”¹⁸⁾.

Нарешті, українські джерела того часу доказано й яскраво описують Батуринську трагедію. „Москва лютує, Москва весь Батурин зруйнувала, всіх тамтешніх людей перебила й малих діток не пожаліла” — казали скрізь в Україні. Лизогубівський Літопис (1742 р.) пише: „Багато там (у Батурині) людей згинуло від меча, бо збіглися були з усіх сіл... Багато в Сеймі потонуло людей, утікаючи через кригу, ще неміцну; багато й погоріло тих, що крилися по хоромах, в льохах, у погребах, в ямах, де здебільша подушилися, а на хоромах погоріли, бо хоч і витрублення було припинити кровопролиття, однак, тих, що виходили зі скринь, військо роз’юшено, а найбільше рядові жовніри, понапившися, кололи людей і рубали, а того боячися, інші в потайних місцях сиділи, аж коли вогонь обійшов ціле місто, і скріті потерпіли. Мало, однаке, від вогню врятувалося, і тільки одна хатка, що під самою стіною валу стояла, заціліла, якогось старушка”¹⁹⁾. Чернігівський літопис, подаючи оповідання сучасника, згадує, що коли Мазепа прийшов до Батурина, то побачив там, що „крови людської в місті і на передмістю було повно калюжами”²⁰⁾. Ще яскравіше описує трагедію Батурина „Описаніе о Малої Россії” Григорія Покаса (р. 1751): „... князь Меншиков з великоросійським військом місто Батурин... дістав і в ньому начальників зрадницьких під варту по-

⁷⁾ А. Лазаревский, оп. cit., II, 256.

⁸⁾ Д. Бантыш-Каменський, Источники малороссийской истории, т. II, Москва, 1859, ст. 106.

⁹⁾ Див. „Мазепа”, II, ст. 28.

¹⁰⁾ Д. Бантыш-Каменський, оп. cit., II, ст. 106.

¹¹⁾ „Мазепа”, II, ст. 40.

¹²⁾ „Мазепа”, II, ст. 12.

¹³⁾ А. Лазаревский, Описаніе Старої Малороссії, т. I, Київ, 1888, ст. 199.

¹⁴⁾ „Мазепа”, II, ст. 11-12.

¹⁵⁾ Ibid., ст. 28-29.

¹⁶⁾ В. Січинський, Чужинці про Україну, Прага, 1942, ст. 129.

¹⁷⁾ Ibid., ст. 129-130. Те саме писали й інші дипломати (нпр., англ. посол Вітворт).

¹⁸⁾ „Полное Собрание Русских Летописей”, ст. iV, СПБ., 1848, ст. 276-277.

¹⁹⁾ А. Лазаревский, оп. cit., II, ст. 257.

²⁰⁾ Ibid., 257.

брав, котрих всіх покарано лютовою смертю, а народувесь аж до немовлят виколов і бирубав, і з них кров шляхами й вулицями у Сейм ріку бігла, буцімто, як звичайно, на кола млинові води йде, при тому ж і церков Божественних не пощажено...”²¹). Ця страшна картина, основана на оповіданнях самовидців і мабуть офіційних джерелах (автор був канцеляристом Генеральної Військової Канцелярії)²²), майже дослівно повторюється в „Історії Русів”, яка, таким чином, має за собою давню й міцну історичну традицію. Тільки недобитки батуринської людності могли врятуватися втечею, а деято потрапив до московського полону на довгі роки²³.

Мешников, справді, „заслужив” Батуринську волость, яка була надана йому Катериною I р. 1726. Опис Батурина, зроблений тоді, має картина страшної руїни. „Нині, по зруйнуванню, місто Батурина цілком порожнє і коло його болварки та мури всі порозваливались і все заросло, і в обох замках жодної будівлі старої та нової нема, тільки дві церкви, кам'яні, порожні: Живоначальня Тройця та Николая Чудотворця, недобудовані наполовину; і в них жодного церковного вбору — дверей і вікон — нема і подекуди склепіння завалилось; та бувших гетьманів і... Мазепи бував військовий кам'яній малий дім, три полати, увесь розвалився; та... Мазепи, бувшого господаря Самійла Целюрика кам'яні дві полатки кладові порожні, всі розбиті”. Тільки де-не-де на передмістях „після руйнації, на погорілих і на пустих місцях оселилися знову з наказу покійного гетьмана Скоропадського...; а інші мешкають і в старих домах, що від руйнації заціліли...”.

Сумну картину бачимо й на Гончарівці, де був палац Мазепи (де „Мазепа сам жив”): „в тому подвір’ю кам’яні палати порожні й розбиті”. В інших околицях Батурина згадується „пусті необгорожені дворища інших зрадників” (Ломиковського, Орлика та ін.)²⁴). „Місто, замок і церкви в місті та на Гончарівці” залишилися пустими до середини XVIII століття²⁵. Всі спроби українського уряду (зокрема гетьмана Івана Апостола) повернути столицю до Батурина з Глухова були марні. Це стало можливим лише за гетьманування Кирила Розумовського, коли в Батурині почали будувати гетьманський палац і „національні будівлі”²⁶). Але

²¹) М. Горбань, Нариси з української історіографії, ч. I. Новий список Літопису „Краткое описание Малороссии”, Харків, 1923, ст. 12.

²²) Про нього див. нашу ірацію „Григорій Покас та його „Описаніе о Малой Россії” (1751 р.)”, „Науковий Збірник УВАН у США”, I, Нью-Йорк, 1952, ст. 61-73.

²³) А. Лазаревський, оп. cit., ст. 256.

²⁴) А. Лазаревський, оп. cit., II, ст. 257-259.

²⁵) Ibid., ст. 261, прим. 466.

²⁶) Ibid., ст. 260.

Др. Ол. Соколович

ПОЛІТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ „КНИГИ БИТІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ”

Україна завжди хотіла бути вільною!
Вольтер

Довгий час були сумніви відносно авторства „Книги Битія”. Розв’язку дав Микола Костомарів у своїй автобіографії, де приписав це собі. Поки перейдемо до перегляду думок твору, зупинимось над самим автором **Миколою Костомаровим**. Народився він 4 травня 1817 року в с. Юрасівці на Вороніжчині, а помер в Петербурзі 1885 року. У 1840 році закінчує Харківський університет, згодом 1845 року переноситься до Києва, де рік пізніше стає професором університету. В Києві засновує тайне товариство, відоме „Кирило-Методіївське Братство”, разом із Тарасом Шевченком, Миколою Гулаком, Пантелеймоном Кулішем, Опанасом Марковичем, Василем Білозерським, Юрієм Андrusьким та ін.

Після розкриття діяльності братства московською „охранкою” 1847 року, Костомарова арештовано разом з іншими членами. Після слідства, яке тривало кілька місяців, Костомарів відбув заслання в Саратові до 1856 р. з гострою забороною писати. Повернувшись з заслання, М. Костомарів став професором історичних наук петербурзького університету. У зв’язку з студентськими заворушеннями в Петербурзькому університеті, року 1862, влада усуває його з посту професора, однак, він залишається надалі в Петербурзі, де працює членом Археографічної комісії для видання історичних пам’яток і джерел. Після його смерті залишилась нам багата історично-політична спадщина, як письменника, етнографа, історика-дослідника та професора. З його творів слід особливо відзначити історичні монографії — коло 20 томів, розвідки, як „Богдан Хмельницький”, „Руїна”, „Історичне значення народної поезії” (1843 р.), „Мазепа і мазепинці”, „Дві руські народності” (1861 р.), „Книга битія українського народу” (1846 р.) та ін. Також варт згадати його історичні хроніки-романи „Кудеяр”, „Чернігівка” та ін.

Як професор історії, Костомарів завів новий принцип української історіографії, — принцип дослідження народу, а не території, принцип етнографізму.

ліквідація гетьманату Катериною II р. 1764 остаточно визначила історичну долю Батурина.

Те, що розпочав **Перший** (Петро I), довершила **Друга** (Катерина II). Саме тому й досі ятиться трагедія Батурина.

В Петербурзі М. Костомарів разом з П. Кулишем видав ряд архівних матеріалів у збірці „Акти до історії Южної і Западної Росії”, які мають величезне значення для дослідника української минувшини, де зібрано весь побут і звичаї, пісні і перекази нашого народу. Ще в петербурзькому журналі „Основа” своїми статтями та розвідками М. Костомарів ревно оборонояв українські права проти наклепів москальів і поляків, доводячи на підставі історичних матеріалів окремішність та самостійність української нації. Він рішуче виступає проти московського деспотизму, кріпацтва, національного поневолення та русифікації.

В його творі „Літературна спадщина — автобіографія”, виданому російською мовою 1890 р., заподаний реєстер 316 наукових праць та розвідок.

Для Кирило-Методіївського Братства Микола Костомарів складає політичну платформу під назвою „Закон Божий”, або „Книга Биття Українського Народу”. Цей невеликий розміром твір був широко розповсюджений серед української суспільності в рукописах, а друком уперше вийшов в 1918 році через 70 років після написання — завдяки проф. Павлові Зайцеву, що опублікував його в журналі „Наше Мистуле”.

Від 1846 року „Книга Биття” пролежала у графа Орлова, шефа московської жандармерії, а потім у III Відділі Особистої Канцелярії Його Імператорської Величності (в „охранці”) до 1918 року. Московська політична верхівка була добре ознайомлена з ідеями цього цінного політичного твору і з ідеями провідної верстви українського суспільства першої половини 19 століття, яка ясно з'ясовувала природне право української нації на своє самостійне політичне життя та вказувала великі місійні завдання України на Сході Європи.

Коли 1918 р. в історичному журналі „Голос Минувшини” В. Семевський вмістив розвідку про перший український політичний процес Кирило-Методіївського Братства, українське суспільство довідалося про зміст „Книги Биття”. Академік М. Возняк у праці „Кирило-Методіївське Братство” (Львів, 1921 р.) вмістив теж повний текст „Книги Биття”. Слід зазначити, що в з'язку зі студіями над Кирило-Методіївським Братством та шевченкознавством, „Книзі Биття” присвячували увагу такі дослідники та науковці: акад. Д. Багалій (Харків, 1925), В. Щурат („Записки НТШ”), М. Марковський (Записки Іст.-Філ. Відділу ВУАН, 1924 р.), Йозеф Гломбек (Прага, 1929 р.). В останніх часах дві невеличкі публікації над „Книгою Биття” заслуговують, з огляду на їх популярність, на особливу увагу. Це — розвідка проф. Л. Білецького „Книга Биття Українського На-

роду, як декларація прав української нації” (відбитка з „Наукового Збірника”, т. III, Укр. Вільного Університету в Празі, 1924 р.) та Б. Янівського „Микола Костомарів — Книга Биття Українського Народу”, Авгсбург, 1947 р., вид. Українського Архіву-Музею при ВУАН, Серія Пам'яток і Матеріалів ч. I, як додаток до „Нашого Життя”. Знаний дослідник нашого минулого, Ілько Борщак — спеціаліст орлико-знавства, також присвятив чимало уваги цьому творові Костомарова, видавши в Парижі 1947 р. книжку під назвою „Костомарів — „Книга Биття Українського Народу”. Однак, цей твір ще чекає на свого грунтовнішого дослідника, про що завжди повинні пам'ятати наші наукові інституції — НТШ і УВАН.

Свій твір перед остаточною редакцією вперше читає Микола Костомарів українському правникові М. Гулакові, який порадив йому ту працю, популярно названу серед братчиків „Законом Божим”, розділити на 104 параграфи.

У „Книзі Биття” автор в популярній формі виклав досить оригінально свою історіософічну теорію, даючи рівночасно схему світової та української історії. Твір, призначений для широких кругів українського суспільства, є оригінальним відносно композиції та деталів. Праця побудована в основному на глибокій християнській філософії та на високому принципі християнської моралі. Братчики мали в пляні цей твір перекласти на всі слов'янські мови. Костомарів є речником українського месіянізму, згідно з яким Україна на Сході Європи має історичне призначення об'єднати навколо себе всі слов'янські народи в союзі вільних націй.

„Книгу Биття” Костомарів, за зразком історіографії того часу, починає від створення світу Богом. Бог велів людям розподілюватися на племена, народи та нації, одержуючи кожна з них територію, країну для провадження гідного морального християнського життя. Коли люд забув Бога і почав творити своїх божків, царів та королів, які почали воювати між собою, — тоді деякі народи потрапили в неволю, а люди перетворились у рабів.

Далі Костомарів дає опис історії жидів, греків, римлян, германських та французьких народів. Від параграфу 55 Костомарів починає історію слов'янських народів, які були рівні аж до часу запровадження в них королів та панів. Про Московщину він пише, що вона, кланяючись часто туркам та татарам, при допомозі їх держала міцно в рабстві свій люд.

Про Україну іде згадка в параграфі 70-му. Автор описує поєднання України з Польщею, яка обманула Україну, пробуючи її поневолити. Досить влучний опис подано козацького устрою, де всі козаки були рівні між собою — братами, що в своєму приватному та держав-

ному життю керувались християнською мораллю та науковою. Своїх старшин та гетьманів ко-зацтво обирало на козацькій раді. Обранці були слугами народу, а не наставниками та володарями. Українське козацтво, створивши свою християнсько-демократичну державу, твердо постановило обороняти християнську віру та допомагати ї іншим народам, які знаходились у неволі. Для прикладу наводить, за літописцем Костомарів епізод з походу гетьмана Сверговського, який ходив визволяті Волошину, та похід гетьмана Сагайдачного на Кафу для визволення українських козаків з турецької неволі. Далі йде опис розквіту Козацької Держави, в якій народ горнувся до козацького війська.

Польща, стривожена ростом козаччини, почала нападати на Україну, яка, шукаючи порятунку і вірячи в доброзичливість Москви, нав'язувала з нею близжчі стосунки. Та незабаром Україна розчарувалась в братерстві Москви і визволилась з-під її впливів. Замір України був щирий, хотіла вона з Польщею та Москвою жити вільна, як рівна з рівними. Скорі виявились дійсні заміри Польщі та Москви. Вони роздерли живе тіло України на дві половини, поділивши їх між собою. Маючи ще в п'ятірі свіжі державницькі традиції, Україна повстає за привернення своїх прав і вольностей. Той змаг України Костомарів характеризує такими словами: „І билася Україна літ п'ятдесят, і єсть то пайсвятіша і найславніша війна за свободу, яка тільки єсть в історії, а розділ України єсть найпоганіше діло, яке тільки можна знайти в історії”.

Україну завойовано, але її голос, що кликав до боротьби за свободу і братерство, розійшовся по цілому світі. „І встане Україна — писав Костомарів — і знову озветься до всіх братів своїх... і почують крик її стривожені деспоти”.

Козацьку Державу остаточно доконала Катерина, яка, зруйнувавши Січ привабила слабодухів з козацької старшини на свій бік, обіцяючи їм великі пільги, коли змосковщаться, а для більшої принади, частинно наділює їх шляхетськими титулами (правами) разом із наділами землі, віддаючи їм замешкуваних на тих землях селян, як кріпаків. Костомарів твердить, що царі, які накоїли стільки лиха Україні — це люди духовно чужі слов'янам, їх походження чуже: німецьке та татарське.

Костомарів вірить, що Україна постане й допоможе визволитися з-під тиранії народам Сходу Європи. Автор закінчує „Книгу Бітія” такими словами: „І Україна буде непідлеглою Річчю Посполитою в союзі слав'янськім. Тоді скажуть всі язики, показуючи рукою на те місце, де на карті буде намальовано Україна: „От ка-

мінь, него же не берегоша зиждущій, той бисть во главу угла”.

„Книга Бітія”, як політичний твір на граничах епох, стала підвалиною державно-національної концепції для членів Кирило-Методіївського Братства.

Є репрезентативним політичним твором даної доби в Україні. Українці в ній відзначаються великою силою віри в перемогу добра, є народом релігійним — ідеалістичним. Вони засуджують імперіалізм та апoteозують свободу і рівність. Політична думка першої половини XIX ст. зводилася в Україні до наступних міркувань: всі народи творять спільно людство, під керівництвом Всемогучого Бога. Найвищий принцип Божий, який діє в державі це — правний принцип: повна національна свобода всіх, висока національна мораль, рівність, братерство та вільність всіх народів світу. Коли якийсь народ морально занепадає, тоді Бог його карає, кидаючи в неволю. Костомарів приходить до висновку, що український народ на протязі історії розвивався морально та шанував Закон Божий. Україна завжди йшла дірою Божою, дірою свободи і правди, що творили основи її національних законів.

„Книга Бітія” — це твір глибоко політичний, оригінальний, в нім характеристично визначається державно-правна структура української Держави, як Речі Посполитої (республіка — власність народу українського), самостійної держави.

Під філософічним аспектом Костомарів розуміє Закон Божий як природне натуруальне право, що випливає з самого стану річей, право, яке лежить, глибоко вкорінене в душі кожної чесної і моральної людини та народі, що судить всі свої вчинки за своїм власним сумлінням. Джерелом морального поступування був Закон Божий. Тому праця М. Костомарова глибоко просякнута християнською етикою, мораллю та юриспруденцією, що панувала широко в той час в Західній Європі та базувалася на відомій науці св. Томи АКВІНАТА. Цей церковний теоретик державного права ділив закон на Божий і людський. Вся влада, за ним, виходить від Бога, який є джерелом добра. Тому народ має право чинити спротив проти тих, хто захопив його безправно і силою. Влада настановляється для того, щоб охороняти законний порядок, визначений Законом Божим. Влада належить народові, який вибирає свій провід — управителів. Релігійний соціолог та державно-правний філософ XIII ст. св. Тома АКВІНАТ, разом з іншим церковним науковцем св. Августином, поклали основу під теорію теократичного державного права, яка в зasadі передбачає зверхність Церкви над політичним твором — державою. В той час ще не

роблено різниці між філософією й теологією, світом тоді керувала Церква зі своїми релігійними ідеями, розробленими теоретично схоластиками. В Україну ті середньовічні ідеї схоластичної філософії прийшли пізно. Західна Європа вже стояла в той час під знаком нових політично-філософічних ідей, як ідей Відродження-Рісарджементо, ідей Реформації, ідей Великої Французької Революції, ідей новітньої історіографії. Всі ці політичні ідеї дійшли в Україну під час наполеонівських воєн. Під впливом тих теократичних ідей Західу, Костомарів назвав „Книгу Битія” теж і „законом Божим”. Під тою популярною назвою вона була розповсюднена між братчиками. Україні призначено бути вічно на землі, а український народ, вчить Костомарів, має бути повним паном-сувереном української землі та володарем її.

Проф. Леонід Білецький в своїй праці „Книга Битія Українського Народу” (Науковий Збірник УВУ, Прага Т. III. 1942. стр. 92) слушно стверджує, що „члени Кирило-Методіївського Брацтва (з романтичного становища тої доби) — поети і мистці, взагалі Богом обрані члени української нації і тим самим відповідальні перед Богом за свої діла супроти свого народу, відчули в собі повинність стати на захист свого поневоленого народу”. Шевченко тоді визив Україну встати й кайдани розірвати.

Український політичний провід того часу створив перед світом певний юридичний акт протесту України проти насильства над нею Москви. Далі той провід навіть розпочав конспіративну визвольну акцію проти московського окупанта.

„Книга Битія” М. Костомарова, — це політична декларація прав української нації, яка проголосувала перед волелюбним світом священні природні права української нації жити своїм вільним самостійним державним життям на своїй етнографічній території. Цей святий заповіт наших предків стоїть й нині перед нами, ми його з ентузіазмом сприймаємо і тому саме це становить велике політичне значіння твору для України.

Дослідник твору Б. Янівський („Костомарів — Книга Битія Українського Народу” Авгсбург, 1947. стр. 60) каже: „Немає сумніву, що „Книга Битія” пережила свій час і до наших днів зберегла свій характер Євангелії української національної правди”.

Безперечно, „Книга Битія Українського Народу” є класичним твором нашої політичної літератури, який заслуговує на більшу увагу українського наукового світу та безперечно становить важливий виховний матеріал для української молоді.

Федір Одрач

Полісся

(Дещо з географії Західного Полісся)

Мабуть їні одна частина українських земель не є так занедбана нашою науковою та публіцистикою, як Західне Полісся. Пересічний галичанин, чи навіть волинянин, не кажучи вже про наддніпрянців — знає напр. про Пінщину не більше, як про якусь там Добруджу, чи Черногору. Загальниково говориться, що на Поліссі болота, що поліщуки ходять по трясовині в постолах, що там панує темнота, біда й злідні. Наши етнографи не поцікавилися побутом поліського селянина, не вглянули в його багатогранне і як же питомо українське життя; для українського широкого загалу невідомий є багатоцій фольклор поліського селянства: невідомі пісні, приповідки, легенди, похоронні і весільні містерії, святкування Зелених Свят, Великодня, Івана Купали, тощо. Наши антропологи теж стоять останньо від Полісся. Мистці й письменники більш менш ідуть слідами перших. Правда, де-то з них останніх щось там згадає про Полісся, чи вірніше про поліщуків, але ця згадка, як правило далека від правди. Ось, напр. Ю. Косач у своєму творі День Гніву уявив поліщуків, як — білоголових, у ликових постолах та з „ковтунами” у волоссі. Немов би основними прикметами поліщука мали бути ковтуни, воші і постоли. Це вже більш ніж дилетанство. Автор міг таке довідатись про поліщуків від наших „однокровних”, чи може й від поляків і тому поліщуки виринули в його творі як приладкові „півдні люди”. Що ж до „ясного” волосся, чи просто русявості поліщуків, то це нічим не обґрунтovanо „теорія”, почата яким створили московські етнографи. Мовляв, білоруси білоголові, Полісся білоруська земля, чому ж тоді поліщуки мають бути не білоголовими? Насправді ж поліщуки, а чи принаймні мешканці самого центру Полісся, Пінщини — це в більшості чорнобриві типи, куди більш чорняві як навіть волиняни. Не далі пішла вперед і наша географія. Візьміть карту проф. Кубайовича (видання НТШ) і ви довідатесься, що Стир „впадає” до Прип'яти в самому Пінську. Насправді ж Стир впадає до Прип'яті, чи як місцеве населення називає горішню Прип'ять „Прип'ятою” — кругло 40 км. на південний схід від Пінська, десь за три чотири кілометри на схід від великого поліського села Вістрівка. До Пінська, натомість пливе з півдня річка Струмінь і впадає не до Прип'яті, а до Пінни. Прип'ять натомість лежить з Піною десь з 35 км. на схід від Пінська, за селом Качановичі. Викривлено й назву головного міста Полісся. Чомусь деякі наші журналісти

Пінськ називають Пінське, а в Енциклопедії Українознавства зафіковано його як Пінськ. На чому спиралися автори Енциклопедії, вставляючи до цієї назви замість „ї” „и”, ми не знаємо, натомість за нами ось такі аргументи: побіч Пінська пропливає річка Піна (порівняйте — річка Піна піниться, запінилися хвилі, тощо), мабуть від неї ї постала назва самого міста. Та ї місцеве населення інакше не називає це місто, як тільки Пінськом. Правда, деякі віддалені поліські села, як Хвадори, чи Ворсінь, що розташовані далеко за Прип'яттю, чомусь замість „ї” вимовляють „и”, тобто Пінськ називають Пінськом, але більшість поліщуків це трактує зневажливо.

Чимало помічається неясності про Полісся і в наших педагогічних виданнях. Як відомо, Сектор Заочного Навчання Народного Університету (Сарсаль, Париж) видав для своїх студентів друковані лекції Історії України. В першій лекції, в розділі „Геополітичне положення України” подається також, що північно-західня границя України з Білоруссю пробігає по річці Прип'яти. Це явне непорозуміння. Горішня Прип'ять, як відомо, пропливає через колишній Камінь-Коширський повіт, якого навіть большевики в ціlostі прилучили до УССР. Не помилмося, коли скажемо, що від горішньої Прип'яти до етнографічної межі з нашими західно-північними сусідами простягається смуга шириною не менше ста кілометрів. Ця смуга заселена коренним українським населенням.

Все наведене автором вказує, що ми всі, свою байдужістю до нашого Полісся, робимо велику кривду так для поліського населення, як і для нашої визвольної справи взагалі, бо про найважливішу етнографічну українську смугу на північно-західніх межах нашої батьківщини, не маємо ні сили, ні відваги, ні навіть географічної обізнаності — говорити. Я наголосив цю смугу „найважливішою” і хочу зокрема зупинитися на ній.

Одинако водна магістраля України з Заходом.

Коли ми поглянемо на карту і зупинимося зором на навігаційній водній лінії Прип'ять-Піна-Дніпро-Бузький канал, то ми побачимо, що Дніпро, а тим самим і ціла мережа міст центральної України, так, чи так, в своєму торгово-вельному процесі є пов’язана з цією водною магістралею. Ще до першої світової війни, за царату, ця водна лінія була використовувана російською торгівлею. Большевики приділили цій магістралі ще більшого значення. Прип'ять постійно поглибується, Піну в деяких місцях навіть випростовано і розбудовано занедбаний Польщею Дніпро-Бузький канал. Таким чином, большевики тепер мають необмежені можливості експлоатування поліського лісу, поліських торфовищ; мають дешевий перевіз паро-

плавами товарів з Польщі, бо Бугом річкою большевицькі пароплави можуть проникнути аж на Вислу, тобто — в саму середину Польщі. Крім чисто господарчих плюсів цієї водної магістралі, має вона для російсько-большевицького імперіалізму велетенське стратегічне значення. Вже перед другою світовою війною, довгілезні валки пароплавів, та моторових байдаків, під пильним наглядом НКВД, безупину рейдували зі сходу на захід, везучи на укріплену надбужанську полосу воєнне знаряддя та харчі для Червоної армії. Коли ця магістраля служить для большевиків, як середник експлоатації Полісся та частково північної Волині; коли врешті ця магістраля лежить в плянах російського імперіалізму, то для України має вона цілком інше значення. Незалежну Україну важко собі уявити без цієї водної магістралі. Відомо бо, що від півдня впадають до Прип'яти Стир, Горинь, до Стира впадає Стохід і інші менші річки. Таким чином майже вся Західна Україна, через сітку рік сполучена є з Прип'яттю, а тим самим з цією водною лінією і Поліссям. Така натуральна сполука рік просто виключає будь яку ізоляцію Полісся від решти України. Вбога країна, якою є Полісся, просто не могла б існувати без волинського хліба. Волинь, натомість, а з нею і вся Західна Україна, ледво чи змогла б обійтися без поліського дерева. Мабуть ні одна окраїнна територія нашої батьківщини не є так природно залежна від центру України, як саме Полісся. Всі поліські ріки вливаються до Прип'яти, яка в свою чергу впадає в Дніпро, оцю правдиву артерію України. Згадана розплотолога рік — допливів горішньої Прип'яти, дає незвичайно догідну сполуку з усією Західною Україною, а водна магістраля веде нас просто на захід, до Бугу, до Висли, до Балтійського моря. Це правдиве „вікно в світі” від суходолу України.

Поліщуки.

Довголітня ігнорація нами Полісся дала до рук наших ворогів великі атути. На поліському населенні хто тільки не спекулював! В той час, коли ми спали, москалики в поліських селах варили собі смачну кашу. Вони майже в 80% опанували церкву, вони навіть виставляли коштом несвідомого поліського населення депутата до польського парламенту. Поліщука називали вони „істинно руским чоловіком” і підтримували культ царя, отечества і православної церкви з центром у Москві. Польські окупанти давали їм моральну підтримку. В самому Пінську, поважні посади в установах мали москали. В старостві, напр. референтом громадянства був москаль, Маслов, референтом податків був теж москаль, Попов. В тайній поліській поліції щонайменше 20% були москали. Були вони секвестраторами, що по селах стягали від селян податки, були шпілями і секстотами. На такому

елементі спиралася польська адміністрація на Поліссі. Російські емігранти на Поліссі були „вухом і оком” польської влади і робили дві роботи: одну — вислужувалися своїм працедавцям, і другу — паралізували найменше навіть українське пробудження по селах та переводили пропаганду в користь російського неділімства. Чого не вдалося зробити по селах цим „функціонарам”, довершували роботу російські священники по селах. Тиск на душу поліщука довершувався з усіх сторін: з боку польської адміністрації, з боку польської католицької церкви, з боку польських поміщиків; з інших боків, підступом і зрадою проводили роботу в некористь поліщука московські білі емігранти. Ясно, що в таких обставинах, при незацікавленості свідомої Волині та Галичини долею Полісся, поліський селянин не міг доконати чудес, хоч він з природи не піддавався чужим впливам. При переписах населення його записувано „полешуко-поляком”, в церкві русский піп називав його „рускім православним чоловіком” і він не протестував. Коли б ви його запитали, хто він, він би сказав вам: Бо я знаю, мабуть православний. Від іншого почули б ви, що він руський, місцевий і т. д. Однаке, мимо тих його відповідей, він буде говорити до вас завжди українською мовою і коли ви поспитаєте, що це за мова, він вам скаже, що це „проста”, або „наша” мова. Приспаний український дух, але не подоланий. Вистачило б тільки якоїсь іскри і цей приспаний дух відразу ж спалахнув би національним полум’ям. Цього якраз і боялися поляки, цього якраз і тепер бояться большевики, бо їм залежить, щоб в так важливій стратегічній смузі утримати серед населення ловну національну несвідомість, щоб його врешті зрусифікувати. Це їм потрібне тому, щоб виключити евентуальний саботаж на водній магістралі під час війни. Валку ж, напр. пароплавів на ріці легко обстріляти з прибережного лісу, легко кинути до ріки міну, на яку моженаткнутися пароплав. Така небезпека, проте, могла б виникнути для большевиків тільки тоді, коли населення було б свідоме національно. А було б воно до певної міри свідоміше тоді, коли б було прилучене до свого матірного краю — до України. Больщевики були цього свідомі і тому смугу водної магістралі: Луцьчину, Пінщину, Дорогиччину, Кобринщину та Берестейщину відірвали від України і прилучили до совєтської Білорусі.

Коли б наші етнографи цікавилися побутом поліського селянина, то могли б дослідити багато чого цікавого з життя поліських сіл та містечок. Ось дивитесь на поліську чорнобривку: на ній вишита сорочка, причіска волосся по середині голови, на плечах закосичені кольорові стрічки. Скажіть, чи таких ви дівчат не побачите в любому українському селі? Весною, ко-

ли вечорами заливаються від співу солов’ї, чи ж не почуєте ви на Поліссі української пісні? Лине вона з поліських сіл точнісінько так, як з волинських, чи галицьких. Старші жінки на Поліссі ще й досі носять т. зв. „домоткани”, вовняні, саморобні спідниці, що своїм червоним кольором нагадують гуцульські запаски. В глухих поліських селах ще до самої війни парубки вдягали свитки з „кідерами”, фалдами, що своїм кроєм мали багато спільногоЗ козацькими жупанами. Поліщук просто милюється смушковою шапкою, яку носить на „бакер”, точнісінько так, як колись носили запорожці. Поліщучка правдива майстерня робити крайки та червоні паси з житицями, які, як відомо, були колись широко розповсюджені за козаччини. Отак „підтягне” такою крайкою, чи вовняним червоним пасом свій стан і ти не впізнаєш: чи це поліський селянин, чи козак.

Помимо національної несвідомості, поліщук прямо стихійно горнувся до України. Ще перед першою світовою війною, багато поліщуків вибиралося на заробітки до Києва, до Катеринослава. Були й такі, що пішки ходили на прощу до Печерської Лаври, до Софійського Собору. Між обома світовими війнами, поліщук завжди мав зв’язок з Волинню, ходив туди за хлібом, ходив паломник до Почаєва, він там цілком добре почувався між своїми, такими ж як і сам — українцями. Цікаво, що поліщуки майже ніякого зв’язку: ні торговельного, ні тим більш культурного не мали з північчю. Не тягло їх ні до Баранович, ні до Новогородка, зате завжди його надив Луцьк, до якого він плив з Пінська пароплавом, їздив він і до Рівного, і навіть до Галичини. Десять від горішньої Прип’яти поліщук часто їздив на ярмарк до Ковля, до Сарн чи Чарторийська. Це тяготіння поліщука до Волині є аж надто симптоматичне; крім звичайніх матеріальних інтересів, надило його ще й щось рідне та близьке. Пригадую, як десь у 1943 р. група поліщуків, що йшла на прошу до Почаєва, затрималася в одному селі, недалеко Ковля. Я якраз був тоді в цьому селі і бачив, як на цвинтарі, коло церкви, поліщуків окружили місцеві селяни і говорили всі вони між собою як люди, яких не ділить ні мова, ні національне походження. Поліщуки розповідали новини зі своєї Пінщини, волиняки те саме розповідали про свої околиці. А саме тоді вже діяла так на Поліссі як і на Волині УПА. Слухаючи з боку цю приязну гутірку, просто в голові не містилося, щоб одну групу з цієї громади людей зарахувати до одного народу, а другу до іншого. Ні, поліщук був, є й буде українцем; буде навіть тоді, коли б його тисячі разів відокремлювали від України.

ЧИ НАДІСЛАЛИ ВИ ПЕРЕДПЛАТУ НА ВІСНИК?

В окупованій Україні

УКРАЇНУ ГОТУЮТЬ

Підготовка до урочистого відсвяткування 300-ліття Переяславської умови України з Москвою не сходить зі сторінок советської преси українською мовою. Ведеться її за генеральними вказівками з Москви, а московські яничари працюють по всіх областях України, щоб на початку 1954 р. перекресливши умову, замінити її Переяславською Радою. Навіть у членів московських ставельників на Україні з приходом арешту Берії цю тему наголошують. Ось Микола Бажан в своєму зверненні пише: „Український народ знає, якою великою неоціненою і самовідданою дружбою була й є допомога великого русського народу, як українському, так і всім іншим братнім народам нашої країни. Понуття братерства й любові, шляхетності, поваги до великого руського народу, до його багатої культури, до його прекрасної літератури передягните серце кожного вірного сина й доньки Советської України з братерською Росією, до переведення якого на початку 1954 р. готовиться тепер вся Україна”. (Літературна газета з 16 липня). Коментарі заїві. Москва готовує урочисте відзначення цієї дати, щоб через тринадцять літ перекреслити умову й утвердити українцям, що їхньою батьківщиною є не Україна, а Росія. Над цим працюють наукові заклади, це виспівують яничари-поети. „Радянська Україна” за 14 червня вмістила пісню Рильського „Над Дніпром”. Наводимо кілька уривків:

„Я не літописом холодним Холодний лік веду вікам, Низький уклін серцям народнім І робітничим шлю рукам. Як нам забути, що в дні тричоги В зловіщих одесвітах заграв, Гарячу руку допомоги, Російський брат нам посилав”.

І далі уточнюює це:

„Коли Богдан до Олексія Статечних посылав послів, Москва, Велика, Русь, Росія Молодших обняла братів”.

Три етапи завоювання — Московія, Велика Русь і Росія. І в усіх їх обнімав імперськими кліщами, старший брат меншого. Поет іде до могили Кочубея й Іскри, щоб засвідчити перед теперішньою Москвою свою вірність їй:

„Внизу Дніпро котився бистрий, Народу гордість і любов... Могилу Кочубея й Іскри Поет замислений найшов”.

Виконуючи замовлення — влити Дніпро в Москву ріку, поет пише:

„І наш Дніпро ріці Москві був братом, є — і вічно буде”.

Корнійчукові наказано переробити лібретто опери „Богдан Хмельницький” і 23 червня її поставив Київський Театр ім. Шевченка в новій постановці, згідно з генеральною лінією. Народ

підготовляють, а він невдачний живе своїм життям, по своєму думає, своє готує. В „Радянській Україні” за 23 червня надруковано статтю „За бур'янами не видно кукурудзи”, в якій пишеться, що „На Миколаївщині пропашні культури заростають бур'янами. Тракторист Попудренко, культтивуючи ці лани, позрізував не тільки бур'яни, а майже всю кукурудзу. Коли його притягли за це до відповідальності, то він відповів: „А що я можу зробити, коли культиватор не відрегульований, за бур'янами не видно кукурудзи”. Як не пильнує старший брат, молодшого, підземельна Україна живе своїм життям. Католицький Тижневик Ст. Гайнріхсблєйт за 18 липня ц. р. вмістив допис очевидця, що прибув до Німеччини, в якому читаємо: „Церква в Україні не вмерла. Вона існує, не зважаючи на терор і переслідування, в серцях українського народу... Серед українського народу панує переконання, що цей режим буде повалений. Наприкінці 1952 р. шал терору, веденою більшевиками, мав за мету зліквідувати релігійне і національне українське підпілля. Але це не вдалося росіянам, які робили все можливе, щоб знищити церкву. Хвили терору слідували одна за одною. Обшуки та нагінки на священиків, які разом із сестрами-служебницями ведуть харитативну акцію по містах і селах України, масові поліційні допити десятків тисяч людей є на перядку дня. Українське підпілля, в рядах якого є багато католиків і віруючих православних, має великі труднощі з постачанням харчів. Головна причина тому є в господарській організації т. зв. колгоспів, що стоять під найстрогішою контролею місцевих органів влади, які дуже пильно дбають, щоб запаси харчів не лішили для підпілля. Не зважаючи на все те, українці не втратили надії на краще майбутнє. Вони з радістю приймають кожну вістку, яка приходить з-за кордону і яка кріпити їх моральні сили. Тяжко уявити собі, з якою жадобою українці читають кожну книжку, друковану на Заході, яка припадково попаде в їхні руки. Українці є переконані, що віра є найкращим гарантом для їхньої остаточної перемоги. В тому напрямі працюють священики рука-в-руку з підпіллям, стаючи виховниками мас, і ця їхня релігійна акція справляє враження не тільки серед місцевого населення, але її вплив поширюється теж серед советських офіцерів і советських вояків”.

Советську Україну офіційно готують, щоб скріпити московські обручі, а друга, підземельна, живе своїм життям, готується, щоб „кайдани порвати”.

I. Федорович

З Суспільно політичного життя

4-та Конференція Закордонних Частин ОУН

В червні 1953 р. відбулася в одній із столиць Заходу IV. Конференція Закордонних Частин ОУН. Конференція провела перегляд дотого-часної діяльності і теперішнього стану організації, проаналізувала актуальне положення української визвольної справи на тлі міжнародного положення, прийняла напрямні дальшої діяльності, схвалила правильник до устрою

ОУН, обов'язуючий в Закордонних Частинах, обрава Провід ЗЧ ОУН, Головну Раду ЗЧ ОУН, Органи Головної Контролі і Головний Суд ЗЧ ОУН. Конференція ствердила незламну єдність і міцну спаяність Організації і її близькість до українського народу у їїній невгаваючій боротьбі за визволення і віднову Української Самостійної Соборної Держави.

Руйнувати чи Зміцнювати?

I. Хорольський

Про українську еміграційну спільноту написано чимало, а говорено ще більше. Представники політичних груп і центрів дуже часто починали свої доповіді з політики, а закінчували „завданнями еміграції”.

В завданнях тих говорилося про все, а найменше про те, як зберегти спільноту від національного розорошення та денаціоналізації, як запобігти асиміляції та її наслідків, а головне — як забезпечити духовий і культурний ріст української спільноти в чужому морі, відповідно до вимог, що їх висуває визвольна боротьба на українському материкові.

Отих „як” можна поставити більше, але всі вони є похідними від останнього: як забезпечити духовий зв’язок еміграційної спільноти з процесами, що закономірно розвиваються в Україні, так, щоб спільнота не тільки декларувала про боротьбу, а й сама стала в національному фронті, послідовно стреміла до одної мети — української державності.

Живемо в найжорстокішу добу, коли більше, ніж в будь-якій іншій, числяться з правом сили, хоч багато говориться про світову справедливість, гуманність та інші подібні речі. В цю жорстоку і забріхану добу історія поставила перед нацією завдання: утвердити свою самодостатність, окремішність у суверенній державній формациї, позбувшись опіки „старшого брата”, яку він здійснює у формі комуністичного вандалізму. Знаємо, що ідея, якою кермуюємося, для якої живемо і діємо, є глибока і справедлива. Вона ставить своїм завданням розкріпостити людину, піднести її людську гідність в національний спільноті, очистивши ту спільноту від механічної функційності, яку її накинуто після окупації північним сусідом. Наш змаг за державну незалежність є змагом за одухотворену, вільну людину, яку більше-

визм намагається перетворити на механічний додаток до тоталітарного преса.

Та хоч які справедливі ідеали, за які боремося, не можемо забувати, що самі ідеї не перемогають. Жадна ідея не перемогла силою своєї об’єктивної вартості. Перемога приходила тільки тоді, коли люди, що переймалися якоюсь ідеєю, боролись за неї і своєю боротьбою підіймали на діла народи. В. Липинський, роздумуючи над причинами поразки в нашій національній революції і над шляхами перемоги, писав у своїх „Листах”: „Коли в Україні немає людей, які жити можуть лише тоді, коли буде Україна і не можуть жити, коли України не буде, то Україна є літературною утопією”. З „літературної утопії”, як то було ще півсотні років тому, Україна стала світовою проблемою лише завдяки боротьбі людей, які своїми діями довели, що хочуть жити і творити у своїй національній хаті, а не хочуть вегетувати чи жити, як механізм, в чужій системі.

Правдою є, що наша нація зробила поважні кроки на шляху до здійснення своїх ідеалів. Але правдою є й те, що боротьба нації ускладнилася і вимагає, в першу чергу, від тих, що стоять у її проводі, вищих, досконаліших форм національної зорганізованості, міцнішої суспільної моралі і глибшого розуміння суспільно-національних ідеалів. Нині боротьба за Україну йде не тільки над Дніпром чи в Карпатах, — вона йде в Нью Йорку і в цілому світі, хоч вирішальна її фаза розіграється на українському материкові.

Форми і способи боротьби там і тут різні, але суть, принцип її один. І там і тут ворожі сили пробують задушити, а то бодай отруїти нашу національну правду, добирають способів, щоб українську ріку скерувати в чуже, імперське, чи напівімперське море. Навіть поверхове

зіставлення боротьби там і тут дає підстави твердити, що між тамтешнім імперським, большевицьким фронтом і тутешнім антибольшевицьким є певна тотожність дій. Тільки один приклад: Там переміщують імперські фігури на шахівниці, коли лобовий штурм проти української національної ідеї не досягає цілі. Тут, в Нью Йорку, замість диких і керенських, нерозумних і безкомпромісовых єдинонеділимців, які рубали з плеча, добирають „українських” партнерів — богатирчуків і косачів. А з імперського боку висуваються ніби більш помірковані єдинонеділимці — Ніколаєвський. Твориться „мужика партія” для „захисту інтересів селянства на американській землі”. Це в організаційній площині. А в зasadничій? Там соцівська преса, поруч шалених нападів на націоналізм, витягає імена Хвильового та Скрипника і білими нитками приточує їх до теперішньої української боротьби. Богатирчукі на сторінках тутешньої преси лають Мазепу і Хмельницького, а там підготовляють 300-ліття Переяславської Ради. **Не угоди, а ради.** Там Смолич згадує Винниченка як націоналіста, а тут т зв. ліва українська преса в 72-у річницю з дня народження письменника, називає його творцем української суверенної держави. Передруковують цілі уступи з „Розладу і погодження” (твір Винниченка, який в 1948 році видало анонімове видавництво). Робиться наголос на тому, про що ще недавно писав Винниченко: „Але Москва все ж таки, не почуваючи себе досить міцною на Україні, закликала українців до співробітництва. В тому закликові вона повторила умови миру, запропоновані Директорією, і вро- чисто обіцяла цілковиту державну самостій- ність України. В Москві Центральний Комітет компартії, через своїх уповноважених Зінов’єва, Каменєва і інших, а потім Троцького, запропо- нували мені (Винниченкові — ред.) взяти на се- бе пост голови українського уряду. Були ви- роблені, після довгих переговорів, умови, на яких я згодився той пост прийняти і я виїхав на Україну”. Не важко, чи вірив у свою місію Винниченко, важко те, що теперішні „ліві”, передруковуючи отаку лисанину, сугерують нових кандидатів, яких призначать коли не Москва, то її слуги тут на „голову українського уря- ду” і вони будуть рятувати неньку. Для справи байдуже, чи ті сугестії є вислідом політичної найвиности чи чогось іншого. Але вони є засобом захитування нашої самостійницької стійкості, збивання з принципів, умовляння в деякі „хахлацькі” голови, що допустимим є, щоб на голову української держави наложили корону нові імперські владарі. Так, московській імперії нині дуже залежить на мирові з Україною, тому його так настирливо й шукають імперські слуги тут. Вони навіть не будуть заперечувати в дальших

пертрактаціях і самостійності, але — з ласки мельгунових чи ніколаєвських.

Гострота нинішньої боротьби в Україні, як і поза її межами, свідчить про те, що імперія легко своїх позицій не здасть і буде всіма силами намагатись у вирішній fazі національно-ві- звольній революції утримати коли не імперську тюрму, то бодай імперську стайню. Яку б концепцію щодо большевицької імперії не прийняв світ, безсумнівним є, що війна московсько-го центру з окраїнами (союзними республіка-ми), а головно проти України не закінчиться того самого дня, коли впадуть тоталітарні большевицькі обручі. Імперія не розпадеться за один день. Навіть після перемоги національно-візвольній революції, імперські сили, тамтешні і зовнішні, при підтримці „приватних добродій” з-під стягу інтернаціональної мафії, діяти- муть проти наших національних ідеалів, щоб зберегти централістичну імперську систему. Цього стану не змінить ніяка еміграційна політика, його вирішуватиме сила нації та мораль- но-політична стійкість.

А коли так, то не сміємо недоцінювати ролі національної спільноти на чужині, списувати її як пропащу силу, як дехто робить на сторінках еміграційної преси, а, навпаки, мужньо працювати в ній і для неї так, щоб вона стала міцним запіллям національного фронту і своєю участю в національно-візвольній революції вико- нала те завдання, яке її припало. Є в нас полі- тики, які твердять, що самий той факт, що ми у вільному світі кричимо про страхіття большевицької системи і вияснююмо її природу — біль-ше важить, ніж усі процеси національного ста- новлення і спротиву, що відбувається в Украї- ні. Обернувшись спиною до України, ці люди всі свої надії покладають на „еміграційну по- літику”, а власне — на метушню навколо „ек- зильного уряду”, який робить цю „велику по- літику”, що на ділі зводиться до борюкання навколо спадщини по голові ВО і голові Наці- ональної Ради.

Еміграційні уряди та досмертні титули, якими роками бавляться українські тоталітарні демократи, відвертають увагу національної спільноти від прямих візвольних завдань, розпоро- шують її сили і цим послаблюють її відпорність супроти ворогів української волі.

Це особливо дошкульно відчувається на терені Америки, де російські кола звели міцне ку- бло серед „приватних” американців, розгортаючи з їх допомогою шалену акцію проти українського визволення. Здоровий глузд вимагав від нас, після прибуття сюди чисельності нової еміграції, докласти якнайбільше сил, щоб змінити тутешню національну спільноту, від- найти такі структуральні форми, які б забезпе- чили її національно-культурний ріст і унемож-

ливили диверсійну роботу зсередини. Знаміє, що ідейна стійкість, принциповість, безкомпромісівість в нашій боротьбі є тими елементами, що надають сили й авторитету спільноті. І ці елементи українська спільнота мала й має. Завдання було і є в тому, щоб, спираючись на них, знайти такі методи об'єднання її творчих сил, що забезпечують зрост цілії спільноти, дають змогу виявлятись її творчим силам. Кожний член громади є дорогий і цінний вояк в тому змагові, який веде нація, а особливо цінним буде він у завтрашніх вирішних битвах.

Як же стóйті справа з організацією нашої спільноти?

Нинішній структурально-організаційний стан і методи праці в українській спільноті найменше відповідають завданням сьогоднішнього дня, а що менше тим завданням, що їх принесе завтрашній день. Громадсько-суспільне життя ми будували поспіхом, на короткий час, не думаючи про міцність будови, бо сподівались, що воріженьки згинуть самі, або хтось нас визволить і завезе на рідну землю. Такий пристосувальний план побудови спільноти зумовив те, що в його структурі випала сама спільнота, як цілість, джерело сили і авторитету. Її застутили десятки товариств, груп і організацій, часто з кількістю членів, якою ледве вистачає обсадити управу. А буває й так, що на управу вистачає, а вже на контролю комісію доводиться кооптувати з якоїсь дружньої організації. Замість того, щоб думати про зміцнення спільноти, ми почали її свідомо різничкувати, парцелювати Ініціаторами та творцями отої парцеляції були кола, які хотіли в такий штучний спосіб, через атомізацію спільноти, здобути собі більшість для підтримки „Державного центру”.

Люди, закохані в титули і свою особисту виключність, бачучи, що їхнє еміграційне твориво не знаходить підтримки в гущі національної спільноти, вирішили створити собі більшість через товариства і групи. Політикам, для яких самозрозуміло річчю є „досмертне” урядування еміграційного „президента” і його „уряду”, йшло не про працю тих товариств у громаді, а про голоси в УККА, і тому, твріячи товариства, ніхто з них не думав, що вони робитимуть для громади. Основною метою такої шкідливої методи було: захопити громадську презентацію УКК і підкорити її диктатові самообраниого президента і ДЦ. Невеликого труду треба, щоб довести, що все це нічого спільнотного з демократією не має, а є типовим зразком тоталітаризму, бо негує основну підставу демократії — громаду. Та справа, очевидно, не в назві, а в тому, які наслідки від цього. А вони вже сьогодні невеселі, а завтра будуть ще сумніші.

По містах ЗДА осіли українські громади, що налічують тисячі, а то й десятки тисяч українців, чесних працьовитих патріотів. Але ці гро-

мади не мають жадного впливу на життя цілої спільноти. Їх заступають і про них вирішують репрезентанти отих чисельних товариств. Дуже часто, коли не в більшості випадків, товариства, відірвані від місцевої громади, не ведуть ніякої національно-культурної чи суспільно-політичної роботи: вони чекають, поки хтось заініціює якусь академію чи акцію — і тоді приходять до голосу. Про загальнонаціональні інтереси, про потреби громади вони ніколи не думають, бо не для того їх створено. Коли б хто завдав собі труду простежити, то побачив би, як за тиждень-два перед конвенціями сонне царство товариств і всякого роду групок починає рухатись, організовувати нові т-ва, щоб збільшити кількість голосів, а відтак і „унапрямлювати” і робити внутрішню політику.

Дехто нарікає на неактивність громадянства, а чому не хоче бачити, що причиною її, коли вона спостерігається, є антинаціональна метода організації нашої спільноти. Іноді говорять, що інтелігентні люди не беруть участі в житті громад. Та все лихо в тому, що громаду усунуто від національно-політичних завдань, її фактично немає, хоч врядгоди про неї згадує преса. Громада, а тим самим і ціла спільнота є лише свідком сварок за місяця в репрезентаціях. Недавно на сторінках преси пролунали голоси про те, що наші активісти надто переобтяжені працею в кількох товариствах чи групах і що їх немає ким застуpitи. Мовляв, брак інтелігенції. Де причина? Ті, що уважають себе за незаступних, пояснюють це тим, що, мовляв патріотизм в масі підупадає. Мені здається, що причина криється не в тому, а знов таки в методі організації національно-суспільного життя. Пересічний український інтелігент не менш патріотичний і громадський за європейського. Потяг до суспільної праці є в більшості членів нашої спільноти. Тільки ми не даемо змоги виявлятись їхньому патріотизму, самопосвяті і готовості служити інтересам спільноти. Дорогі для кожного українця гасла державної самостійності привласнили люди з груп і товариств, як свою монополь. Вони часто є зацікавлені в тому, щоб здібних, морально-чесних було якнайменше, бо тоді легше утриматись на поверхні, залишатись незаступними. Така метода організації унеможливлює творчі вияви отих скромних, національно чесних патріотів, а на поверхні життя зберігаються часто люди, які нераз себе компромітували, байдуже чи вміють чи не вміють вони робити. Але титули вони люблять понад усе. Спільнота на „незаступних” не має майже ніякого впливу. Вже тепер говорять, що в суспільно-політичному житті, організованому за теперішньою методою, досмертні діячі ніколи не скомпромітуються, хоч що б вони не робили. Одні з них

вчора торгували українською територією, другі були посередниками між окупантами і нацією, коли чужі сили накидали своє право Україні, а сьогодні вони активні махлярі і диригенти в закулісних махінаціях, які накидають ворожі сили.

Коли спостерігаєм за діяльністю отих товариств, групок і організацій, які підмінили собою спільноту, то складається враження, що кожна з них на те тільки й існує, щоб охороняти себе від інших, а всередині їх кожний член намагається забезпечити собі запліля від своїх же товаришів. Один другому не вірить, один другого боїться, а про взаємну повагу чи любов і говорити не приходиться. Творчий і будуючий чинник, заступає у них злоба, заздрість і ненависть — одвічні руйнівні чинники. Натхненники такої методи організації спільноти не бачать в тому нічого злого, порівнюють її до математичної диференціації (роздроблення). Вони пишуть: „Тяжка і болюча, особливо в нашому стані, дорога до правди, але — на жаль — її вибрало суспільство” — („Листи до приятелів” № 5). Ні, суспільство її не вибрало, а їйому її накидають, щоб збити на манівці і знесилити, позбавити морально національних чеснот і, знекровивши, забезпечити собі досмертне керівництво і репрезентацію. Бо лише цим способом можна утримати еміграційний ДЦ, який тільки себе вважає за „політичну Україну”.

Такий спосіб організації — а він, на жаль, узаконений правильником УКК, — відкриває ворогові ворота всередину національної спільноти. Коли в якомусь місті, де проживають тисячі українців, всі справи за громаду вирішують анонімові представники організацій, яких не знає громада, то це дає змогу ворогові творити хоча б такі собі федералістичні організації, ніби з членів спільноти, щоб знутра поборювати самостійницьку ідею. І це ми вже маємо. Математична диференціація, взоруючись на яку редактори „Листів до приятелів” хочуть оправдати свою шкідливу практику впродовж цих кількох років, вже дає свої наслідки. Вже снується ворожа сітка федералітів всередині наших громад. І коли не отямимось, то творці її незабаром домагатимуться урівноправлення федералістичних товариств у репрезентації, ідучи за нашими ж методами. Аж тоді будуть шукати винних і як завжди нарікатимуть на несвідомість, невиробленість...

Задивлені в свої вузько-групові цілі, прихильники ДЦ не хочуть бачити, що своєю роботою вони руйнують національну структуру спільноти, позбавляють її моральної відпорності. Органічну національну спільноту — громаду, зорганізовану за територіальним принципом, в якій цілий колектив працюючих людей пов'язаний традиціями землі та боротьби і перей-

нятій одними спільними національними інтересами, прихильники ДЦ замінили десятками механічних товариств. Замість громадської системи організацій, вони хочуть накинути антигромадську, що зрештою мало чим різиться від окупаційно-поліційної системи, спираючись на яку окупант в Україні намагається зліквідувати органічно-структуральні засади спільноти. В цій системі також відсутня місцева самоуправа і спирається вона не на громаду, а на покликані згори товариства.

Ініціатори антигромадської системи організації спільноти, при допомозі якої вони хочуть накинути свою „правду”, починають бачити зло, яке натворили, і запитують: „Що ж буде, коли абсурд стане очевидній”? Редактор Кедрин в статті „Комасація чи парцеляція” (Свобода, 17 травня ц. р.) стверджує, що „картина не весела, бо дальше іде процес парцеляції на велику радість ворогам української державної справи”. Признання цінне. Виникає тільки запитання: „А нащо було те робити?” Чим кермувалися, коли „парцлювали чи діференціювали” живу національну спільноту? Хіба методами уряду Раковського з 1918 р.? Ред. Кедрин, ніби бачить наслідки такої методи, і пише: „Радість з одержання на 5-му Конгресі українців розмірно дуже поважного числа заступників в Політичній Раді (за принципом, щоб були там представники всіх існуючих в ЗДА політичних груп, союзів чи часописів) торкалася **похвального принципу (!)** і поважної цифри. Очевидно, коли б усі делегати були активні, своїм інтелектом і душою віддані установі, працювали в ній і здобували собі в ній повагу до своїх осіб і своїх організацій, що їх заступають, то і весь табір УНРади в ЗДА зискав би на повазі, і голос того табору був би сильний, якіщо не вирішний. Але так воно не є. І коли хто з прихильників УНРади тішиться, що „нас так багато”, (товаристи — Ред.), то немає ніякої підстави тішитися. Може і є багато, але справжня сила того „багато” стоять у відворотній пропорції до кількості назв”.

Цю довгу цитату навів я для того, щоб показати, що думали і що думають прихильники УНРади, атомізуючи, чи, як вони кажуть, парцлюючи національну спільноту. Розумніші з них бачать, що наробили шкоди, але завертати не хочуть і не будуть, бо тоді вони перекрессять самі себе.

Ставлю питання ясно: Чи є далі потурати отому шкідливому для національної спільноти розпорощенню її? Чи відкинути оту руйніцьку методу організації і покласти в основу організації спільноти громадський принцип, за яким громада на певній території (місто, селище) стає основною цеглиною спільноти. Вона об'єднує всіх українців певної території в один на-

I. Федорович

Досуверенилися

Немає ні охоти, ні приємності писати про діла й дії „великих політиків” групи ДЦентру. А доводиться, бо про їхню політику вже чиркають горобці в Мюнхені, з неї сміються й кепкують наші приятелі з поневолених народів. Тільки українська спільнота про неї знає мало, бо творці тієї політики не інформували про свої діла. Лише зрідка на сторінках циклостилевого „Українського Інформаційного Бюро”, загадувалося про кадріль українських суворенів з російськими єдинонеділімцями марксівської барви, меншовицької школи, як про „великі осяги”. Ішлося, як твердив офіціоз УІБ „про відкриття дороги на майбутнє українській політиці до розлогих зносин з політичними чинниками потужної демократичної держави — США”. Так писав У. І. Б. 29. червня, додаючи, що „американці почали прислухуватись до українських домагань, до акції ВО УНРади в справі американського комітету приглядаються політичні, а навіть урядові кола США”. Так написав урядовий бюллетень, щоб заховати дійсний стан того, що відбувалося в переговорах і зустрічах. Скуй урядові повідомлення підхоплювали преса приятелів тут і в „листах”, лікуючи твердила про здобутки: — виходимо з ізоляції, здобули приятелів серед росіян, розбили КЦАБ!

РУЙНУВАТИ ЧИ ЗМІЦНЮВАТИ?

Закінчення з 31 ст.

ціональний колектив, що, відповідно до загальнонаціональних завдань і своїх громадських місцевих потреб, організує і розбудовує громадське життя на засадах самоуправи. Всі члени громади виконують певні обов’язки, але всі мають і право відповідно до вкладу праці, жертвенности і вміння впливати на життя спільноти через громаду.

Товариства, групи чи організації, що натурально постають серед спільноти, працюють для тромади і цілої спільноти згідно з існуючими державними законами, і мірилом їхньої вартості є не засідательська метушня, не політиканство за приписами „центрів”, а реальна праця, культурно-освітня, національно-політична, кооперативна і інша. Така метода організації спільноти і її національного життя врятує спільноту від деморалізації, охоронить її від ворожої диверсії і відкриває творчі можливості перед кожним членом служити і боротись за загальне національне добро. Тоді й люди знайдуться!

Залицялись довго, писали меморіяли, компромісували, щоб за всяку ціну упхатись до єдиного фронту з русськими антибільшевиками-єдинонеділімцями. Були навіть трагікомічні сцени, коли партнери плакали. Сентиментальний народ. Шостого липня в одному мюнхенському ресторані запили могорич на прийнятті, яке улаштував В. О. для своїх соратників. Про згоду в сімействі не співали, а говорили на радощах багато. І ось 17. липня совершили їй дононали величного діла, закріпили згоду підписами. Представники УНРади в складі: М. Лівицького, М. Воскобійника, С. Довгаля і Д. Андрієвського, підписали статут Міжнаціонального Антибільшевицького Координаційного Центру (МАКЦ). Коротко кажучи вшолопались у непредрішенські тенети єдинонеділімців. Та ще й як, по самі вуха.

Задивлені в американські кейки з рук єдинонеділімців, автори тої політики, підписуючи непредрішенський статут МАКЦ-у, не помітили навіть, як втратили ті регалії, які ревно берегли. Від легітимності, легальності, тягlosti державності і прочих титулів, не лишилося й сліду. Всі оті атрибути шубоснули в МАКЦ-івське багно і бульки не булькнули. В статуті ні згадки про ДЦ. Його відкинуто. Не визнали ні легітимності, ні легальності, чого так довго благали й про що молили політики ДП, залияючись до старших братів. Не тільки не визнали, а й записали в п'ятому пункті первого розділу отого нового КЦБ-івського статуту, який названо тепер МАКЦ-івським, що „організації, які входять до цього центру не вважають себе зародком майбутніх державних центрів”. Скільки разів у себе, в національній спільноті, оті титули стояли на перешкоді до створення єдиної дієвої всеукраїнської політичної презентації. Завжди в перетрактаціях представники ДП першою вимогою ставили: беззастережне визнання уряду, з його традиціями й титулами. Не одну бочку атраменту витрачено на те, щоб довести, як то важно і незаступимо не переривати традицій варшавської школи. І раптом все те забули, признали, що не вважають себе навіть „зародками державного центру”. Чародійний метаморфоз!

За два тижні перед підписанням того скандалного, порочного і шкідливого з погляду української самостійницької політики статуту УІБ, вихвалюючи здобутки „великої політики” твердив, що ДЦ і УНР після приступлення до МАКЦ „залишаться вповні незалежні у своїй боротьбі за відновлення Самостійної Соборної Української Держави”. Виломившись з націо-

нального фронту, представники ДЦ, вели переговори з ворогами української Самостійності, підписали з ними спільний статут, взяли на себе певні зобов'язання, зв'язали собі руки постановами, а спільноті говорять про незалежність у боротьбі, дурячи її, що від ДЦ мала б увійти спеціально покликана комісія для антибольшевицької пропаганди. А хто ж її покличе? Тільки ДЦ. А хто там буде вести ту пропаганду? Представники ДЦ. Кого дурите їх нашо дурити, панове легітимісти? Кажіть ясно: вшолопались, відступили від принципів української самостійницької політики і виломились з єдиного національного фронту, заперечили, перекреслили себе як самостійницьку силу в українській спільноті. Цього не відкинути і це ви самі бачите, хоч не хотите визнати, як не хотіли 28 років визнати, що в Варшаві відступили були четверта частину української території польським імперіалістам. І тільки за кілька хвилин перед відкриттям першої сесії Національної Ради, п'ять років тому, на ультимативне домагання представників ОУН(р), А. М. Левицький дав розпорядження написати в „парляментському зошиті” про відкликання варшавського договору. Це деталь, але вона характеристична. У себе, перед своєю спільнотою, представники ДЦ — суверенні і незаступні, а перед чужими, у випадку з МАКЦ, перед русськими імперськими колами, вони діють за припівідкою: „скачи враже, як пан каже”. Та коли б то хоч пан був, а то недопечений марксист обплутав політиків з НР КЦАБ-івськими тенетами непредрішенства. А вони й не розшолопали, що розкол в КЦАБ то тільки підступна гра єдинонеділімізів в одному імперському пляні. Був один КЦАБ, з Гулаєм, тепер дали другий, назвали його МАЦК з участю представників НР. Та тож тільки вивіски ріжні! Не дарма ж „Народня Воля”, орган Власовської групи, яка в співпраці з російськими соціалістами увела наших політиків до МЦАК 19 липня ц. р. пише про це так: „В пляні великої політики, ми надаємо окремого значення питанню співпраці КЦАБ з організаціями Парижського Бльоку (Бльок не росіян з УНР-адівцями), бо вважаємо, що остаточний відрив цих організацій від табору національ-шовіністів і русофобів послабить позиції останніх в їхній протиросійській пропаганді серед демократичного суспільства і в остаточному висліді буде допомогати американській громадській думці найти правильну позицію при виборі рішення в справі російського питання”. От для чого. Панове, вас туди заманено! Російським імперіалістам залежало на тому, щоб переконати американців, що не всі українські політики стоять послідовно на самостійницьких позиціях, а є й такі, які можуть якось погодитись і прийняти всеросійську, чи всесоюзну концепцію, яку відстоює американський Комітет Визволення від

большевизму. Панове з НР, підписавши статут, облегчили це завдання російським імперіалістам. Для того вони й творили ще один всеросійський центр і заманювали туди „великих політиків” НР.

Закохані в себе, соціалістуючі політики НР довго виглядали за чиємсь возом, поки їх не посадили на російську розбиту „коляску”, а за кучера дали марксиста — меншовика.

Як виходить з повідомлення УІБ політики НР бачили, що „коляска” та драненька, розбита і місце для них на ній „мінімальне”, а все таки сіли, перед тим „гордо” заявивши, що на ніякі „компроміси більше не підуть”. Смішно виглядає це останнє, бо далі ти нікуди. Вірніше вже немає чим поступатись. Тому, мабуть преса легалістична і не оголошує тексту того статуту, а пробує переконати спільноту, що „в заплянованих засадах нового центру досягнуто від росіян пошану й толерантне ставлення до національно-державних позицій, до визвольної боротьби партнерів — а цього власне й вимагають позиції від 27. грудня 1952 р.” Чи треба більшого унтерменшіства, як в цій фразі. Досягнуто пошану й толеранції до нашої визвольної боротьби від росіян. Та хіба це важно? Де і в чому досягнуто? — Політики мовчат, і не скажуть, бо їм не зручно сказати як є з тією „толеранцією”. А в четвертому пункті першого розділу статуту МАКЦ про це сказано так: „Учасники Центру, які мають різні погляди на способи рішення міжнаціональних відносин народів теперішнього СССР забезпечують за собою право, залишати свої окремі погляди й змагання, приймаючи взаємне зобов'язання ставитися толерантно до таких поглядів і змагань своїх партнерів”. Мило й деликатно написано про ту толеранцію! Російські імперіалісти обіцяють толерувати наші самостійницькі змагання, а ми зобов'язуємося толерувати єдинонеділімісікі імперські позиції росіян. Це так, якби вовк домовлявся з козликом. Смиренний козлик просить вовка бути толерантним до нього. І вовк, ковтаючи слину, погодився знаючи, що з його пащі козел не втече і „координація” тільки облегчити йому вхопити здобич. Що воно так є, про це сказано в третьому пункті другого розділу статуту, де стверджено, що „можливість здійснення безумовного права всіх народів СССР розпоряджати своєю долею в повній згідності і свободно виявленою волею кожного народу, може наступити після падіння большевиків”. Очевидно на всій території СССР.

Не треба бути великим політиком, щоб побачити, що цей пункт є більше, ніж непредрішенство. Згідно з ним Україна, позбувшись у себе в національно-визвольній революції большевизму, не може користатись з „безумовного права”, про що згадано в статуті, а мусітиме

чекати, доки вся Росія не усуне большевизму. Україну поставлено в становище невід'ємної частини Росії. Навіть совєтська конституція формально на це не дозволяла. Єдинонеділимці весь час намагались звести українську проблему до внутрішньо-російського питання. До сі це їм не вдавалось. А тепер українські політики, підписавши отою статут, облегчують їм це.

Схваливши той ганебний альянс з російськими імперіалістами, наші політики захотіли ту річ оприлюднити і перед чужинцями. Скликали пресову конференцію, на якій чомусь були відсутні українські журналисти, мабуть за старою традицією дипломатії варшавської школи. Як не запевняв головний оранжер тої політики М. Лівицький чужинецьких журналістів, що НР не відступає від самостійницьких позицій, вони йому не повірили, а зрозуміли це так, як воно є. Тому в німецькій пресі та подія на світлена, як нова російська затія росіян. Офіціоз американського Високого Комісаріату в Німеччині „Ді Ноє Цайтунг” за 21. липня ц. р. вмістив статтю під виразним заголовком „Російські емігранти засновують координаційний центр”. А в тексті сказано: „Делегати 13 російських емігрантських організацій вирішили минулого понеділка заснувати Міжнаціональний Антибольшевицький Координаційний Центр. У співпраці з приватним американським комітетом для визволення народів Росії і без огляду на різниці політичних поглядів, ця організація хоче спільно наступати на большевиків... Таким способом сьогодні існують тільки три великі російські з'єднання емігрантів, які мають своє тимчасове місце осідку в Мюнхені”. Отак оцінили люди оту розлогу політику, за якою так ганялися. Про українців ні слова, — самі росіяни. Так воно й є за статутом. Друга газета, тижневик „Ді Ноє Цюріхе Цайтунг”, яка більш менш була об'єктивною в насвітленні української визвольної політики про це саме 22. липня написала так: „В понеділок декілька емігрантських груп з поміж народів Росії заснували Міжнаціональний Антибольшевицький Координаційний Центр” і далі: „В протиставленні до АБН, який ставиться непримирливо не тільки до теперішнього совєтського уряду, але й до централізму російського народу, нова організація хоче втримувати з ним (з централізмом — Ред.) приязнь, сусідські стосунки”.

Не знаю, чи ці тверезі голови чужинецької преси видадуться політикам ДС теж за „неперебірливу кампанію”, як вони назвали своєчасні остороги самостійницької націоналістичної преси, але це справі не поможе. Фактом є, що статут підписали, але взяли на два тижні відстрочку, доки апробують фракції НР той підпис. Нащо ж було підписувати? Навіть коли б під ультимативним тиском групи полк. Мельни-

ка, про яку є згадка в „Українському Слові” політики НР втекли від своїх зобов'язань, то їй тоді єдинонеділимці матимуть моральний успіх. Вшолопались.

Свою вовчу натуру російські партнери вже виявили в політичній практиці. В Німеччині вони запили могорича з політиками НР, і дозволили їм мати свій погляд на національні відносини в їхній Росії, навіть згодились шанувати той погляд, а в Америці всі вони одностайно, від 6 організацій виступили з протестом перед конгресманами проти схвалення резолюції конгресмана Лоренса Сміта, який пропонує наладити дипломатичні відносини з Україною і Білорусією. Резолюцію, як знаємо, підтримувала вся українська спільнота, її обґрутували в Конгресі визначні українські і американські діячі та їх науковці. А союзники НР „по боротьбі з большевизмом” у своїх меморіалах твердять, що: „встановлення дипломатичних взаємин з Україною і Білорусією було б на-руку Кремлівським заправилам”. Отака вовча толеранція. Недарма ж народня приповідка каже: „А ти коzo будь мудра і не лізь вовкові в зуби”.

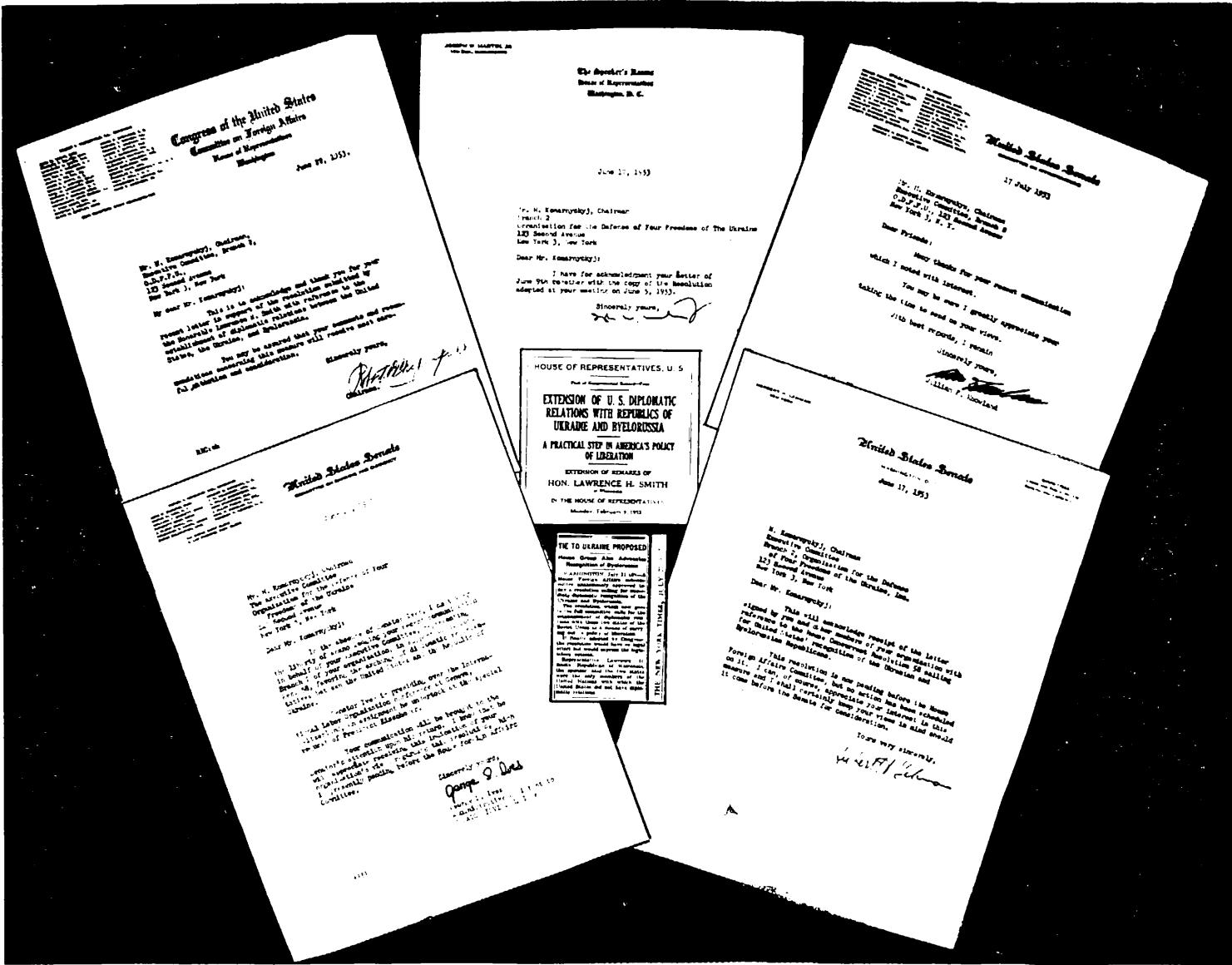
Хвалились перед спільнотою, дурячи її, що здобули успіх, вийшли з ізоляції, а тимчасом стали разом з ворогами української волі та їхні зобов'язалися шанувати їхні пляни на поневолення нас в майбутньому. Ворожі заміри їхні зобов'язалися шанувати, а свої закони і зобов'язання в боротьбі знегували, зрадили. І цим заперечили себе перед спільнотою, яка була і є вірною українським самостійницьким принципам. І вона (спільнота), надіюсь, зробить з цього належний і остаточний висновок і зсадить „великих політиків” з імперської „коляски”.

700-ЛІТТЯ ЛЬВОВА НА КАНАДІЙСЬКІЙ ЗЕМЛІ

На четвертій зустрічі, яка відбулася 1 і 2 серпня біля Торонто, українці Канади й ЗДА відзначили 700-ліття столиці Західно-українських Земель, міста Львова. Зустріч пройшла під лозунгом „Львів був, є і буде Українською Столицею”.

10.000 учасників зустрічі, що прибули з різних кінців ЗДА і Канади гордо дивились після урочистої молитви на струнку молодечу колону СУМ-івців, що демонстрували свою готовість боронити кожний клапоть української землі від ворожих зазіхань. Промовці Проф. І. Вовчук і Dr. Я. Пастернак в своїх виступах насвітили значення Львова в історії розвитку і становлення української нації та боротьби її за свою незалежність. В обох столицях ішов рівнобіжно процес національного становлення, і культурного росту. Коли під жорстокими ударами Москви чи Варшави цей процес підупадав в одній столиці, то його підхоплювала й розвивала друга. В часі найжорстокішої російської реакції, Львів переймав на себе роль українського Центру, завжди тяжіючи до Києва.

Учасник

Частина відповідей сенаторів та конгресменів, одержаних головою 11 Відділу ОЧСУ в Нью-Йорку, на листи, які Управа, надіслала до них в справі підтримки резолюції конгресмена Лоренса Сміта ч. 58 про встановлення дипломатичних зв'язків ЗДА з Україною і Білорусією.

Підкомісія схвалила внесок

Було це майже одночасно. В Мюнхені 17 липня підпісували статут МАКЦ-у, а у Вашингтоні 15 липня Підкомісія Закордонних Справ Парляменту розглядала резолюцію конгресмена Льоренса Сміта в справі нав'язання дипломатичних зносин ЗДА з Україною та Білорусією. Резолюція пішла підтримку в колах Конгресу й була передана на розгляд Комісії Закордонних Справ палати репрезентантів, а ця, згідно з існуючою процедурою в Американському Конгресі, передала її до підкомісії. Голова підкомісії пані Френціс Болтон, відкриваючи засідання, привітала присутніх членів конгресу, відчитала список свідків, що мали подати обґрунтування до резолюції. Адмірал Джордж Менс, др. Роман Смаль-Стоцький, проф. О. Грановський, др. М. Пац, др. І. Решетар, др. Люїс Корс, др. Клеранс Менінг та проф. Лев Добринський мотивували й доводили слухачість цієї резолюції.

Державний Департамент в своїх листах зайняв негативне становище до резолюції, аргументуючи його тим, що схвалення резолюції підтримає советський міт про незалежність Білорусії та України. На думку Департаменту позитивну, або негативну відповідь на пропозицію про встановлення дипломатичних взаємин надійшло УССР і БССР і цим способом СССР посилив міт про конституційну незалежність. Проф. Добринський заперечив аргумент Державного Департаменту, доводячи, що резолюція Льоренса Сміта помагає розвійти цей міт, а встановивши дипломатичні зносини, департамент матиме змогу розвіяти й інші міти.

Політики Державного Департаменту ще й тепер, після Кореї, не знають, чи не хочуть рішитись на кого ставити ставку. На тих, що їх поневолено, чи на тих, які поневоюють. Після першої світової війни відступлено московському царству Київ, Мінськ, Тбілісі, думаючи, що стримають експанзію в Варшаві, а після другої війни доводиться стримувати її як у Берліні і в Сеулі. А все завдяки тому, що не хотіли нарушити фальшивого російського легітимізму. 35 років зовнішньої експанзії Росії ще не переконали політиків, що ця експанзія не має меж. Може переконуються, як доведеться посилати американських вояків на оборону Індокитаю, чи Берліну. А таке переконання таки прийде, тоді зникнуть і оці роздумування з ким бути, з тими, хто загарбує, чи з тими, що прагнуть волі й за неї боряться.

Підкомісія схвалила внесок про наладнання дипломатичних відносин ЗДА з Україною і Білорусією.

На обіді, що відбувся того-ж дня після засідання Підкомісії в готелі Конгрешенель, один із словацьких гостей назвав цей день українським днем в Американському Конгресі. В перше про українську проблему дискутувало в конгресовій системі кілька годин. Покищо в Підкомісії.

ЧЕРВНЕВІ ДАТИ

Заходом Організації Оборони Чотирьох Свобід України — Другий Відділ в Нью-Йорку при співучасні Осередку СУМА ім. ген. хор. Т. Чупринки, Товариства бувших Вояків У. П. А., Українського Відділу П. А. Б. Н. А. в Америці, Товариства Української Студіючої Молоді

ім. М. Міхновського та Товариства бувших Політичних В'язнів, влаштовано в суботу 18 липня 1953 р. в домівці ООЧСУ Святочні Сходини, присвячені 12-їй річниці відновлення Української Державності 30 червня 1941 р. у Львові.

При чисельній авдиторії товариств та гостей, голова М. Комарницький відкрив коротким та змістовним словом Святочні Сходини, вказуючи на історичні події з перед 12 років, де Україна ясно і недвозначно заявила перед усім світом свою непохитну волю жити вільним самостійним життям.

Рівночасно голова після вшанування пам'яті поляглих борців за Акт Відновлення Української Державності 30 червня 1941 року, попросив до виголошення святочного слова проф. І. Вовчука. Промовець охарактеризував напружено вичікувальний стан населення в Україні в час, коли імперія корчилася у війні, як німці просувались на схід — всі ждали визволення. Селяни на півдні України, довідавшись з Радіо про Відновлення Української Державності, коментували його, радючи відновленню своєї державності. Акт Відновлення 30 червня 1941 р., зміст якого вперш пролунав з Української Радіостанції імені полк. Евгена Коновалця зі Львова по всій Україні, покликав націю до боротьби, викринаючи загарбницькі пляни нового окупанта. Історичне значення Акту полягає в тому, що він нагадав всім окупантам, які б хотіли проти волі українського народу рядити Україну, що вони завжди натраплять на національний спротив вірних і відданіх синів України. Акт кликав націю до зброї, що має друге велике історичне значення, бо дав перший почин до створення зародків УПА.

Акт поставив всі українські творчі сили під єдиний національний прапор України та сформував перші кадри низової української адміністрації, які після розстріляння активних націоналістів німцями, надалі залишилися на своїх становищах та ревно допомагали в заохоченню різними речами УПА.

35 років тому політичні сили України, проголошуячи Державну Незалежність, „приписували розпускати армію“. Політичні сили, що ініціювали Акт Відновлення, кликали націю творити революційно-визвольну армію. Акт є ланкою в ланцюзі боротьби нації за державну незалежність, етапом в боротьбі нації.

За почином Акту Відновлення Української Державності Україна вилонила свою революційно-повстанську армію УПА, яка під політичним керівництвом УГВР та при співпраці націоналістів очолює Воючу Україну в її боротьбі. Відзначення Акту нині має особливе значення, коли політики виломившись з єдиного національного фронту, пішли на співпрацю з єдинонеділімськими колами.

На закінчення промовець провів паралелю Акту із теперішньою ситуацією в Кореї. Після святочного слова, п-на Зеня Лавришко при фортепіановім супроводі п. Гентеша відспівала дві патріотичні пісні, а на закінчення сходин присутні відспівали національний гімн.

Др. О. С.
пресовий референт другого відділу ООЧСУ
в Нью-Йорку

ЗВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ В АМЕРИЦІ

Конференція Голів і Представників Відділів ООЧСУ в ЗДА, розглянувши перебіг і висліди акції, яку вели представники Національної Ради протягом 1953 р., шукаючи співпраці з колами КЦАБ, а через них з Американським Комітетом визволення від большевизму, констатує, що:

1) Представники Нац. Ради, шукаючи співпраці з КЦАБ, статут якого заперечує українські самостійницькі змагання, зламали зобов'язуючі їх і всі українські політичні сили постанови нарад українських політичних установ і організацій з 25 червня і 27 грудня 1952 року.

2) Представники українських політичних установ і організацій 27 грудня 1952 року за передумову співпраці з американськими протибольшевицькими колами поставили, серед інших, конечну вимогу: „Позитивне ставлення до боротьби за державну самостійність України і інших поневолених Москвою народів. Кожне національне представництво, що включається до спільноти антибольшевицького фронту, має шанувати боротьбу всіх народів за свої незалежні демократичні держави в етнографічних межах і не протидіяти цій боротьбі. До цього спільнотного фронту можуть належати тільки такі російські антибольшевицькі сили, які будуть визнавати ці засади і дотримуватись їх у своїй діяльності”.

3) Підписавши таку передумову, Національна Рада через своїх представників, щоб зблизитися з кабівськими колами, весь час постанови українських політичних установ і організацій заперечувала, діяла наперекір їм. Згідно з повідомленням Українського Інформаційного Бюро (офіціоз Виконного Органу УНРади) з 31 червня ц. р., після конференції з представниками КЦАБ'у в Карльсруе, Парижі, Мюнхені, Тегернзее та інших, представник Нац. Ради М. Лівицький разом з російськими єдиноділімцями, очоленими А. Керенським, виробляє спільний статут нового центру. Після позірного розколу КЦАБ'у комісія за участю представника Нац. Ради опрацювала статут Міжнаціонального Антибольшевицького Координаційного Центру (МАКЦ).

4) Досі того статуту не опубліковано в українській пресі, а УІБ обмежувалося на своїх сторінках до насвітлення „осягів” у політиці Нац. Ради. Тільки після опублікування статуту МАКЦ'у в білоруській газеті „Бацькавщина” з 19 липня ц. р. і в органі власовців „Народна Воля” з 24 липня, стало відомо, що статут МАКЦ схвалений був 17 липня одноголосно, в тому числі й представниками Нац. Ради.

5) В статуті МАКЦ'у немає й натяку на „по-

зитивне ставлення до боротьби за державну самостійність України”. Навпаки, МАКЦ, як рідний брат КЦАБ, в своєму статуті державної самостійності України не визнає, а поєднано тримається позицій непередрішенства.

В четвертому пункті першого розділу статуту МАКЦ ці позиції зформульовано так: „Учасники центру (МАКЦ), які мають різні погляди на способи рішення міжнаціональних відносин народів теперішнього ССР, забезпечують за собою право захищати свої окремі погляди і змагання, приймаючи зобов'язання ставитися толерантно до таких поглядів і змагань своїх партнерів”.

6) Замість оборони зasad самостійності України від російських партнерів МАКЦ, представники НР погодились на їх дозвіл мати „різні погляди на способи рішення міжнаціональних відносин і свої погляди захищати”. Зате зобов'язалися толерувати єдинонеділімські імперіалістичні наміри російських груп з МАКЦ'у, які і в статуті себе називають не „рускими”, а „російськими”, себто імперськими.

7) Прийнявши в такій формі непередрішенські позиції російських партнерів, представники НР погодились, згідно з 3 пунктом другого розділу статуту, що „можливість здійснення безумовного права всіх народів ССР розпоряджати своєю долею в повній згідності із свободно виявленою волею кожного народу може наступити після падіння большевизму”.

Таке узaleження волі українського народу від повалення большевизму як цілості, схвалене представниками УНРади, ставить Україну в становище невід'ємної частини „великої, єдиної Росії” і цим посилює позиції імперських кол у світі, а зокрема серед американців. Воно перешкоджатиме в реалізації самостійницької політики, яку підтримує українська еміграційна спільнота, і є запереченням визвольної боротьби, яку веде українська нація проти большевизму.

8) Представники НРади, схваливши статут МАКЦ і прийнявши на себе його зобов'язання, тим самим поставили себе і НРаду проти самостійницьких акцій, що їх на терені ЗДА переводить УКК, спираючись на підтримку української спільноти.

9) Поступування НРади, зроблені через її представників (М. Лівицького від УНДС, Д. Андрієвського від ГУН, М. Воскобійника — від УРДП, С. Довгаля — від соціалістів). Конференція вважає: а) за зламання єдиного національного самостійницького фронту на еміграції і б) за відступництво від принципів само-

стейницької політики, які є основою української визвольної боротьби.

10) Конференція закликає українців, об'єднаних в лавах ООЧСУ, всі самостійницькі організації і всю українську спільноту в ЗДА протиставитись шкідливим, з погляду української політичної рації, спробам представників НРади підважити й захитати самостійницькі принципи української самостійницької визвольної боротьби. Конференція ухвалює вимагати від НРади,

Схвалено 16 серпня 1953 року.

З уповноваження Конференції це Звернення підписали:

Голова Конференції: **М. Комарницький**
Заступник Голови: **Юрій Кононів**

Секретар: **Теодор Чорнописький**
Голова ГУ ООЧСУ: проф. **I. Вовчук**

КОНФЕРЕНЦІЯ ГОЛІВ ТА ПРЕДСТАВНИКІВ ООЧСУ В ЗДА

В неділю, 16 серпня, Відділи ООЧСУ в ЗДА переглянули пройдене, намічали шляхи й способи громадсько-політичної роботи, застановлялись над господарсько-фінансовими та видавничими справами. Головна Управа ООЧСУ, подаючи аналіз політичної ситуації, відзначила поважну роботу, яку провели Відділи в справі підтримки резолюції про наладнання дипломатичних відносин ЗДА з Україною та Білорусією. Конференція схвалила домагатись через апеляції до Державного Департаменту позитивного схвалення резолюції. Ознайомившись з довгими перетрактаціями НР з КЦАБ-івськими колами, конференція осудила ці потягнення, як шкідливі з погляду української самостійницької політики й ухвалила випустити звернення в тій справі до української спільноти в Америці. Щодо видавничої діяльності, то конференція зобов'язала головну Управу видати до кінця року працю проф. О. Оглоблина „Переяславська Умова 1654 року” в англійській та українській мові, а в листопаді видати монументальну працю „Історія Русів” українською мовою.

На конференції схвалено ряд важливих постанов для послідження громадсько-політичної та культурної роботи відділів. У листопадову річницю Українських Визвольних Змагань схвалено відзначити 700-ліття Львова під гаслом: „Львів був, є і буде столицею Української Землі”.

Відділи зобов'язалися приділити більше уваги господарсько-фінансовим справам, щоб зміцнити матеріальну базу Головної Управи. Конференція затвердила проект відзнаки ОOЧСУ для членів.

Секретарят Конференції

До Хв. Редакції „Вісника”.

Шановний Пане Редакторе!

Прошу дуже не відмовити видрукувати в Вашій Шан. Часописі цього листа.

Деякі з моїх однодумців присилують мені числа газет, яких я не маю ні зможи, ні цікавости читати („Укр. Вісті”, „Наш Шлях”, „Шлях”, „Н. Воля”), з нападами на мене і на націоналізм, — тими самими, якими (разом з комуністичною пресою) бомбардували мене кілька десят літ їх

щоб вона уневажнила підписи і зобов'язання своїх членів перед МАКЦ і негайно припинила іхню співпрацю з чинниками, які не ставляться позитивно до боротьби за українську державну незалежність.

11) Конференція просить Український Конгресовий Комітет, як політичну репрезентацію українців в Америці, зайняти становище до шкідливих потягнень НРади і зробити відповідні висновки.

Схвалено 16 серпня 1953 року.

„братні” органи преси в Галичині, без шкоди для мене і без чести для них.

Приятелі питаютъ мене, чи буду полемізувати з ними. Ні, з тою пресою не полемізується; справжнє обличчя тільки треба відкрити загалові, як і справжні причини ярості тої „преси”. Під тим оглядом хочу ствердити дві речі:

1. Майже всі, а бодай головні напасники на мене і на мої ідеї кінчали або „наверненням” до большевизму, або до якоїсь іншої форми московофільства.

1) I так: два найзапекліші ненависники „вістниківства” з табору УНДО, обидва редактори „Діла”, М. Рудницький і Ф. Федорців, перейшли в 1930-х р. р. до большевицьких „Нових Шляхів” (Львів), а перший і тепер ще пописується у Львові, як один з головних підбреходачів Москви.

2) Лідер противістниківської і „протидонцовської” кампанії з табору псевдокатоликів в „Нов. Зорі”, О. Назарук, — провадив нагінку і на Шевченка, і на Запоріжжя, славлячи як великих доброочинців України — царя Петра і царицю Катерину.

3) Проти мене вели неперебірчу кампанію галицькі радикали. I — якраз з радикалів вийшов большевик А. Крушельницький, редактор „Нових Шляхів”, що видавав для поборювання Вістника — московський консул у Львові. З радикалів теж вийшов і О. Назарук, якого гаслом було: „ліпше комуністи, як націоналісти”.

Цю кампанію проти мене ведуть галицькі радикали й тепер на еміграції, — і якраз вони були — за їх власним признанням, — одною з тих „трьох галицьких демократичних партій”, які в 1939 р. поручили своїм членам „льояльну співпрацю” з большевиками.

4) Кампанію проти мене вели й ведуть де-які гетьманці (їх органи в Канаді). I — якраз ця їх преса пропагандує політичне й культурніцьке московофільство: Україна як „ветвь” русского народу”, „триединна Русь”, і „Союз” з Москвою.

5) Кампанію проти мене вели й ведуть бувілі націоналісти („солідарність”), — і якраз вони шукають контакту з кацапами КЦАБ-у, зрікаючись ідеї державності, ста-

ючи на „непредрішенську” платформу (гл. „Укр. Самост.”).

6) Проти мене ведуть кампанію бувші націоналісти з „Суч. України”, — і якраз вони зрадили ідеологію націоналізму — разом з радикалами і УРДП-івцями, рекомендуючи загалові ідеї і писання комуніста В. Винниченка.

7) Проти мене вели кампанію (в „Мурі” і в окремих виданнях) — проф. Шерех і Косач. І якраз — останні опинився серед московофілів „федералістів”, а перший — моїй ідеології протиставляв власовську форму большевизму („Думки проти течії”).

Ще забув згадати моого противника, третього редактора „Діла”, В. Панейка, який теж перекочував в московський табор. Чи це припадково?

З наведених фактів ясна правдива причина кампанії, яку — паралельно з большевицькою пресою, ведуть проти мене ці табори і ці люди. Моя ідеологія мусить стояти поперек горла **всякому** московофільству.

І. Що до бувших націоналістів („солідаристів”), то ще друга є причина їх напастей. По розламі в націоналістів. Організації, від 1940 р. „солідаристи” даремно зверталися до мене, шукаючи співпраці або контакту зі мною: з початку війни (з Італії і з Берліну) — полк. А. Мельник і з його дорученням Д. Андрієвський, який в 1948 (в Кападі) особисто приходив до мене, бажаючи нав’язати мій контакт з партіями КУК-а, і запрошуєчи на один з своїх виступів. Пробували нав’язати зі мною контакт і інші „солідаристи”. Один з них в листі признався, що по розламі в Нац. Організації, він, на зборах „солідаристів” запропонував „змусити Донцова силою заявиться по стороні „солідаристів”.

Отже коли **та сама група** не знаходить тепер сухої нитки ні на мені, ні в моїй ідеології, то це хіба ясно не свідчить і про етику тих панів, і про причину їх ярости. Це звичайна „етика” подібних партійних крамничок: все гаразд, коли ти з ними. Коли ж — болотом обляпаємо, з білого — чорним зробимо!

„Етику” цих партійних „крамничок” я пізнав ще у Львові. Колись я був редактором „Заграви” (видаваний січовими стрільцями з Д. Палієвим). По одній, таємній подорожі в ССР, Д. Паліїв замкнув протибольшевицьку „Заграву” і паліївці перейшли до „діловців”, утворивши УНДО, і діставши посольські мандати в сеймі. Розчарувавшись в УНДО, Д. Паліїв почав творити власну організацію „творчого” націоналізму; в своїй пресі почав робити мені велику рекламу; запросив знову до співпраці з ним. Коли я показався не чулим на компліменти і відмовив, та сама преса того самого Д. Паліїва, розпочала нікчемну кампанію проти мене... Отже я на „етиці” тих партійних крамничок добре знаюся. Тому й не дивує мене кампанія проти мене „солідаристів”: це з ярости за те, що зігнорував їх оферту. Полемізувати з ними? Який сенс? Але моїм приятелям вияснюю дійсну причину нагінки тих „джентельменів”.

III. Від часу, як я через свій націоналізм, зірвав з соціялістами, перед 1-ю війною, головною мою ідея була: революція духа, боротьба з гермафрідітською національною психікою нашої просвітленості, обездумленої й обезволеної, зараженої „московською блекотою” і брехливою ідеєю автоматичного „прогресу”, — з вірою у все-

спасенність „мінімальнішої” програми (Драгоманів’!), — муравлиною праці” і „малої людини”.

Всьому тому протиставляв я дух нашої великої давнини, і правду праділів великих, аскетів і велетів, яких викликали з минулого Шевченко, Леся Українка і поети „Вістника”.

Ідеї ці мусіли викликати дику напасть сторонників „рідного” швейцівства, „співпраці” чи „союзу” з тою чи іншою Москвою, ново-комуністів і спекулянтів від політики. Не потребував я їх симпатії, не зворушує мене їх цікавання. Вся їх партійна, міжпартийна, чи „високополітична”, передпокойова метушня є тепер стерильна. Це шамотання приречених Долею, щоб щезнути політично в грядучім хаосі. Не заімпонують вони ні своїм, ні чужим. Шевченко вчинив, що дракона зла переможуть „лицарі святії”, не герої „муравлиної праці” або спекулянти.

В наш час хаотизації, розпорощення енергії, переміщення вершин і низин, права з лівим, білого з чорним, загальної нівеляції і розкладу, — заклик до селекції, до відокремлення, до зріжничковання, до формування духом матерії, до оформлення ідейного і організаційного, — мусить стрінутися з спротивом всіх сил хаосу. Мусить лишитися голосом воїнічного в пустині. Нині його слухатимуть лише немногі.

До цих немногих однодумців і звертаюся з своїми писаннями, цею відповіддю: виясненням. На відношенню інших мені не залежить.

1. серпня 1953.

Д. Донцов.

ВИЗНАЧНЕ ДЖЕРЕЛО.

Займемося справою, якій цілком можливо наші більш чи менш „патентовані” політики присвятять небагато уваги. З другої сторони є це справа, якої не помине ніхто із тих, що понад біганину за „кцабівськими огризеними кістками” ставить солідне дозброєння себе на духовий змаг, на ідейний бій проти найбільшого пістряка в світі, проти маркс-большевизму, як нової відміні московського імперіалізму. Хочемо звернути увагу всіх солідних антикомуністів на одно визначне джерело інформації й документів про ССР. Є це тяв. Гувернмент і Бібліотека про Війну, Революцію та Мир. Як повідомляє „Нью-Йорк Таймс” від 26. липня ц. р., Фундація Форда признала нових 225.000 доларів на матеріали про червоних і їх дії в Азії та на Близькому Сході. Вже тепер велика кількість каталогарів та мовних спеціалістів 1отуються до довгої (рік чи два) праці, студій, намфлетів (броншор), книжок та урядових (офіційних) документів з Азії, Средуального Сходу й Африки.

Як виходить з інформації директора бібліотеки, дра К. Еастона Ротвелла, з-пода залишеної застоли пливє постійний струм сучасних документів до 285 футів високої вежі Інституту, що домінує над долішною частиною Сан-Франціско затоки. За останні п’ять місяців почали працювати в бібліотеці Гуверна 29 дослідних груп. 13 із них відносились до справ Індії, Південно-Східної Азії, Китаю та Японії, 5 із них займалися справами Росії та Східної Європи. Сюди він не заличує груп для офіційних агенцій таких, як Правління З.Д.А. та ОН. Запотребування до

бібліотеки значні. Від уряду ЗДА прийшло 20 прохань, шість з них торкались справ Далекого Сходу.

Сам директор використав досвід розбиття нацистівської Німеччини, коли часто з вогню доводилося американським агентам дістати цілі тони нераз важливих паперів. Тепер отже всіми можливими засобами дістається журналі, книжки, часописи, звіти і т. д. з Червоного Китаю та з поза залізної заслони. Агент бібліотеки Гувера сидить в Гонг-Конг а другий на Формозі й головно завдяки їм бібліотека дістає досить регулярно з Червоного Китаю найменше 5 часописів, 32 періодики як також чимало книжок.

Найбільше матеріалів від Советів приходить через Фінляндію. Бібліотека має контакт з книгарнями в Польщі та Чехословаччині. З Болгарії, Румунії та Мадярщини матеріали надходять спорадично.

На всякий випадок, як інформує директор, колекції бібліотеки мають понад 50.000 волюмів офіційних публікацій із 60 держав, 200.000 книжок і брошур, 3.000 газет в 30 мовах, 25.000 періодиків на 75 мовах.

Подаючи цю інформацію під увагу тим всім, хто живе не тільки біжучим моментом, але заглядає дещо в майбутнє та готується нести допомогу борцям за волю України також в той спосіб, що готуватиме брошури, матеріали та книжки для майбутнього вжитку нашим майбутнім пропагандистам і робітникам пера — хочемо підкреслити дві справи. Перша: чи не доцільно буlob індівідуальними чи збірними зусиллями здобути собі якийсь вплив на опрацювання тих документів в самому Інституті? Для оборони інтересів України. Друга справа така: треба докласти всіх старань, щоб між матеріалами тої бібліотеки нашлися всі патріотичні антибільшевицькі видання, що всім доступними шляхами продіставалися до нас.

Ми вважаємо бібліотеку Гувера за визначне джерело інформації і матеріалів про ССР. Ось хочби рже через те, що сам 78-літній Гувер недавно погодився стати вдруге (перший раз за Трумана — П. С.) головою Комісії Адміністрації, що й тепер завдання поширилися. А саме вона має не тільки, як за Трумана займатись проектами реформи для самої справности адміністрації, тобто уряду, але також має займатися політикою (*Executive Branch*) Уряду.

Тому не залишім поза нашою увагою Інституту й Бібліотеки Гувера.

Петрович С.

ЖЕРТВИ НА ВІЗВОЛЬНИЙ ФОНД

Зібрана в часі Зелених Свят 1953

Патерсон — Пасейк. Листа ч. 160 — збірщик: М. Озарук. 10 дол.: М. Федин, 3 дол.: М. Озарук, 2 дол.: С. Бобиляк, В. Палюх, 1 дол.: С. Сосовський, А. Зелінський, А. Німилович, С. Винярський, М. Безушко. Листа ч. 163 — збірник: Люся Карпук. 1 дол.: Л. Карпук, М. Литвинець, М. Брэзден, Б. Гірняк, В. Шини (?), В. Бакалець (?), С. Сенюк, О. Масличан, С. Кущін, М. Драйчук.

Байон. Листа ч. 76 — збірник М. Кармелюк. 1 дол.: М. Зарічний, В. Шклярський, М. Делетчук, М. Шинка, В. Данько, Г. Божик, М. Гаврилюк, Ю. Коваличук, В. Галь-

ма, М. Букштвний, П. Мартинів, М. Кормилюк. 0,50 дол.: П. Кондратюк. Листа ч. 77 — збірник Юрій Грабовецький. 2 дол.: Н. Пукас. 1 дол.: В. Сірій, Ю. Грабовецький. Листа ч. 75 — збірник Мирон Сірій. 2 дол.: І. Парашин, 1 дол.: М. Сірій, О. Пахолок, Я. Сірій, В. Сірій, З. Сірій, І. Хмін, М. Шебда, Р. Филип. Листа ч. 78 — збірник Теодор Музичка. 2 дол.: С. Шеремета, Д. Бойчук, М. Шкоцін, 1 дол.: С. Думський, М. Дворський, М. Андрусишин, М. Пилипчій, В. Крілік, М. Писарський, Т. Музичка, І. Хомич, С. Равриш, О. Комарницький, С. Готра, В. Гупаловський, Л. Онуляк, В. Мартинів, В. Полтавець, 0,0 дол.: В. Вінтонів, В. Петрінчик, М. Романчук.

Перт Амбой. Листа ч. 24. 5,50 дол.: І. Ковалюк, 3 дол.: Г. Гладич, Г. Тарасюк, 1 дол.: М. Вовчук, М. Тулис, В. Гладич, М. Гліва, П. Бадак, М. Базилевич. Листа ч. 26. 2 дол.: П. Стаків, Др. Сайкевич, Н. Гаврилів, Т. Гавриш, Н. Н., 1 дол.: В. Тарасюк, Ковалевський, М. Лищац, І. Савчак, В. Чабан, С. Матвій, Я. Тимків, В. Левкович, нечіткий, М. Богатюк, П. Прус, І. Ковалюк, 0,50 дол.: нечіткий.

Іонкерс. Листа ч. 107 — збірник Святослав Коцибала. 2 дол.: С. Коцибала, В. і М. Кульчицькі, 1,50 дол.: О. і Н. Кудрики, 1 дол.: О. Дудар, М. Домків, А. Вечера, В. Концур. Листа ч. 106 — збірник Володимир Черевко. 2 дол.: нечіткий, нечіткий, 1 дол.: В. Черевко, Ю. Коваличчик, Клос, В. Вовчук, С. Тесько, 0,50 дол.: Гацин, І. Дран. Листа ч. 102 — збірник Микола Періх. 1 дол.: М. Періх, Т. Козубаль, В. Подоляк, С. Курило, С. Баницький, І. Нечілляк. Листа ч. 104 — збірник Степан Гель. 2 дол.: С. Гель, 1 дол.: Г. Мороз, І. Пришляк, Г. Чвартаків, В. Мандзій, С. Женецький.

Рочестер. Листа ч. 14 — збірник Мирон Русак. 2 дол.: М. Руснак, М. Снилик, М. Малінівський, С. Ольшанський, І. Крамарчук, Б. Хомяк, 1 дол.: М. Єйна, В. Герболка, нечіткий, Р. Коцик, І. Васьків, Мик. Єйна, І. Будавиць, М.

УМОВИНИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІСНИКА”

Передплата на рік ..... \$ 4.00

Передплата на півроку ..... \$ 2.25

Ціна окремого примірника ..... \$ 0.40

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошевим переказом (моней ордер), або в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошеві перекази треба виповнювати на адресу:

„V I S N Y K”
R. O. BOX 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.
O. D. F. F. U.

Про всякі зміни адреси прохаемо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація

„ВІСНИК” — ОРГАН ООЧСУ

Редактує Колегія

Головний редактор:

І. Вовчук

Масловський, Р. Пристай. Листа ч. 15 — збірщик Дмитро Рудий. 2 дол.: Д. Рудий, 1 дол.: М. Рінаш, М. Вовкович, нечіткий. Листа ч. 16 — збірщик Павло Якович. 2 дол.: П. Якович, 1 дол.: А. Бан, І. Шурин. Листа ч. 18 — збірщик С. Кознарський (?). 3 дол.: нечіткий, 2 дол.: С. Кознарський. Листа ч. 20 — збірщик Ростислав Шутер. 5 дол.: Р. Шутер. Листа ч. 12 — збірщик Володимир Юзьків. 2 дол.: Л. Пантелеймон, С. Васьків, І. Шмігель, Р. Вітковицький, 1 дол.: В. Литвин, М. Осадців, С. Мартинюк, Ю. Веселій, О. Мороз, Т. Чорнописький, В. Юзьків, Огаренко, Кушнір, О. Бодрій, М. Білоус, Пристай, Фолюсевич, М. Довченко, І. Приймак, 0.50 дол.: Д. Кvasниця, М. Тицький. Листа ч. 17 — збірщик Степан Фещинин. 5 дол.: П. Стрижаченко, Шерніс, М. Дворян, 3 дол.: А. Гора, 2 дол.: нечіткий, С. Фещинин, К. Шевчук, М. Зарецький, 1 дол.: О. Гринів, М. Олащук, В. Гладун, В. Огаренко, Д. Мельник, Р. Тишовицький, А. Шкура, нечіткий, А. Кецко, М. Боднарук, А. Кисіль, нечіткий, М. Бросітко. Листа ч. 13 — збірщик Микола Лилак. 1 дол.: Б. Губка, М. Білозор, Ю. Левицький, О. Кущнір, нечіткий, М. Дутка, 0.50 дол.: В. Приймак.

Філадельфія. Листа ч. 167 — збірщик Іван Крих. 3 дол.: В. Денишин, С. Бабяк, 2 дол.: П. Ящишин, 1 дол.: І. Крих, М. Солтис, Хомин, М. Каменецька, В. Вовнянка, І. Куриляк, В. Рибчук, П. Кучерявий, І. Садівник, М. Савка, В. Вовчанський, Ваврів, П. Ткач, М. Бачара. Листа ч. 173 — збірщик Василь Коліняк. 2 дол.: В. Коліняк, нечіткий, Е. Луців, 1 дол.: Д. Козакин, В. Іськів, С. Пєтік, М. Павлюк, Бучко, Е. Кульчицький, П. Мосьондз, С. Стерна, В. Нич, Е. Рудий, В. Гудз, В. Татомир, К. Демчук, А. Стадницький, С. Зеневич, О. Чайковський, В. Титанич, І. Василькович, М. Терпелюк, П. Кухарський, М. Мізак, Д. Недорода, Федорович, Р. Мацьків, І. Кос, Е. Білинський, М. Гливяк, Дж. Корней, Дж. Білинський, С. Адріянович, Б. Кондра, Я. Береза, О. Білинський, М. Мокляк, Низа, П. Бурак, О. Горохівський, І. Затонський, Д. Пасіченко, В. Бурштинюк, Б. Гайдучок, Ю. Аннюк, М. Цебак, 0.50 дол.: М. Караман, О. Лис. Листа ч. 171 — збірщик Лев Тур. 4 дол.: О. Козак, 2 дол.: Я. Держко, нечіткий, 1 дол.: Л. Тур, М. Савас, П. Гадач, нечіткий, Т. Дацик, О. Дорогий, Я. Мартинович, „Згода”, М. Дуцилович, М. Дубас, Р. Флюнт, С. Гвіздь, „Одеса”, О. Бурштинський, нечіткий, М. Попик, Чикота, Білинський, І. Ржецький, С. Москвяк, Д. Левчук, В. Грималяк, М. Сидорак, М. Кузьма, нечіткий, М. Швець, Б. Даньківський, П. Тарновський, В. Добчук, В. Хоптяний, К. Сопрунович, нечіткий, І. Цікало, В. Михалюк, 0.50 дол.: нечіткий, нечіткий, Т. Завадович. Листа ч. 168 — збірщик Осип Кусень. 2 дол.: М. Лясота, І. Шанайда, Д. Грайк, В. Дяків, І. Чикота, М. Мисишин, 1 дол.: С. Ковалішин, В. Труш, М. Кодлюк, Курилець, Д. Зазуляк, С. Урниок, Л. Бучинський, М. Дворський, О. Барилко, В. Щирба, М. Басага, І. Майчук, Л. Заставний, Т. Дубняк, О. Кусень, 0.50 дол.: М. Красіцький. Листа ч. 169 — збірщик Іван Ситник. 2 дол.: С. Бобяк, 1 дол.: І. Ситник, С. Гвіздь, Р. Флюнт, О. Клос, П. Радуш, Т. Чужак, Ю. Лозовський, М. Клюс, Ф. Корнійчук, М. Козак. Листа ч. 166 — збірщик Володимир Левицький. 2 дол.: Т. Тещук. 1 дол.: В. Левицький, К. Билюх, С. Пласка, нечіткий, І. Сташко, І. Левандовський, В. Процик. 0.50 дол.: І. Когут, В. Собків, М. Бабанюк, І. Даїка. Листа ч. 164 — збірщик

Іван Бабяк. 2 дол.: І. Бабяк, А. Ковальчик. 1 дол.: І. Марків, Д. Сенюх, Р. Гевко, С. Давид. Листа ч. 176 — збірщик Василь Кушнір. 2 дол.: В. Кушнір, О. Макарик, С. Волошин, В. Ходак. 1 дол.: Віра Кушнір, А. Різник, Д. Самила, А. Кушнір, С. Ціцінський, О. Татомир, О. Клим, Д. Васильків.

Нью-Йорк. Листа ч. 220 — збірщик Семен Свінтух. 1 дол.: С. Свінтух, Сабіна Свінтух, М. Фурда, Б. Ковалів, нечіткий, нечіткий, В. Козак, М. Коверко, О. Олійник, В. Заганяч, нечіткий, І. Щудло. Листа ч. 227 — збірщик Андрій Поліщук. 3 дол.: А. Поліщук. 1 дол.: В. Костик, І. Перріг. Листа ч.: 212 — збірщик Степан Чума. 10 дол.: „Бетовен Гол”. 5 дол.: „Арка”. 2 дол.: П. Попович, Т. Боднар, Г. Цебрій, М. Корнага, М. Сидор, Коваль, Р. Подгородецький, Г. Вовчук, „Еко”, С. Чума.

Організація Оборони Чотирьох Свобід України

видає монументальну історичну працю

„ІСТОРІЯ РУСІВ” українською мовою

за редакцією проф. О. П. Оглоблина.
Літературний редактор В. Давиденко.

Книжка на 270 сторінок незабаром вийде
з друку.

Ціна 2 доляри. З пересилкою 2 доляри 30 цент.
Тираж обмежений.

Історія Русів мала непромінальний вплив на формування української державницької думки.

Поспішіть з передплатою.

Попереднім замовцям 10% знижки.

Головна Управа ООЧСУ просить відділи ООЧСУ
приєднувати замовців на книжку.

Замовлення надсиляти на адресу:

— V I S N Y K —
P. O. Box 304, Cooper Sta, ODFFU
New York 3, N. Y.

Гарна обгортака прикрашує і зберігає книжку!
Усі українці міста Нью-Йорку і околиць звертаються
лише до

ПЕРЕПЛЕТНІ РОМАНА ПЕЛЕХА

125 E. 4th St., New York 3, N. Y. Tel. GR. 5-8406

Оправляемо дешево, солідно і швидко усякі книжки і брошюри в півполотно, полотно і шкіру. Маємо досвід в перевільненні церковних книжок: Євангелій, Апостолів, Молитовників й ін.

Замісцевим полагоджуємо поштою!
